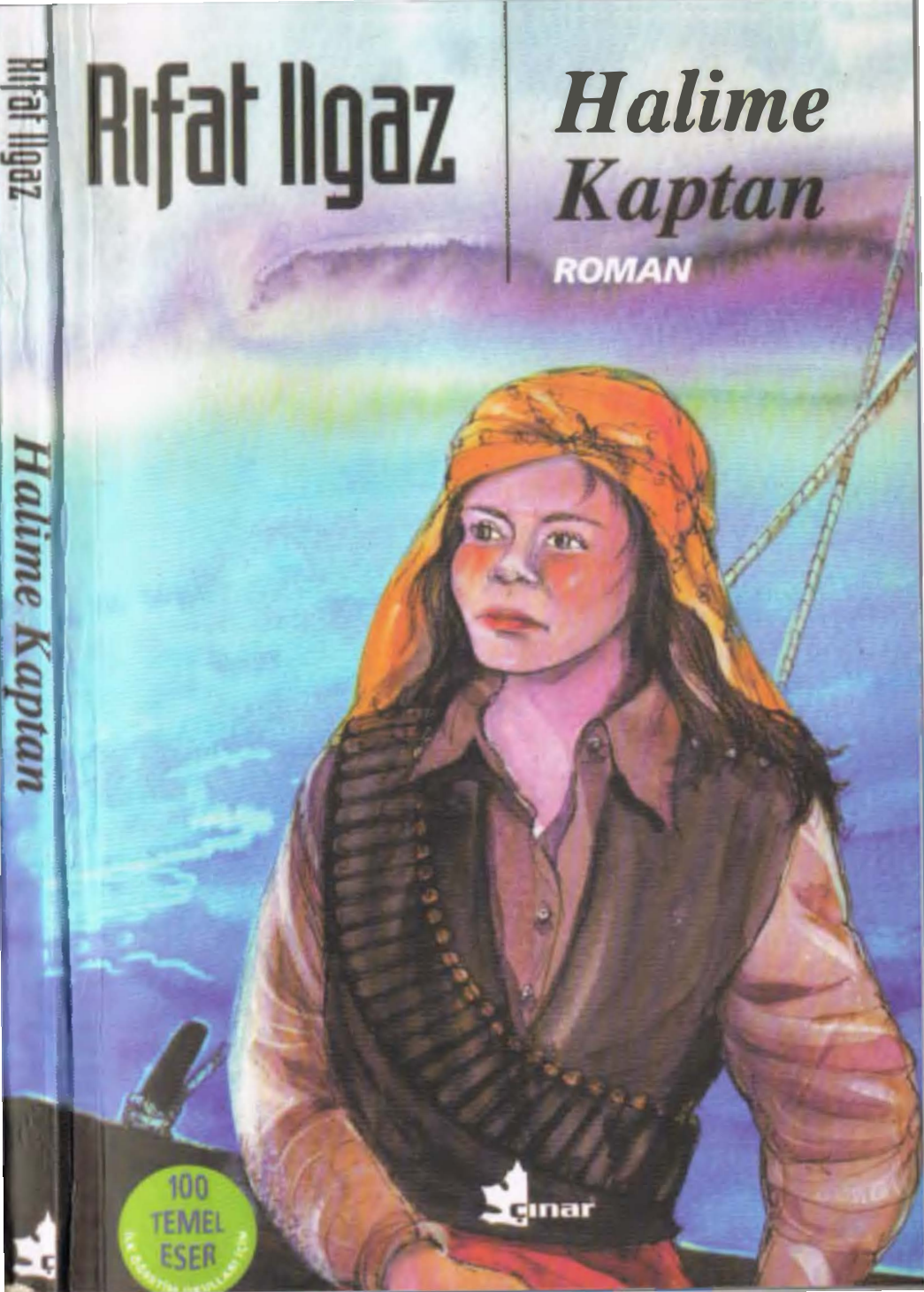
Rıfat Ilgaz

Halime Kaptan

ROMAN

100 TEMEL ESER

Çınar

Rıfat Ilgaz
Halime Kaptan

Rıfat Ilgaz
Halime Kaptan

Çınar Yayınları

Halime Kaptan
Rıfat Ilgaz

1. Baskı: Sınıf Yayınları, 1972
16. Baskı: Nisan 2008 (6.000 Adet)

Kapak Resmi: Saadet Ceylan
Kapak Tasarımı: İdris Hacıoğulları

ISBN: 978-975-348-047-5

©Çınar Yayınları 1998
Tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı:
İstanbul Matbaacılık
Sancaktepe Sanayi Mah. Saadet Sok. No: 11/1
Güngören / İstanbul
Tel: (0212) 637 93 00

Çınar Yayınları
Rıfat Ilgaz Kültür Merkezi
Çatalçeşme Sok. No: 54 Kat: 1
Cağaloğlu / İstanbul
Tel: 0212 528 71 40
Faks: 0212 528 71 43
www.cinaryayincilik.com.tr
www.rifatilgaz.net
www.hababamsinifi.com.tr
www.markopasa.org
cinar@cinaryayincilik.com.tr

Rıfat Ilgaz

BÜTÜN ESERLERİ

Halime Kaptan

ROMAN

RIFAT ILGAZ'IN YAŞAMINA DAİR

Rıfat Ilgaz, 1940'ların toplumcu-gerçekçi şairleri arasında başta gelenlerdendir.

1911 yılında Cide'de doğdu. Şiir yazmaya ortaokul öğrenciliği yıllarında başladı. İlk şiiri 7 Temmuz 197 günlük nazikter gazetesinde yayınlandı. Ayrıca; Açıkgöz (Kastamonu), Güzel İnebolu ve Güzel Tosya gazetelerinde şiirleri ve yazıları yayınlanmaya başlandı. Babasının ölümü nedeniyle liseden ayrıldı. Yatılı olarak Kastamonu Muallim Mektebi'nde öğrenim gördü. 930 yılında mezun oldu. Altı yıl süreyle Gerede, Akçakoca, Hendek ile Düzce arasında Gümüşova'da ilkokul öğretmenliği yaptı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nü 1938'de bitirdi ve Adapazarı Ortaokulu Türkçe öğretmenliğine atandı. 1939'da İstanbul Karagümrük Ortaokulu'nda Türkçe öğretmenliğine başlayan Ilgaz'ın, yazı ve şiirleri büyük dergilerde yayınlanmaya başlandı. 1940'da Çığır, Oluş, Ulus, Güneş, Yücel, Varlık, Hamle ve Yeni İnsanlık dergilerinde şiirleri çıktı ve ve aynı yıl Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne girdi. Hasan Tanrıkurt, Sabahattin Kudret Aksal, Salah Birsel'le tanıştı. Ömer Faruk Toprak ile 9 Eylül 1945'de Yürüyüş dergisini çıkardılar. Bu dergide Orhan Kemal, Sait Faik, Cahit Irgat, A. Kadir, Nazım Hikmet (İbrahim Sabri) ile birlikte çalıştılar. 1943'te ilk kitabı "Yarenlik"i yayınladı. Şiirleri olağanüstü bir ilgi gördü. Ocak 1944'de "Sınıf" adlı şiir kitabı çıktı. Sıkıyönetim kararıyla toplatıldı. Pertev Nalili Boratav "Sınıf" için:

"Yeni Türk şiirine inanmayanlara. Rıfat Ilgaz'ın kitabını okuyup anlamalarını dilemekten başka yapılacak bir şey yoktur." diye yazdı.

1945'de Gün dergisi çıktı. Ilgaz bu dergide sekreterdi. Bu dergide yazıları yayınlandı. Aziz Nesin'in Cumartesi dergisine ortak oldu. Seçici kurulda çalıştı. 1946'da Esat Adil, Sabahattin Ali, Aziz Nesin ile birlikte Gerçek Gazetesi'ni çıkardılar. 1946 Ekim ayında Yığın dergisini Esat Adil ve Adil Yağcı ile birlikte çıkardılar.

Öğretmenliğe yeniden döndükten sonra Boğazlayan-Yozgat'a tayini çıktı. Hastalığı nedeniyle Validebağ Sanatoryumu'nda yattı. Şubat 1947'de Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Mim Uykuz'un çıkardı-

ğı Markopaşa kadrosuna girdi. Sık sık kapatılan bu derginin daha sonraları sorumlu müdürlüğünü üstlendi. Malumpaşa, Merhumpaşa, Hür Markopaşa gibi dergilerin de sık sık adı değişiyordu.

1950'li yıllarda Rıfat Ilgaz gazetecilik yapmaya başladı. Sakıncalı olduğundan, gazeteler ve dergiler imzalarına pek yer vermediler. 195-1960'da Tan gazetesinde dizgici-düzeltmen ve röportaj yazarı olarak çalıştı. Turhan selçuk ve İlhan Selçuk'un çıkardığı Dolmuş dergisinde "Stepne" takma adıyla yazılar yazdı. Hababam Sınıfı, Pijamalılar (Bizim Koğuş), Don Kişot İstanbul'da bu dergide dizi olarak yayınlandı.

Hababam Sınıfı'nı da, isminin sakıncalı olması nedeniyle "Stepne" (yedek lastik) takma adıyla yazdı. Ocak 1953'de Devam adlı şiir kitabını çıkardı ve bu kitap da toplatıldı.

1961 Anayasası yürürlüğe girdikten sonra kendi adıyla yazı ve şiir yayınlanabilme olanağına kavuşan Rıfat Ilgaz, Demokrat İzmir, Akbaba, Vatan, Yenigün, Yini Ulus gibi yayın organlarında ve kimi edebiyat dergilerinde yazı yazabildi. Sınıf Yayınlarını kurdu ve kendi kitaplarını yayınlayabildi. 1970'de Basın Şeref Kartı'nı aldı.

1974'de emekli oldu. Doğum yeri olan Cide'ye yerleşti. 12 Eylül 1980 döneminde, 70 yaşında gerekçesiz sorguya çekildi ve gözaltına alındı. Tutukluluğu sona erince İstanbul'da, oğlu Aydın Ilgaz ile ölümüne kadar birlikte yaşadı. Bu olaylar "Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra" adlı kitabında anlatılır.

Onu hepimiz Hababam Sınıfı'nın yazarı olarak bildik. Altmış yayınlanmış kitabı olmasına karşın, onun şairliğini, romancılığını ve öykü yazarlığını unutmamamız gerekir. Kitaplarında; çağdaş, ileri görüşlü, ulusumuzdan yana birlikteliği önerir.

Yıllarca kendisini bizden uzaklaştırmaya çalışan yöntemlerden sonra demokrasi yolunda ülkemizdeki gelişmeler Rıfat Ilgaz adını yeniden yüceltiyse de, Sivas olaylarının acısına dayanamayan duyarlılığı 7 Temmuz 1993 günü aramızdan ayrılmasına neden oldu.

1991'de yazdığı son şiirine şöyle der:

"Elim eline değsin
Isıtayım üşüdüyse
Boşa gitmesin son sıcaklığım!"

I

Temel Reis uyuyamamıştı bütün gece. Ağrıları bir tuttu mu ayakları kütük gibi şişer, bel ağrısından, bir yandan bir yana dönemezdi. Lodos Karadeniz kıyılarını yaladı mı hep böyle olurdu, azardı romatizması.

"Halime, kız!..." diye seslendi. "Hele kalk!"

Daha yeni uyumuştu Halime. Bütün gün ev işleri, köy işleri, ahırdı, inekti, çamaşırdı, bulaşıktı, yorulmuş, ancak gözlerini yummuştu. Kıyamıyordu onu uyandırmaya ama, bu ağrılar da dur durak bilmiyordu ki:

"Hele kalk!"

Annesi duymamıştı ama, oğlu açmıştı gözlerini:

"Ne var?" dedi. "Ayakyoluna mı gideceksin?"

"Memiş, hele kalk da gel!"

Memiş, hemen fırladı yataktan:

"Söyle dede!"

"Dönemiyorum oğlum. Bir yanımdan bir yanıma dönemiyorum. Tut şu yanımdan da çevir beni! Sıkı tut! Hah şöyle, çevir, çevir!... Bir yanıma yatmaktan kemiklerim çürüdü. Sağ olasın oğlum! Ellerin dert görmesin. Ocağa bir bak bakalım, külleri eşele de!"

Memiş, dedesinin üstünü sıkıca örttü. Yastığını düzeltti. Ocak başına gidip maşaya yapıştı. Külleri şöyle bir karıştırınca altında közler kıpkırmızı çıkıverdi ortaya. İdare lâmbasının aydınlatamadığı odanın alaca karanlığı birden ışıyıvermişti.

"Közler erimemiş daha!" dedi Memiş.

Başka ne yapabilirdi bu saatte? Tarhana çorbasının suyunu koyup da annesini uyandırabilirdi ama, sabah ezanı daha okunmamıştı ki.

"Sür çaydanlığı!" dedi, "Kaynayınca boşalt maşrapaya! İçine bir kahve kaşığı pekmez koy, karıştır! Uyuma haa!..."

"Yok dede, uyumam!"

Çaydanlık, yalnız ıhlamur kaynatmak için kullanılıyordu. Savaş başladı başlayalı ne çay kalmıştı dükkânlarda, ne de kahve... Kahve kaşığı hâlâ duruyordu; ama cezveye kahve koyup karıştırmak için değildi. Kahve kaşığı ile ancak maşrapaya pekmez konurdu, çanaktan. Şeker çoktan çekilmişti köyevlerinden. Kasabada zengin evlerinde kelle şekerinin daha kökünün kurumadığı söylenirdi.

"Kaynadı ıhlamur dede! Fıkır fıkır..."

"Koy da getir, çabuk!"

Kahve kaşığını bulamıyordu Memiş. Kaşıklıktan küçük bir tahta kaşık aldı. Şimşirdendi bu kaşık... Sapsarıydı, altın gibi... Babası askere gitmeden almıştı Memiş'e. Memiş'in kaşığıydı bu. Kimse kullanamazdı onu. Ne annesi, ne dedesi... Ama Bekir istese seve seve verebilirdi ona. Bekir'in gözü toktu, hiçbir şey istemezdi ki kimseden... Teyzesi de iyi kadındı, annesi gibi... Eniştesini de askere almışlardı. Ama Bekir babasının mektuplarını okuyacak kadar okuma yazma biliyordu. Ne güzel şeydi okuma yazma bilmek. Ah, Memiş de öğrenebilseydi de Samsun'daki babasına bir şeyler yazıp postaya atsaydı.

"Ne düşünüp duruyorsun ocak başında? Getirsene şu ıhlamuru!"

Kızmıştı dedesi... Çabuk da kızardı bu ihtiyarcık. Eskiden çok yumuşak huyluymuş, kaptanlık ederken. Karadeniz'i, bütün denizleri bilirmiş. Her seferden dönüşünde neler neler getirirmiş. Çaylar, kahveler, şekerler... Bir keresinde kutu şekeri bile getirmiş, İstanbul'dan... Kapağı açılınca kutudan yeşilli kırmızılı şekerler çıkmış. Kimisi kâğıtlara sarılıymış bu şekerlerin... Yarı düş, yarı gerçek, gözünün önüne gelir gibi oluyor-

du, Memiş'in. Gümüş gibi, hışır hışır bir kâğıttan koyu kahve rengi, yağlıca şekerlice bir şeyin çıktığını anımsıyor, tadını diliyle damağı arasında yeniden duyar gibi oluyordu.

Memiş ıhlamuru uzattı dedesine. Dedesi maşrapayı tek elle tutamadığı için iki eliyle sıkı sıkı kavramıştı. İlk yudumu çekince:

"Oh!", dedi, "Tam istediğim kararda pekmez. Daha çoğu gitmiyor bu mübareğin de... Üzüm pekmezi olsa neyse... Elmadan pekmez bu kadar olur. Ne vakit bitecek bu patırtı? Çaya kahveye hasret kaldık be!"

Daha bir çok şeyler çekilmişti dükkânlardan; ama Temel Reis'e koyan çayla kahveydi. Ekmek bile çekilmişti fırınlardan. Vesikayla veriliyordu. Köy yerinde vesika da yoktu. Süpürge darısıyla mısır koçanı verilecekti değirmene de, içine bir avuç elenmemiş mısır unu katılacaktı. Köyün fırınına sürülüp kaya gibi somunlar alınacaktı. Buralarda savaştan önce de temiz buğday ekmeği yiyenler pek azdı; ama gene de paraya kıyınca tombul tombul çarşı ekmeği alınabilirdi. Hele susamlı simitler, çörekotlu ramazan pideleri çocukların düşlerinden bile silinip gitmişti.

"Şunu bir daha doldur da yat artık!"

Memiş, dedesinin elinden maşrapayı almış, ocağın küllenecği çaydanlıktan ağzına kadar doldurmuştu.

"İşte boşalttım çaydanlığı!" dedi, "Bir damla kalmadı içinde."

"Pekmezini de koy, getir!"

Bu iki bardak ıhlamurla iş bitmiyordu. Mevsim yazdan güze dönmüştü ne zamandır. Geceler uzamıştı:

"Hele sen doldur çaydanlığı da koy ateşin kenarına. Kül at gene közlerin üzerine. Sabaha kadar kaynasın ağır ağır."

Memiş dedesinin bütün isteklerini yerine getirmişti. Maşrapasına iki elle yapıştı dedesi:

"Haydi!" dedi, "Git yatağına gayri!"

Memiş yatar yatmaz da uyumuştu.

"Hey anam," dedi Temel Reis! "nasıl bitecek bu uzun geceler!.."

Yaş altmış beşi bulmuştu. Diri olmasına henüz diriydi daha. Bu romatizma ağrıları olmasa kuma çekili teknesine atlar, İnebolu'ya kadar gider, yumurtacıların talaşlarla istiflenmiş yumurta tabutlarını götürür, dönüşte getirecek bakkal malı bulmasa bile, Köseli altından odun yüklerdi sandalına. Yanına dirice iki gemici bulması gerekiyordu bu işleri başarabilmesi için ama adam nerdeydi?.. On yedi yaşındaki delikanlılar bile Çanakkale Savaşı'na katılmışlardı. Ya ellisinden büyük adam olacaktı yanına ya da on ikisinde, on üçünde çocuk... Bekir'le, Memiş'le çıkacaktı yola ister istemez. Gelini Halime'ye de, "Geç küreğe!..." diyemezdi ya...

Temel Reis'inki de hep kurıntuydu işte. Hali mi vardı kalkıp kalafatları kurumuş, boyası dökülmüş sandalı bu güz rüzgârında suya atacak. Zemheri rüzgârları neredeyse başlayacaktı. Sabahları köyün kıyıya bakan tepelerine kar yağmış gibi kırağı düşüyordu. Cevizler, kestaneler çoktan toplanmış, kilerlere konmuştu. Gebeş Köyü'nün en işe yarar ürünü elmadan sonra cevizle kestaneydi. Bu kış nasıl geçecekti, yokluk, yoksulluk içinde... Bir sefer, bir sefercik kapurabilseydi karlardan önce... Henüz askere çağırılmamış bir iki delikanlıyla kerempeyi aşıp bir İnebolu seferi yapabilseydi... Bir iki kilo kuru üzüm, yarım kilocuk pirinç, bir iki arşın kaputbezi bulabilse, getirebilse... İnebolu'dan, Samsun'a kadar bir iş daha çıksa da Askerlik Şubesi'ndeki oğlunu görebilse... Sabri'sini. Bu düşünceler sıralandı mıydı, romatizma ağrıları da için için başlardı azıtmaya. Artar, artar, dayanılmaz hale gelirdi. Sağ yanına yatmaktan gene çürümüştü etleri. Öbür yanına dönebilse... Ah, bir dönebilse de yatağa yeni girmiş gibi bir güçlense!.. Memiş'i uyandırmak da olmazdı ki daha bir iki saat geçmeden. Yoksa gelinini mi uyandırsa? Bu Halime de ne çok sever uykuyu. Nasıl sevmesin, bütün gün ayakta. Bir inek var damda... Bir ineğin iki çocuktan çok işi olur. Sapını, yalını, suyunu vermek, altını kürümek... Eğer süt veriyorsa, sağmak, sütünden yoğurt

yapmak, yağ yapmak, götürüp yağı da, yoğurdu da pazarda satmak... Karşılığında tuz almak, gaz almak, sabun almak, bir iki arşın bez almak... Ne ineğin, eskisi kadar sütü vardı, ne de çarşıda gazla sabun kalmıştı. Tuz bile yoktu memlekette. Çanakkale Boğazı kapanmış, Ege Denizi'nden tuz gelmez olmuştu. Çankırı taraflarından kapkara kaya tuzu geliyordu. Bütün köy kadınları bu kaya parçalarına para verip almaktansa, yayıklarını deniz suyuyla doldurup arkalarında getiriyorlar, kazanlarda kaynatıp tuz çıkartıyorlardı. Ne et, ne zerzevat... Arasıra bol istavrit çıkmasa, hamsi karaya vurmasa, köylüsü de, kasabalısı da, açlıktan kırılıp gidecekti.

Temel Reis'in uykusu adamakıllı kaçmıştı ama ağrılar da bıçakla kesilir gibi kesilivermişti. Soluk alıp vermesi bile yoluna girmişti birden.

"Lodos dirise etti." diye düşündü.

Doğruydu. Kaç gündür sürüp giden lodos kesilmiş, yerini kuzey rüzgârlarına bırakmıştı. Ne zaman lodos sürüp gitse romatizmalar böyle azar, uyutmazdı onu. Ciğerlerinde bile solunum zorlaşır, sinsi bir baş ağrısı şakaklarını zonklatırdı. Şimdi bir rahatlık, bir ferahlık sarmıştı vücudunu. Kuzeyden esen serin bir rüzgâr aralık duran kapıyı gıcırtılarla arkaya kadar itip duvara yapıştırmıştı. Dışardan, musandıranın üçgen biçimi oyulmuş camsız penceresinden giren rüzgâr yüzünü yalayıp geçiyordu. Kolayca sağından soluna dönüp ağrıyan kaslarını rahata kavuşturdu.

"Karayel." dedi. "Hep Karayelin rahatlığı bu."

Ayağının dibindeki minderin üstüne kıvrılıp uyuyan Memiş'e baktı. Açılmış üstü. Kalkıp örtebilseydi, ne iyi olurdu. Yavaşça kaydı sedirin üstündeki yatağından. Sol ayağı tam yere değmişti ki, gürültüyle bir şey yuvarlandı döşemenin üstüne. Ihlamur koyup içtiği maşrapaydı bu. Elini çarpıp düşürmüştü.

"Hay kör şeytan!" diye söylendi. "Sırası mıydı?"

Gelini Halime gürültüye uyanmış, soruyordu.

"Elim çarptı da maşrapaya..."

Gelin, dışarıda, sofada yatıyordu. Kalkmış, başına sarı yazmasını örtmüştü bile. Başı açık giremezdi kaynatasının odasına:

"Rüzgâr çıkmış ben uyurken." dedi.

"Karayeldir olsa olsa. Oğlanın üstünü örteyim dedimdi. Elim maşrapaya çarptı."

Yatarken maşrapayı küpün üstündeki çiviye astığını hatırlayan gelin:

"Nasıl aldın çividen?" diye sordu.

"Ihlamur verdi Memiş. Ağrılarım tuttuydu da."

"Nasılsın şimdi?"

"İyiyim. Lodos dirise etti de. Rüzgâr karşıdan esti mi ne romatizmam kalır, ne tüknefesliğim..."

Buralılar, Karadeniz'in Bulgaristan, Romanya, Rusya kıyılarına hep "karşı" derlerdi. Kuzey rüzgârları bu yandan eser, peşinden ya yağmur getirirdi, ya da kar... Hele Karayel'e, Yıldız'a açık olan Cide kıyılarını dalgalar günlerce döver dururdu. Bunu Temel Reis kadar Halime de biliyordu.

"Baba!" dedi, "Sakın bizim sandalı, deniz kumdan almasın!"

"Deniz bu, alır alır."

Son defa kendisi çektirmişti kahvedeki ihtiyarlara... Biraz gerilerdeydi ama, belli de olmazdı. Sıyırdı perdeyi yattığı yerden, gökyüzüne baktı. Ay nerdeyse bulutlarla örtülmek üzereydi. Kızarık bir çember içindeydi fırdolayı.

"Hava fırtına gösteriyor." dedi, "Ortalık ağarınca topla kadınları da sandalı ağaçların altına çekiverin! Besle feleklerini iyice. Ne olur ne olmaz. Bilirsin Kör Numan'ın aynakıçını. Karadutların dibine kadar deniz nasıl attıydı bildır. Kendisini de yarı beline kadar gömüvermişti kuma. Ben kolundan çekivermesem, iki mezar taşı isterdi ertesi gün, başlı başlı..."

"Baba sana bir şey söyleyeyim mi ben?" dedi Halime, kuşkulu kuşkulu:

"Söyle bakalım."

"Bu sandal bizim işimize yarayacak mı dersin bundan kelli?"

"Neden yaramasın?"

"Bi daa çıkar mısın ki denize? Çıksa çıksa oğlun çıkar; amma kim bilir ne zaman döner askerden."

"Beni de askere çağıracak değiller ya."

"Adamı kocatmadan, çürütmeden salıvermiyor hökümet. Bizim sandal mantara dönmüş. Geçenlerde balığa çıktılar köyün delikanlıları. Daha şubeye çağrılmamışlardı. Dura dura bütün kalafatları dökülmüş de olduğu gibi su dolmuş ağzına birlik. Sandalı şişsin diye bırakmışlar açıkta... Yüze yüze çıkmışlar karaya.

"Anladık!" diye çıkıştı Reis gelinine, "Ne yapayım, satalım mı demek istiyorsun?"

"Sen bilirsin baba amma hani satsak da parasıyman bi çift öküz alsak?.."

"Bi çift öküz mü? Çift sürmek için öyle mi?"

"Çift sürmek için, arabaya koşmak için..."

"Çifti kim sürecek?"

"Arabaya koşardık... Günü gelince çift de sürerdik."

"Kim sürecek çifti diyorum sana?"

"Ben... Memiş önünden gider, ben de sabanın kulpundan yapışırdım."

"Olmaz! Kan kısmı çift sürmez. Erkek işi çift sürmek."

"Erkek nerde. Hepsi askerde. Onbeşlileri de çağırdılar."

"Gelin," dedi biraz da öfkeyle, "Beni sen adamdan saymıyor musun?"

"O nasıl söz baba? Sen evin direğisin bugüne bugün. Senin gölgen yeter bize."

"Kendim fazla gelirim öyle mi? Bak gelin, ben daha ölmedim. İnebolulu Nuri Efendi'ye ne zaman gitsem benim yüküm hazır. Kırk tabut yumurta götürsem İnebolu'ya, bu kışı sıkıntısız geçiririz. Biraz gaz, biraz tuz, biraz da sabun buldum mu bi sıkıntımız da kalmaz. Gelirken iki mağazanın manifaturasıyla bakkaliyesini de attım mı sandalın ambarına...

"Mal kalmadı diyorlar İnebolu'da. Olanı da dükkâncılar kendileri için kapatmışlar."

"Olmaz öyle şey! Malı olan satışa çıkaracak. Giderim ben. Hele denizler kırılsın biraz. Şu karayel'i atlatalım. Sen git kuma da sabah ezanından sonra denizi bi kolla. Bu sandal, içi geçmiş karpuz gibi dağılsa gene de satışa çıkarmam. Varsın denizde dilim dilim parçalansın. Ben gemici doğdum, gemici öleceğim. Oğul Sabrim benim, bi türlü sevemediydi denizi. Hele barış olsun da bi gelsin. İkimiz genede çok bile geliriz Karadeniz'e. Çıkar aklından kayık satmayı."

Memiş büyükbabasının sesine uyanmış, gözkapaklarını aralamadan onu dinliyordu. Satılır mıydı koskoca sandal? Yaz gelince önce kırmızı zehir boyasından astar çektirirdi dedesi... Bodoslamadan su kesimine kadar deniz mavisi... Üstüne kırmızı bir kuşak. İnce bir kuşak da sarıdan. Geri yanı yeşil. Acı yaprak yeşili... Tüm kaynalara kadar... Tiflin balığı gibi sandal, nasıl satılırdı kış geldi diye? Hiç yazı yok muydu bu memleketin? Şu dağlardaki karaağaçlar, koca yemişler, meşeler yeşermeyecek miydi bi daha?...

Köyün mescidinden sabah ezanı okunuyordu. Temel Reis dudaklarını kıpırdatarak bir şeyler mırıldandı.

"Herkes camiden çıkınca al Memiş'i de yanına!" dedi, "Kestanelikten iniver kumluğa. Dalgaların hışırtısı buraya geliyor, daha şimdiden. Sekiziniz, onunuz bir araya geldi mi, kuş gibi uçuverirsiniz. Altı felek alırsınız geriye. Sen şimdi bir tarhana yap da içelim. Haydi aslan gelinim, sen çıkar kuruntuları içinden."

Önce kuyudan bakraçları doldurdu Halime. Ocağa çorbanın suyunu salınca doğru dama indi, ineğin yanına. Akşamdan doğradığı mısır saplarından boşalttı önüne. Döndü sulandırdığı tarhanayı ezip boşalttı tencereye. Artık başından ayrılamazdı pişene kadar. Tencerenin dibine sarmasın diye karıştırıp durdu iri bir tahta kaşıkla.

II

Bekir, erken erken yola çıkmış, Kadirköy'den iki saatte almıştı Gebeşköy'ü. Onüç yaşında bir delikanlıydı artık. Daha kabacaları ilk yoklamalar için şubeye çağrılıyordu. Gençler, uzak cephelerde savaşırken yerlerini Bekir gibiler tutacak değil miydi geride? İşte bir ağaç dibinde çöküp beş dakikalık bir mola bile vermeden daha alacakaranlıkta Temel Reis'in kapısını çalıyordu. Halime çoktan kalkmış, ineği bile sağmıştı. Kapının vurulduğunu duyunca koşup açtı:

"Sen misin?" dedi, "Tam zamanında geldin!"

Bekir, teyzesinin eline yapıştı öpmek için.

"Hoş geldin!" dedi Halime, "Babam içerde seni bekliyor."

"Nasıl, Reis Dede iyi mi?"

"Git bi gör!"

Bekir kapının dibine çöktü. Yeni yaptırdığı çarıkların ipleri çözüp gevşetti. Önce sağ ayağını çıkardı, sonra solunu. İkisini eşleyip bir kenara yerleştirdi. Hava serin olduğu için başına bir mendil bağlamıştı, gemiciler gibi...

Pantolonu da şalvar biçimiydi, uçkurluydu. Ceket dar geldiği için iki düğmesini de iliklememişti. Reis Dede açık kapıdan onun gelişini izliyordu. Bir iki aydır görmemişti Bekir'i.

"Maşallah," dedi, "görmeyeli kocaman adam olmuşsun. Şube Reisi'ne görünme. Tuttuğu gibi askere yollar seni!"

Bekir gülüyordu:

"O yollarsa ben de giderim!" dedi.

"Bıldır gidenlerin mektubu bile gelmedi. Kimi Musul'da, kimi Çanakkale'de."

Uzattı sağ elini:

"Çok yaşa!" dedi, "Senin de elini öpenlerin çok olsun. Ananla konuştuydum ben. Bi şey dedi mi sana?"

"Ne diyecekti?"

"Seni tayfa yaptım benim sandala."

Şaşırmıştı Bekir.. Her şey aklına gelirdi de Reis Dede'nin yanına tayfa olarak gireceği aklının köşesinden geçmezdi.

"Nasıl istersen!..." diyebildi.

"İyi kürek çekersin sen, bilirim. Kurucaşile'ye gelin almaya giderken iki saat bırakmadındı kürekleri. Şimdi daha da dirice görünüyorsun!"

"Kürek çekmek de bir iş mi Reis Dede?"

"İş! Neden iş olmasın? Her zaman işe yarar rüzgâr nerede? Karadeniz rüzgârdan çok, kürekçi ister. İnebolu'ya gidiyoruz, sıkı dur!"

"İnebolu'ya mı?"

Birden ışıyıvermişti yüzü. Bir Cideli gemici İnebolu'ya sefere çıkmadan gemici olamazdı.

"Ne o, korktun mu yoksa?"

"Neden korkayım?"

"Denizden."

"Ha bizim deniz, ha İnebolu'nun denizi. Hepsi bir değil mi?"

"Yoo! O kadar kabadayılık istemem. Denizden korkulur. Gemici dediğin denizin oyunundan korkmalı. Korkmalı ki, tetikte durabilsin! Yani demem şu ki Karadeniz'in karayelinden, yıldızından çekineceksin! Söyle bakalım, sen karayel nedir bilir misin?"

"Bilmez olur muyum Reis Dede! Gideros'un üstünden eser. batıyla yıldız arası..."

"Aferin! Yaman denizci olacaksın sen! Kız Gelin! Bu aslanın

karnını doyur da yolla bana! İşim var onunla. Haydi bakalım, çök sofraya!"

Dışardan gelinin sesi duyuldu:

"Tarhana hazır. Gelsin de içsin çorbasını!"

Bekir önüne bakıyordu utancından:

"Ne duruyorsun?" dedi Temel Reis, "Gemici dediğin yemeği buldu mu girişir. Açgözlülüğünden değil ha! Denize çıktı mı bi daha ne zaman ağzına lokma gireceği belli olmaz da ondan. Aç karnıla ayı oynamadığı gibi gemici hiç oynayamaz. Var git çorbanın başına! Daha duruyor!"

Bekir'i yollayınca ayak yoluna gitti geldi. Yün kuşağını döne döne sıkıca sardı beline. Kuşak hem romatizmalarına iyi gelirdi, hem de onu çakı gibi çevikleştirirdi. Avcı yeleğini de giydi. Cebine tütün kesesini, çakmakla torbasını yerleştirdi. İçinde taşı da, kavı da tamamdı. Fitilli çakmakların taşı biterdi bir gün ama, şu çelik parasını kaldırım taşına çaksan bol kıvılcım saçılırdı her çakışında. Bu kuru kavlar kıvılcımı uzaktan görse, eski paşa konakları gibi hemen parlardı.

Bekir, işi bitirmiş karşısında dikiliyordu:

"Buyur dede, geldim!"

Çatıldı kaşları Temel Reis'in:

"Dede mi dedin?"

Bekir suçlu suçlu önüne bakıyordu.

"Ben senin kaptanın, reisinim artık! Dede yatakta kaldı. Bundan sonra Reis diyeceksin bana, anladın mı, Temel Reis. Sen yabancı değilsin, Reis Dede de diyebilirsin. Ama Reissiz Dede istemiyorum! Şimdi dinle beni!"

"Buyur Reis Dede!"

"Hah şöyle!..."

"Halil'le Zeynel'i gidip çağıracaksın! İkisi de Kestanelik'te oturuyor. Kuyuyu geçtin mi hemen orda. Ben dün konuştum onlarla. Analarını da gördüm."

"Onlar da mı geliyorlar bizimle?"

"İkimiz mi gideceğiz sanıyordun İnebolu'ya? Sen kürekte, ben dümende, öyle mi?"

"Öyle sanıyordum!"

"Zora gelince ikimiz nasıl çekeriz koskoca sandalı kuma? Bir sandalın tayfası, sıkıyı gördü mü, bindiği tekneyi helassa deyip hooop alıvermeli karaya. İkimiz sandalın direğiyle serenini bile taşıyamayız, birer ucundan yapışsak!"

Bekir'in Reis Dede'ye verilecek akıllıca bir cevabı vardı ama... Dilinin ucuna gelen her sözcük de hemen söylenemezdi ki... Bu felekler, bu domuz yağıyla yağlanan felekler ne demeye taşınırdı. Sandal üzerine bir oturdu mu, iki kişi bile dayanır götürürdü. Gel gelelim şimdi çene yarıştırmanın sırası değildi. Bunu Reis Dede bile anlamıştı en sonunda:

"Yürü!" dedi, "Tut getir onları!"

Hemen fırlayıp sofaya çıkan Bekir'in arkasından seslendi:

"Hele dur oğlum. Neden getirecekmişsin buraya. Ağır ağır yürüyün kuma doğru. Aha geliyorum ben de arkanızdan."

Bekir arkasına dönüp bakmadan çıktı gitti.

"Gelin!" dedi, Temel Reis, "Hele indir şu zembili de kahve takımlarını yerleştir! İspirto ocağını da unutma! Bir iki de somun korsan karaya çıkıp otlamaktan kurtarırsın bizi. Bizim oğlanın olta takımını da unutma. Boş zamanımızda bir iki uskumru tutarız da lokmamızı kuru kuru yutmaktan kurtuluruz!"

Kalktı, yatağın altındaki laz başlığına sarılı toplu tabancayı, başlıkla birlikte zembile yerleştirdi. Bir kutu kurşun vardı dolapta. İki yıldır bu mermi kutusunun kapağını açıp bakmamıştı. Onu da koydu.

Zembil hazırdı artık. Bir saattir dedesinden yüz bulamayan Memiş kapının dibinde, zembilin başında bekliyordu. Ateşi kütleyen Halime:

"Gocuğunu da çıkarayım mı yüklükten?" diye sordu. Oysa Temel Reis'in aklı başka şeylerdeydi. Saatin kapağı kırılmıştı, Amasra'dan dönerken. Bir iki aydır kapaksız kullanıp dururken bu sefer de camı kırılmıştı. Ne saatti ya! Gene de ocağın üstündeki rafta çıtır çıtır işliyordu. Yanına alması gerekirdi ama ya akrebi, yelkovanı bir yere takılıp kırılırsa ne yapardı? Hadi

saati bıraktı diyelim, kösteğindeki "kıblename" ne olacaktı? Kıblenamesiz Karadeniz'e çıkan adama da kaptan mı derlerdi bu kıyılarda? Bir iki yıldır boş duran çay kutusuna güzelce yerleştirip bu emektar saati, geçirdi kapağını, zembilin dibine oturttu kutuyu. Sağ salim İnebolu'ya ayak basarsa cam da taktırır, kapağını da yaptırırdı.

"Başka?" diye düşündü, avluya açılan kapının önünde. Başka alacak bir şey kalmamış mıydı evde?

"Haydi gelin!" dedi, "Ver zembili de gideyim ben!"

Halime, zembili arkasına vurmuştu bile:

"Baba!" dedi, "İzin ver de kuma kadar gelelim Memiş'le. Hem zembili taşırım ben. Hem de gerekirse..."

Sandal suya atılana kadar kumda beklemezse içi rahat etmeyecekti.

"Olmaz öyle şey!..." dedi Temel Reis, "Bu kadar erkek varken sana iş mi düşecek!"

"Varsın düşmesin! Geleyim ben!"

Karayel, havadan uçan kuşu kaparken sandalı kim çekmişti kestanenin altına? Halime'nin topladığı komşu kadınlar, değil mi? Erkeksiz köyde ne farkı vardı genç kadınların, gencecik delikanlılardan. Haklıydı Halime. Kapının arkasındaki bekçi sopasına benzer kalın değneğine yapışan Temel Reis, romatizmalı bacaklarını sürüye sürüye düzülmüştü yola. Halime, oğlu Memiş'le arkasından geliyordu. Bir süre yapraklarını dökmüş ağaçların altından yürüdüler. Güneş, mescitin tahta minaresinin gölgesini uzatmıştı yol üstüne boyluboyunca. Çiğnemekten çekinircesine üstünden geçtiler. Sabah namazından çıkan ihtiyarlar köy kahvesinin önüne iskemlelerini atmışlar, başları önlerinde, konuşmadan oturuyorlardı. Muhtar Ali Efendi de aralarındaydı. Her birinin cephede bir iki oğlu, bir iki damadı vardı. Sağlıklarından haber alanlar bile sözünü edemiyorlardı çocuklarının. Bu iyi haberlerden her zaman için gocunacak, alınacak biri bulunurdu aralarında.

Ali Efendi:

"Uğurlar ola kaptanım!" dedi. "Sabah sabah böyle nereye?"

"Sandalı suya atmaya. Kısmet olursa iskeleye yanaşayım da, dedim, Nuri Efendi'nin yumurta tabutlarını yüklüyeyim."

"Sonra?"

"Sonrası... İnebolu'ya kadar uzanınız havasım bulursak."

"İstanbul çekmiyor mu yumurtaları artık?"

"Çekiyor. Çekmesine çekiyor da tüccarın bizim teknelere güveni kalmadı artık. İnebolu'dan vapurla yolluyorlar İstanbul'a. Hele bu aylarda..."

"Rus gemileri önlerine çıkıp da çevirmiyor mu?"

"Eski öfkeleri kalmadı son günlerde..."

Ali Efendi ihtiyarlara bir el etmiş, oturanları yerlerinden kaldırıp takmıştı peşine. Suya atılacak bir sandal olurdu da, nasıl oturulurdu kahvede miskin miskin.

Hepsi birden düzülmüşlerdi yola. Halime, onlar konuşurlarken kestaneliği geçmiş, kuyunun önünden dolanarak Bekir'in birer yanına aldığı iki genç gemiciye katılmıştı.

Zeynel, kestanenin altında yatan üstü tenteli sandala bir sıçrayışta çıktı. İlk yapılacak iş, bu tenteyi çözmek, katlayıp ambara koymaktı. Kimseden emir alması, yardım istemesi gerekmezdi.

Tenteyi katlayıp ambara atmış, çapmıkları gerdirip direği sağlamlaştırmaya başlamıştı ki, ihtiyarlar görünmüşlerdi karşıdan.

Temel Reis, genç tayfalarını bir süre gözden geçirdikten sonra:

"Tamam mıyız?" diye sordu Halil'e.

"Tamamız."

"Çıkar çanklarını, ne duruyorsun? Pantulu çıkar ver Zeynel'e de baş altına koysun. Sen de Zeynel, soyun, durma."

Zeynel çoktan ceketi pantolonu çıkarmış, Karadenizlilerin giydiği paçaları bağlı dizlikle kalmıştı. Paçalarını sıvamıştı, kasıklarına kadar.

Halil, sandalı feleklerin üstünde dengede tutan barbaları

sökerken ihtiyarlar ikiye bölünüp sandalın iki yanında yerlerini almışlardı. Memiş, barbaları kucağına doldurup kıçüstünden uzanan Zeynel'e veriyordu. Reis:

"Oyalanma onlarla!" dedi, "Felekleri yağla da ver aşağı!"

"Yağladım."

"Uzat uşaklara ne duruyorsun?"

Felekler verilmiş, kıyıya doğru ikisi, üçü dizilmişti.

"Çapayı başüstüne hazırla da in artık!" dedi Reis.

Sandalı önce sağa sola urgaladılar. Bir aya yakın zamandır feleklerin üzerinde otura otura pekişmiş, sanki kuma çakılıp kalmıştı. Yağan yağmurlardan feleklere sürülen domuz yağı da akıp gitmişti. İlk hızı vermek için ihtiyarcıklar zorlanıyorlardı. Bir ara Halime de, sırtını sandala verip iten Memiş'in yanına sokuldu. Sanki oğluna yardım ediyormuş gibi, bütün gücüyle itmeye başladı. Kaptanın kumandasına uyarak eklenen bu taze güçle sandal yerinden oynamış, dizilen feleklerin üstünden kaymaya başlamıştı. Bir sandal boyu yaklaşmışlardı denize. Sandalın altından kurtulan felekler kucaklanıp yeniden dizildi denize doğru. Reis bağırdı Zeynel'e:

"Yağla şunları! Ne duruyorsun!"

Dura dura kalasa dönen felekler gıcır gıcır yağlanmıştı. Bir dokunmak yeterdi sandala artık. Halil'le Bekir sandalın altından kurtulan felekleri zor yetiştiriyorlardı önüne sürmeğe. Kısa zamanda sandalın başı dayanmıştı denize. Devirmeden suya atılması gerekirdi. Sandaldan karşılıklı birer çarmık söküldü. Makaradan geçen bu ipler çekilerek uzatıldı. Uçları verildi karşılıklı birer ihtiyarın eline. Sandal ne yana yatarsa ters yandan çekilip dengeye alınırdı kolayca. İşin en önemlisi Zeynel'e kalıyordu artık. Sandal hızla suya girerken kıçüstüne sıçraması gerekirdi; ama Temel Reis işi rastlantıya bırakacak adamlardan değildi:

"Atla!" dedi Bekir'e, "Atla sandala çabuk!"

Bu, açıktan açığa bir güvensizlikti Zeynel'e; ama koskoca Reis'e surat mı edecekti.

"Haydi uşaklar!" dedi, "Atıyoruz suya! Dayanın! Haydi hooop!..."

Halil'le Zeynel, ellerinde birer felek, sandalın önünde sıralarını bekliyorlardı. İlk feleği Zeynel sürüp sandalın kıçüstüne sıçrayacaktı.

Sandala dayananlar Reis'in kumandasına uyarak son güçlerini de harcadılar. Bilirlerdi ki bu iş ne kadar hızlı olursa kazasız belasız atılırdı sandal suya. Bunu Memiş'inden Muhtar Ali Efendi'sine kadar herkes bilirdi. Gebeşköy'de her köylü, rençper olduğu kadar, denizciydi de...

Zeynel, suları son hızla yararak açılan kıçüstüne sıçramayı, yarı beline kadar ıslansa da başarmıştı. Sıvanmış paçalarından sular sızarak ayağa kalkmış, bir ucu babaya sıkı sıkıya bağlanmış olan çıma kangalına yapışmış, bütün gücüyle fırlatmıştı kıyıya. Temel Reis çırpıntıda zaten bu çımanın atılmasını bekliyordu. Kangal sağılıp da daha kumlara düşmeden öbür ucunu yakalayıvermişti havada. Zeynel'in önemli bir işi de başüstünde duran çapayı vakit geçirmeden funda etmekti. Kaldırdığı gibi kaydırıverdi sulara. Suların dibini bulan çapa, sandalın gittikçe kırılan hızına uyarak, zincirlerini şagırtıyla çekiyordu denize. Son halka da kaloma olunca birden silkindi sandal, dizginleri çekilen huysuz bir at gibi başkaldırarak hızla dönenmeğe başladı kendi çevresinde. Temel Reis kendi bildiğine bırakmazdı artık onu. Bütün gücüyle asılmıştı yakaladığı çımaya. Kuzu kuzu oluvermişti hızını yitiren tekne. Süzüle süzüle, kıçın kıçın geliyordu kıyıya doğru. Suların dibindeki iri taneli kumları gıcırdatarak yanaşmıştı çok geçmeden.

Halime, kucağına aldığı felekleri uzatıyordu kıçüstündeki Zeynel'in ayaklarının dibine. Kumların üstünde kalan ne varsa, taşıyorlardı Bekir'le birlikte. Felekler, barbalar, halatlar gedebotlar verilmişti içeri. Sıra Temel Reis'in zembiline gelmişti. Halime çırpıntıya kadar getirmiş, Zeynel'e sesleniyordu:

"İyi bir yere yerleştiriver şu zembili! Aman ıslanmasın içindekiler!"

Olanı biteni izleyen Reis:

"Baş altına koy!" dedi, "Yüksekçe bir yere!"

Sandal dipten su alsa da ıslanmamalıydı:

"Hele bir bak leva deliğine!" dedi Kaptan, "Sıkıla adamakıllı!"

"Sıkıldı Reis Dede!"

"Eeee, bir kalas uzat da biz de binelim gayri!"

Kendisinden başka binecek biri olmadığı halde böyle diyordu. Üç beş yıl öncesi olsaydı, kalas mı isterdi Koca Reis. Sıçradığı gibi atardı kendini sandala.

Kalas uzatılmıştı. Muhtar Ali Efendi, ihtiyarlarını peşine takmış çırpıntıda bekliyordu. Halime Gelin kalabalıktan ayrılıp yaklaşan kaynatasının eline uzandı öpmek için:

"Yolun açık olsun baba!" dedi, "Güle güle git, güle güle gel!"

Temel Reis, ihtiyarların arasındaki Ali Efendi'yi çenesinin ucuyla göstererek:

"Dara düşersen Ali Efendi'yi bulursun!" dedi, "Ne kadar olsa köyün muhtarı. Havasını tutturamaz da oralarda kalırsak Kadirköy'e gidersin, kardeşinin yanına! Kaynanası da, kaynatası da iyi insanlardır Selime'nin. Bildiğin gibi yap, güvenirim sana! Gel bakalım Memiş'im! Sarıl boynuma! Ne istersin benden? Halka şekeri mi? Hem de araba tekerleği gibisinden getireceğim sana! Ananın gücünü üzmeyeceksin haaa!..."

Memiş, dedesinin boynuna sıkı sıkı sarılmış bırakamıyordu:

"Dede, Reyiz dede. Beni de götür. Bak nasıl kürek çekerim ben!"

"Çekersin, çekersin! Bu Karadeniz bizim köyün ayak ucunda yatarken çok çekersin ilerde. Hadi, kalın sağlıcaklan, uşaklarım!"

Sakalını, bıyığını körpe yanaklarına sürte sürte öptü torununu. Onu kucağından kumların üstüne kaydırırken gelininden yana iki adım daha sokuldu:

"Bak gelin!" dedi, "Senin namusuna nasıl güvenirim, bilir-

sin! Erkeksiz kadının düşmanı çok olur. İnsanların en namussuzu kimdir bilir misin? Herkes toprağı için cephelerde dövüşürken düşmanı da budur. Namussuzların namussuzu da... Yani asker kaçaklandır. Pek az olsalar da gene eksik değillerdir buralarda."

"Anlamadım ne demek istediğini baba!" dedi Halime Gelin, "Gözün arkada kalmasın. Kocamın çiftesi yüklükte asılı... İki gözü de dolu .. Hem de domuz sıkısı. Kocam kendi eliyle tepti barutunu saçmasını!"

"Anladım," dedi Temel Reis, "yaparsın sen! Gözüm arkada kalmayacak! Hadi kalın sağlıcağnan! Memişime göz kulak ol! Aç bırakma sakın tosunu!"

"Var sağlıcağnan baba!"

Kıyıda bekleyen köyün ihtiyarlarına doğru belini daha da dikleştirerek yürüdü. Önce Ali Efendi'yle helalleşti.

"Yolun açık olsun!" dedi Muhtar. "Bu aylarda çıkılmazdı sefere amma, çıktın işte. Sen yola gitmek isteyince seni hiç kimse caydıramaz. Bir bildiğin vardır helbet. Suyun dilinden de sen anlarsın, havanın dilinden de. Ne diyeyim, var sağlıcağnan!"

Reis havayı yumuşatmak için:

"Var mı bir istediğin?" dedi. "Ondan haber ver sen! Çakmak taşı mı istersin, çakmak fitili mi?"

"Ne o, ne bu. Var git sağlıcağnan! İki İstanbul Gazetesi uydurabilirsen okuruz kış gecelerinde."

İki elini birden uzatarak helalleşti kumda dikilenlerle. Uzatılan kalasın üstünden dengeli adımlarla yürüdü geçti. Kıçüstüne ayak basar basmaz da kıyıda bir babaya bağlı çımayı çözen Zeynel'i beklemeden çekti kalası içeri. Halil çapanın zincirine yapışmıştı bile. Asıldıkça sandal uzaklaşıyordu kıyıdan. Zeynel, Ali Efendi'nin elini öptükten sonra açılan sandala yetişti, bir sıçrayışta dirseklerini yerleştirdi kıçüstüne. Dizliğinden sulann sızmasını bekledi bir süre. Ayağının kumlarını bileklerine kadar gelen deniz suyundan çırptıktan sonra aldı kendini yu-

kan. Kıçüstünde eğlenmeden yürüdü geçti ambara. Kürekleri çıkarıp iskarmozlara geçirdi. Halil, Bekir'in de yardımıyla sudan çıkan çapayı almıştı içeri. Yerine yerleştirip sıkıca bağlamıştı, oynamasın diye.

Reis, dümeni takmış, yekeyi geçirmişti. Küreklerin suya dalıp çıkmasını bekliyordu. Tekne, karınlı olduğu için herkes bir küreğe geçmişti. Zeynel, kollarını açe açe iki küreği birden kullanmaya çalışıyordu. Hepsinde de bir hamlık vardı. Bir aydır Karadeniz kimseyi yaklaştırmamıştı kendine. Uyarına bir rüzgâr esmezse bütün gün, bütün gece avuçlar kabarıp su toplayabilirdi bu hamlık yüzünden.

Halime Gelin Memiş'in elinden yakalamış, sandalın her kürekte kıyıdan biraz daha uzaklaşmasını izliyordu. Gözü, kızkardeşinin oğlundaydı daha çok. Memiş'e söylüyordu aklından geçenleri:

"Bak!" diyordu, "Bekir hiç de aşağı kalmıyor ötekilerden. Ne fazla, ne eksik. Yok, yok! Zeynel'e de söz yok doğrusu. Zeynel ikisinden de baskın. Atik çocuk, aşk olsun! Neye kalktı deden ayağa! Yekeyi aldı ayaklarının arasına da... Kumanda veriyor çocuklara; bak!... Yelken mi açacaklar yoksa? Yelken havası da yok amma..."

İskeleye kadar kürekle de giderlerdi ya... Temel Reis çocukları denemek istemişti. Eh, kürekte kötü değillerdi. Gemici dediğin yelken kullanmasını bilmeliydi ilkin.

"Bağlayın yelkeni!" diye bağırdı. "Çıkarın baş altından!"

Yelken başaltında tam bir aydır, katlanmış duruyordu. Zeynel atlayıp çıkardı başüstüne. Kapağı örttü sıçrayıp çıktıktan sonra. Ambara kadar sürükleyip getirdi. Sereni biraz daha mayna ederek başladılar bağlamaya yelkeni. Amurayı başüstündeki halkaya bağlayıp iskatayı kaptanın eline verdiler. Makaralar dura dura işlekliğini yitirmişti. Zorla çektiler sereni yerine. Karşıdan esen ters rüzgârla yelken kullanacaklardı ister istemez. Faydasız tatlı bir poyraz esiyordu. Sandalın başını yıldız'a doğru açmak gerekiyordu yararlanmaları için. Cide iske-

lesi gün doğrusunda kayboluyordu ama başka türlü de yararlanılamazdı bu rüzgârdan. Bir süre böyle gittikten sonra kayığın başını birden kıbleye çevirir, iskeleye baştankara ederdi. Ufak işti Temel Reis için böyle bir yelken oyunu.

Yelkene rüzgârın dolması için sandalın yanı yatması gerekirdi. Üç delikanlı kaynaların üstüne oturup yatırdılar sandalı. Yelken birden şişmiş, sandal ileri atılmıştı bile.

Temel Reis'in göğsü dolup dolup boşalıyordu. Üç dört gün önce romatizmadan kıvrandığı geceleri düşündü. "Şu dümene yapışamayacağımı sanmıştım." diye geçirdi aklından. "Şükür bugünü gösterene!"

Cide'nin evleri teker teker çıkıyordu bahçelerin içinden. Önce Köpekburnu'ndaki tuz mağazası görünmüştü. Peşinden Osmanköy'ün evleri... Sandal sulara gömüldükçe evler birer ikişer kiremitlerini yeşillikler içinden göz önüne seriyordu. İşte Hacı Rasim'in bodoslaması, yeni uzatılmış, kaburgaları yeni oturtulmuş gemileri de kumda sıralanmışlardı dizi dizi. Güvertesine kadar kalafat edilmiş iki direkli bir gemiyi daha geçen hafta topa tutmuştu Çarlık Rusya diritnotları. Kıyıdan seken bir mermi, gemilerdeki köylerden birinde patlamış, şarapneller yağmur gibi saçılmıştı ortalığa. Cideli ustaların yaptığı bu gemiler Çar'ın diritnotlarını korkutmasa gelip gelip topa tutmazlardı daha karadayken.

İşte bir iki yıl önce cayır cayır yanmış liman deresi, yanık pencereleriyle kıyıda, iskelenin gerisinde. Zeynel Halil'den yana dönerek:

"Bizim Reis Dede aldı başını gidiyor Köpekburnu'na doğru." dedi, "Nuri Efendi'nin yumurta tabutlarını bıraktı iskelede..."

Ama kaptan birden dümen kırmış, koskoca yelken bir mendil gibi havadan pırpırlanmaya başlamıştı bile.

"Alın yelkeni sancağa. Çözün amurayı da!"

Bunun ne demek olduğunu üçü de anlardı ya, nasıl yerine

getirileceğini yalnız Zeynel bilirdi. Serenin ucu direğin altından geçirildi birden. Sandal hemen öbür yana yatıvermişti. Poyraz etkisini daha güçlü göstermeye başlamıştı bu durumda. Sandal yıldırım hızıyla baştankara yönelmişti iskeleye.

Kumda birikenler, ellerini gözlerinin üstüne koyarak dümendeki kaptanı tanımaya çalışıyorlardı. Nuri Efendi'nin adamlarından öğrenmeseler, böylesine becerikli bir kaptanın kim olduğunu bulup çıkaramayacaklardı kolay kolay. Genç işi bir manevraydı bu iş. Hem de askerlik yaşına erişmemiş, çocuk yaştaki gemicilerle...

İskeleye kırk elli metre kala yeni bir emir daha duyuldu kıyıdan:

"Mayna yelken!"

Zeynel, serenin direk dibindeki demire bağlı ipi çözer çözmez mayna olan yelkeni eteklerinden kucaklayıp basmıştı ambara. Yelkenin bir karışı bile ıslanmamış oluyordu böylece.

Bu iş, bu kadar biçimli, bu kadar başarılı olabilirdi ancak. Hızını azar azar yitiren sandal hışır hışır çırpıntıdaki kumlara bindirmişti. Küreklere hiç iş düşmeden kıyıyı bulmuş, istenilen yere yanaşmıştı sandal. Yelkenler düşürülmüş, serene bağlanmıştı bile. İskelenin babalarına halatlar atılıp gemici düğümü vurulmuştu. Yumurta tabutları öbek öbek istif edilmiş, kumun üstünde onları bekliyordu. İskeleden kolayca yüklenebilirdi sandala. Nuri Efendi'nin iki adamı bu iş için sabahtan beri bekliyordu kıyıda. Taşımaya başlamaları için Reis'in bir işareti yeter de artardı bile; ama her şey yolunca yordamınca olmalıydı. Önce Reis, Liman Dairesi'ne kadar gidecek, kâğıtlarını yaptıracak, müsaadesini alıp cebine koyacaktı. Bekir'in gemici kâğıdı çıkartılmamıştı henüz. Eğer işleminde eksik gedik kalmışsa kefil gösterilecekti, en kısa zamanda işlenin bitirilmesi için.

Liman çavuşu iyi adamdı. Her şey yolunda gitmişti. Bekir'in yaşı gemicilik için çok ufaktı ama, daha büyüğünü nerden bulsundu Temel Reis. Biraz kabacaları tüm askerdeydi bunların. İskeleye doğru pupa yelken baştankara eden sandalın tayfala-

rının arasında Bekir de yok muydu? Gemicinin daha iyisi az bulunurdu bu ateş yıllarında.

Otuz sekiz sandık yumurta iki saat içinde ambara istif edilivermişti. Büyük kentlerde para edecek başka malları yoktu yoksul Cidelilerin. Bu yumurtalarla doyurulması gereken binlerce aç çocuk vardı köylerde ama, analar ne satacaklardı da evlerinin gazını, tuzunu sağlayabilmek için. Kestaneyle cevizleri de vardı birazcık. Vardı ya uşaklar tüm yiyintisiz mi kalacaklardı? Babalar, kardeşler askerde olmasalardı, biçimli şimşir kaşıklar da yapılır satılırdı pazarda. Hiçbir fabrikanın demir kaşığından geri kalmazdı bunlar güzellikte. Üzerlerine bitki köklerinden çıkarılan boyalarla süsler de işlenirdi daha olmazsa... Ama şimdilik bu işlerle uğraşacak hünerli erkekler kalmamıştı köylerde. Eli bıçak tutan, balta tutan daha yaşlı erkekler, teptilhavaya gelenler, sakatlar, topallar, tekgözlüler, gemi yapımcılarına kestane, kayın kerestesi çekiyorlardı.

Temel Reis, Nuri Efendi'den alacağı navluna karşılık birkaç kilo kuru fasulyeyle birkaç kilo mercimek sağlayabilmişti tayfaları için. Limandan aldığı vesikayla, iki günlük de ekmek... Yarım kilo kadar zeytin, o kadar da köy peyniri...

İskeleden çıralar söküldüğü vakit Orta Mahalle'deki Yeni Cami'de öğle ezanı okunuyordu. Deniz hafiften sakarcık dökmeye başlamıştı. Bu rüzgârın serteldiğine işaretti ama, poyraz Karadeniz'in bu kıyıları için korkulacak bir rüzgâr değildi. Gelin havası derlerdi böyle esintilere. Sandal kıyıdan kurtulur kurtulmaz:

"Haydin uşaklar!" dedi, "Şimdiden basın yelkeni, fora!..."

Köpekburnu'na çevirdi sandalın başını. Dümen kırmadan bir saat daha gitti burun doğrultusunda. Sonra, sandalın başını Kerempe'ye doğru çevirdi. Kıyı kıyı gidemezdi bu rüzgârla. İster istemez sandalın başını açacaktı. Kaptanın bir gözü de deniz diplerindeydi, deniz ufuk çizgisinde. Bulut kabartılarını görür gibi olmuştu. Batıyla karayel arasında bulut yumakları birikiyordu. Bunlar iyiye işaret sayılmazdı, gemiciler için.

Uzaklarda patlamış bir fırtınanın doğrultusunda gelen habercilerdi. Fırtınadan önce Kerempe'yi aşabilirse Meset Deresi'nde alırdı soluğu. Ya Kerempe'yi aşamaz da dalgalarla boğuşmaya başlarsa! Denizdi bu, hepsi vardı hesapta. Ne olursa olsun şu pupayelken gidişin de tadına doyulmuyordu hani... Bu tat da olmasa kazanılan iki kuruş otuz para için çekilir miydi bunca çileler!

III

Temel Reis'in iskeleden ayrıldığının üçüncü gecesiydi. Halime Gelin ineğin bakımını yapmış, avluyla, ahırla işini erkenden bitirip kapıyı sürgülemişti. Dedesi varken akşam ezanlarına kadar kestanelerin altında çelik çomak oynayan Memiş'i tutup getiren anası böyle, tavuklarla birlikte onu eve kapatıyordu. İlk gün, alışmadığı bu erkencilik hiç hoşuna gitmemiş, biraz direnince önce anasının azarını yemişti, peşinden de tokadını. Ne zamandır annesinden böyle bir davranış görmemişti Memiş. Ne olurdu çocuklarla bir saat daha oynasaydı. Erken de gitse, geç de gitse yiyeceği annesinin çorba adını verdiği bulgurla kaynatılmış kara lahana değil miydi?...

"Yürü!" diyordu annesi, "Deden seferde, baban askerde. Ne işin var bu saatlere kadar sokaklarda!"

İyi ya işte. Evde korkulacak biri olmazsa çocuk dediğin yaratığın evde ne işi olurdu!... Son kalan çocuklar: "Evli evine, köylü köyüne... Gitmeyen sıçan deliğine!" tekerlemesini söyleyene kadar esir almaca oynayabilirdi yoz tarlalarda.

"Geceyarılarında seni mi arayacağım sokaklarda kadın başımlan!..." diye anası karşısına dikildi mi, sarı saçlarından soğuk sular dökülürdü sanki.

Ne olurmuş arasa? Arama bahanesiyle evden çıkar, birkaç da komşu yüzü görürdü. Bahçeydi, bostandı, inekti, ev işiydi, canı çıkıyordu bütün gün. İki lâf eder açılırdı.

Kapıyı sürgüleyip bulgur çorbasını sürmüştü Memiş'in önüne... Adı bulgur çorbasıydı. Sayılacak kadar buğday tanesi... Sayılamayacak kadar süpürge darısı... Kara mancar... Yeşil soğan... Bıkmıştı bu çorbadan. Bir yumurta olsun suda haşlayıp koysa önüne... Üç tavuk kalmıştı kümeste. Biri yumurtluyordu. Bu yumurtaları Memiş'e yedirecek yerde karbanda(1) biriktiriyor, sonra onbeş günde bir götürüp Nuri Efendi'ye satıyordu. Hiçbir gün ne yumurtaların parası eve gelmişti, ne ıspanakların... Memiş'in hiç hoşlanmadığı buyrultulardan biri de şuydu:

"Doydunsa kalk sofradan!..."

Ya doymadıysa Memiş? Doymadıysa gene de kalkacaktı eninde sonunda. Anasının keyfi yerinde olursa iki üç ceviz atacak önüne, ya da bir hapaz(2) kestane, ya da dut kurusu. Kestanelikte kirpisiyle birlikte bulduğu kestanelere hiç benzemez annesinin verdiği sinmiş kestaneler. Her ikisi de kuzu kestanesidir ama sinmiş kestanenin hali başkadır. Bir tıkırtı duyar gibi olmuştu Memiş:

"Anne!" dedi, "Kapıda biri var!"

Halime de duymuştu bu tıkırtıyı ama duymazcılıktan gelmeye karar vermişti bir kere...

"Sus!" dedi yavaşça, "Kim olacak bu saatte!..."

"Bak, gene vuruyor!..."

"Hadi bakalım, sen geç yatağına!..."

Oysa, ellerini, ayaklarını bir temiz yıkamadan yatağa sokmazdı onu. Memiş yatağa girmemek için direniyordu:

"Kalk diyorum sana!"

"Anne uykum yok!"

"Yoksa beklersin gelsin diye! Yürü!"

Kolundan tuttuğu gibi kaldırdı sofradan. Temel Reis'in yatağına fırladı. "Sakın çıkma yataktan. Kırarım ayaklarını!"

Ayaklarının ucuna basa basa avluya açılan kapının arkasına geldi çömelerek dışarıyı dinledi. Dışarıda biri vardı. Ayak-

(1) Ağaç kabuğundan sepet.
(2) Avuç.

kaplarını sürtmesinden belli oluyordu bu. Sert köşeli bir kunduraydı sürtünen. Çarık değildi. Bu tür ayakkapları köy yerinde giyecek hiç kimse yoktu. Okulu kapatıp da askere gitmeden önce öğretmen giyerdi bunlardan. Köy Muhtarının bile çarık vardı ayağında. Karakol çok uzaktaydı. Candarmaların çoğu da çarık giyerdi ya. Postal, ya da çapula giyenler de bulunurdu.

"Bir asker var dışarda" diye düşündü. Bir asker kaçağıydı bu olsa olsa. "Sakın Halit Efendi'nin Salih olmasın!"

Halit bir iki kez askerden kaçmıştı. Şube Reisi Haşim Bey yakalamış bir-iki ay depoya kapattıktan sonra kelepçe vurup Kastamonu'ya yollamıştı. Ne yapıp yapıp kaçmıştı Daday'a varmadan. Babası eve almıyordu, Haşim Bey'den çekindiği için. İkisini birden asardı hiç kılı kıpırdamadan. O da köylerin başına bela olmuştu. Ahırlara girip sabahlıyordu geceleri... Aç kalınca çoğu yanında taşıdığı mavzerine sarılıp ekmek istiyordu. Şuna buna sarkıntılık ettiği de söylenirdi. Bir gün tarlaya giderken karşılaşmıştı Halime onunla. Yolun kenarına çekilmiş, sırtını dönüp dikilmişti.

"Halime Gelin!" demişti Halit, "Ben kocanla çıktım ilk defa Cide'den. Gebehula üzerinden üç günde vardık Kastamonu'ya. Hanlarda yan yana yattık..."

Sonra ayaklarının ucuna basarak sokulmuş, kadını kolundan tutup sarsmıştı. Halime Gelin, sertçe ona doğru dönünce, bıyıkları, öfkeden ateş gibi yanan yüzüne değmişti. Birden ellerine vurup ondan uzaklaştı.

"Yoluna git hadi!" dedi. "Kocamın senin gibi ne kadar arkadaşı varsa yerin dibine girsin. Bir daha karşıma çıkarsan, leşini sererim senin!"

Yürüyüp gitmişti Halime. Halit hâlâ kıpırdamadan duruyordu olduğu yerde:

"Dur sen!" diye seslenmişti ardından, "Kızkardeşinden sonra sıra sana da gelecek..."

Ayak sesleri sabırsızlanıyordu kapıda. Bir, deliğe göz uy-

dursa da, kim olduğunu görebilse...

Kapıda üç tıklama daha. Peşinden bir fısıltı:

"Halime!"

Korkaklığın bir yararı yoktu. Kapıdakinin kim olduğu bir an önce anlaşılmalıydı, dik bir sesle sordu:

"Kim o?"

"Ben! Kocan Sabri!"

"Kapıyı küt küt vuramaz mısın sen? Neden asker kaçakları gibi tıklatıp duruyorsun gidip gelip?"

"Bilmesinler geldiğimi! Hele aç!"

"Neden bilmesinlermiş?"

"Beni başka bir yere verdiler de geçerken bir iki saatliğine uğrayayım, dedim."

"İnanmam!"

"İnan kız! Kör olayım doğru söylüyorum!"

"Doğruysa git köyün muhtarına! Onunla birlik gel! Baban sefere giderkene bizi muhtara emanet etti!"

"Aç kız! Uzun etmesene!"

"Boşuna zorlanma. Böyle sinsi sinsi eve sokulanı almam içeri. Namuslu adam kendi evine göğsünü gere gere gelir. Asker kaçağısın sen!"

"Değilim diyorum!"

"Kaçaksın!"

"Yarın sabah namazında uğurlarsın beni! Söyleyeceklerim var!"

"Yani gece gelip gece gideceksin! Senin evden çıktığını görenler, ileri geri lâf etsinler namusum üzerine, öyle mi? Muhtarla gelmezsen giremezsin! Boşuna dikilip durma kapıda!"

"Aç diyorum sana. Bana evimin kapısını mı kırdıracaksın!"

"Kır da göreyim seni!"

Yüklükte asılı duran çifteyi düşünüyordu akşamdan beri. Yüklüğün kapısını açtı. Kapı, uzun süre kullanılmadığı için gıcırdamıştı gecenin sessizliğinde. Kocası doldurmuştu gitmeden.

"Çifteyi aldın eline, öyle mi?" dedi Sabri.

"Aldım!"

"Nasıl elin varır bana tetik çekmeye?"

"Sen tüfeği, namusunu iki paralık etmek isteyenler için kullanırsın, dememiş miydin?"

"Öyle demiştim!"

"Ben de senin sözünü tutuyorum işte!"

"Amma uzattın haaa! Ben kendi evime geldim. Babamın evine."

"Baban giderken asker kaçaklarına karşı çok uyanık ol, dediydi!"

"Kes! Uzatma! Bende, o sendeki çiftenin daha iyisi var. Beşli mavzer. Kafamı kızdırma da aç!"

"Demek mavzerinle kaçtın öyle mi? Hele şimdi hiç giremezsin! Çiftenin bir gözünü boşaltırım, pencereden! Gelenlere haber anlat!"

Muhtarın evinden yana açılan pencereye koştu. Hızla kaldırdı camı. Çiftenin horozunu kaldırıp boşluğa doğrultu. Omzuna yerleştirmesiyle patlaması bir oldu. Sanki köpekler havlamak için çiftenin atılmasını bekliyorlardı. Başını camdan çıkarıp bağırdı:

"Ali Efendi! Asker kaçakları sardı evimi! Yetiş!..."

IV

Temel Reis, Kerempe Feneri'nin çakıp söndüğünü gördüğü zaman sakarcıklar büyümüş, dalgalar haline gelmişti. Bekir, başüstüne uzanmış, halsiz yatıyordu. Üç gemicinin en görmüşü, geçirmişi, Zeynel'di. Anlamıştı deniz tuttuğunu:

"Aman!" dedi, "Reis Dede görmesin! Dilinden kurtulamazsın sonra!"

Bekir başını kaldıracak oldu, dönüyordu. Bir bulantı başlamıştı midesinde. Ah bir boşaltıp rahat edebilseydi... Zeynel:

"Yelkenin arkasına geç!" dedi.

Halil işin şakasındaydı:

"Arabacılık değil bu!" dedi. "Gemicilik! Hem de Karadeniz'de sandalcılık! Kusmazsan açılamazsın!"

Dalgalar kabardıkça kabarıyordu. Kaptan tayfaların başüstünde toplandıklarını görünce köpürmüştü:

"Neden üçünüz bir aradasınız? Nasıl gemicilik bu? Tulumbayı ben mi basacağım!"

"Su etmiyor ki sandal" diyecek oldu Halil. Lafı ağzına tıktı Reis:

"Sandalın içindeki çalkantıyı da mı duymuyorsunuz. Neredeyse yüzecek yumurta sandıkları. Geç tulumbaya!"

Halil tulumbaya geçmiş, Zeynel vardiyada kalmıştı, Bekir'in

gerisinde. Gökte ne bir yıldız kalmıştı, ne de ay ışığı. Ta uzakta, belli sürelerle, Kerempe Feneri çakıp sönüyordu. Görünmeyen bir dev, altın topunu havaya fırlatıp belli zaman içinde kapıyordu sanki. Bir süre bekledikten sonra aynı oyuna yeniden başlıyor, saniye sektirmeden başarıyla bitiriyordu. Bu altın top, ne havada kalıyor, ne suya düşüyordu. Zeynel, kuşkulu bir sesle:

"Reis Dede!" diye bağırdı. "Üzerimize doğru bir taka geliyor. Pupa yelken."

"İyi bak!" dedi, "Üzerimize neden gelsin? Kerempe'ye kıvrılacaktır."

Gözleri iyi görse, hiç de Zeynel'e sormazdı. Hele geceleri büsbütün kararıveriyordu ortalık. Bereket versin fenerleri, çakışlarından tanıdığı için gözleri kapalı da olsa çıkıyordu işin içinden.

"Yok, Reis Dede, tam yolumuza dümen kırmışa benziyor!"

"Ne zoru var bizimle!"

Asker kaçaklarının yol kesip sandalları, kotraları soyduğunu çok iyi biliyordu. Pontusçular bile korsanlığa başlamışlardı son günlerde. Aradıkları başta para, sonra silahtı. Yiyecek adına ne bulurlarsa alıp götürüyorlardı.

İlk defa karşılaşmıyordu Temel Reis bu korsanlarla... Onların işine yarayacak yükü olmadığı için kolay kurtulmuştu ellerinden birkaç kere. Şimdi bir iki tabut yumurtayla gene de kurtulurdu ama mal sahibini nasıl inandıracaktı? Ya yolda başkalarına sattın, derse şu kadar yıllık onuru lekelenmez miydi?

Kıyıya dümen kırsa yetişirlerdi daha baştan kara edemeden.

Gelinin hazırladığı zembili çıkardı keçalıtından. Soğuk havalar için koyduğu laz başlığını aldı. Korsanların bu başlığı nasıl sardıklarını çok iyi bilirdi. Pontusçuların bile geleneksel kılıkları arasındaydı bu başlık. Toplu tabancasını aldı zembilden. Cide'den çıkarken altı fişeğini de yerleştirmişti yuvalarına.

Taka, önünü kesmek için manevraya başlamıştı bile. Onun

üzerlerine gelişini beklemesi, üstünlüğü onlara kaptırmak demekti. Rüzgârdan tam yararlanması için sandalın başını açığa vermesi gerekirdi. Birden dümen kırdı yıldızpoyraza. Sandal mahmuz yemiş at gibi silkinerek ileri sıçradı.

Çocuklar ateş gibi yerine getirmişlerdi kumandasını. Sandal kaynalarına kadar yatmıştı sancağa. Rüzgâr yelkeni patlatırcasına şişirmişti.

Alt yanlarına düşen taka maksatlarını anlayamamıştı henüz. Ne yapacağını şaşırmışa benziyordu. Kaçıyor muydu bu sandal, yoksa üzerlerine mi geliyordu? Egemenlik Temel Reis'e geçivermişti çeyrek saat içinde. Rüzgâr drise etmezse yarış Sivastopol'a kadar sürer, üzerlerine gelen taka her dakika biraz daha gerilerdi. Temel Reis'in çekindiği mavzer peşreviydi. Altı patlarla nasıl çıkacaktı bu peşrevin içinden?

Sandal yüklü olsa da yolundan hiçbir şey kaybetmiyordu. Yumurta sandıkla safra yerine geçtiği için sandalın başı sulara gömülüyor, rüzgârın fazlası tehlike getirecek yerde yararlı oluyordu. Başüstü dalgalarla yıkanıyordu zaman zaman. Ambara kaçan suları dışarı vermek için tulumba durmadan çalışıyordu.

Gözüne pek güvenemeyen Temel Reis, Zeynel'i yanına çağırmış, soruyordu:

"Takanın başı nereye dönük?"

Gözlerini kısarak karanlığın ötesini görmeye uğraşan Zeynel:

"Belli olmuyor ki Reis Dede!" dedi, "Az önce üstümüze doğru geliyorlardı. Şimdi Kerempeye doğru dümen kırmışa benziyorlar."

"Hangimiz daha ilerideyiz?"

"Onlar ileride gibi geliyor bana. Ama bu yolla çok sürmez, geçeriz onları..."

"Benim de istediğim onları gerilerde bırakmak."

Bir süre aralığı kapatmadan gittiler.

"Reis Dede!" diye bağırdı Zeynel, "Tam üzerimize dümen kırdılar."

"Doğru mu?" dedi Reis, "İyi bak hele!"

"Doğru Reyiz Dede. Takanın iskelesi de sancağı da belli oluyor."

"Gelemezler üzerimize... Bu rüzgârla nasıl gelirlermiş. Kaptan isterim ben yelken kullanacak!"

"Geliyorlar!"

"Geride bırakırız onları!"

"Kaçar gideriz!" diyemiyordu Temel Reis. Sandalın başı açığa dönükken yönünü yavaş yavaş karaya, Kerempe'ye doğru kaydırmaya başladı. Bir kıyıya varabilse. Gümrük muhafaza memurları, Düyunu Umumiye'nin yolcuları yardımlarına koşarlardı. Hepsi de silahlıydılar çünkü. İş, oraya ulaşabilmekteydi.

Zeynel:

"Reis Dede. Birinin elinde mavzer var!" dedi. "Neredeyse ateş edecek. Kerempe Feneri çıkınca gördüm."

"Kaptanı da gördün mü?"

"Bir karaltı var kıçta."

"Başında başlık var mı? Fenerin çakmasını bekle de iyi bak!"

Fener altın toplarını havaya fırlatmıştı. Zeynel, gözlerini açmış bakıyordu:

"Var, Reis dede, başında laz başlık var!"

"Tamam," dedi, "Bir deneyeceğiz."

Temel Reis başındaki başlığın uçlarını çözdü, yeniden bağladı. Bir ucunu sarkıttı. Birden doğrulup kalktı ayağa. "Siz de gelin bordoya dikilin. Bekir, ulan, sen de kalk artık, miskin herif. Biraz kalabalık görsünler bizi. Elinize de tüfeğe benzer birer takoz alın."

Dümenin yekesini iki ayağının arasına almış, belinin büküklüğü belli olmasın diye dimdik ayakta duruyordu. Aralarında ya yüz metre vardı, ya seksen... Kerempe'nin çakmasıyla Temel Reis'in bir seksenlik boyu sandalın kıçında beliriverdi. Sandalın başını takanın üzerine yöneltmek için bu anı beklemişti. Ayaklarıyla dümen kırarken koynundan çıkardığı toplu

tabancayı ateşlemesi de bir olmuştu. Namludan çıkan iki kurşun, takanın yelkeninde iki delik açıp geçmişti.

Kerempe yeniden sönünce Reis, sandalın başını gene eski yönüne hızla çevirmişti.

Takadakilerde bir telaşın başlığı, karanlıkta bile belli oluyordu. Temel Reis'in top gibi patlayan tabancasının sesini rüzgâr olduğu gibi kıyıya götürmüştü. Takadakilerin kıyıdakilere görünecek ne yüzleri vardı, ne yürekleri... Şimdi ne yapmaları gerekiyordu? İşte sandal da ateş açarak üzerlerine doğru geliyordu.

Kerempe'nin tam çıkacağı sırada Temel Reis, gene sandalın başını takanın üzerine çevirmişti birden.

"Yatın uşaklar, görünmeyin. Belki onlar da ateş açarlar!"

Kendisi de kıçüstüne yatmış, tabancasını takanın yelkenine doğrultmuştu. Tetik üç kez kalkıp indi. Üç kurşunun üçü de yelkende üç delik açmıştı. Bu bir anlamda da kıyıdan yardım istemekti. Kerempe önlerinde gümrükçülerin, havaya edilen bu üç el ateşe verdikleri cevap, zor duyulmuştu, tersine esen rüzgâr yüzünden... Ama bunu takadakiler daha kolay duymuşlar, hiç de bir yardım isteği olarak yorumlamamışlardı. Bir gerçek varsa ortada, o da iki ateş arasında kalmışlardı.

Kerempe Feneri kararır kararmaz ıskataya asılan Reis, yelkeni, kıyıdaki Muhafaza memurlarının üzerine doğru biçimledi. Tam yol kaçıştı bu. Fener yeniden yandığı zaman iki tekne arası en azdan beş yüz metre açılmıştı. Demek taka da kaçıyordu. Sandalın son durumundan kuşkulansa da yeniden kovalamaya başlasa, yelkeni aktaracak zaman içinde bile Temel Reis kıyıyı çoktan bulurdu.

Zeynel, Fener'in son ışığında:

"Kaçıyorlar," dedi, "Hem de yelken kürek."

Reis'in keyfi yerine gelmişti:

"Hangimiz kaçıyoruz?" diye sordu gülerek, "Onlar mı, biz mi?"

Bekir'de korkudan deniz tutması falan kalmamıştı:

"Biz yolumuza gidiyoruz," dedi, "Onlar kaçıyorlar."

V

Köy Korucusu Çipil Reşit, Şube Reisi Haşim Bey'den aldığı martinle yatar, martinle kalkardı. Balkan Harbi'ne katıldığı zaman da böyle bir martini vardı Reşit'in. Sol kolunu kurşun sıyırıp geçmeseydi kimbilir belki seferberlikte de böyle bir martini olacaktı. Sol kolunu bir kurşunun sıyırdığı nasıl doğruysa, bu kolun bağımsızlıktan kangren olup dibinden kesildiği de o kadar doğruydu; ama bu gerçeğe Gebeşköy'de kimse inanmazdı. "Sen kurşunla yaralanacak adam mısın, katır tepmiştir de dibinden koparmıştır" derlerdi. Bu söylentiye inanan da vardı, inanmayan da. Şube Reisi Haşim Bey, yaralanıp hastanede kesildiğine inanmasa, depodan bir martin verip onu köy korucusu yaptırır mıydı? Onu şubenin arkasındaki tarlada bu çaptan düşmüş tüfekle sınava çekmişti. Reşit, verilen tek mermiyle boş sigara kutusunu hem de tek koluyla halledince Haşim Bey:

"Hak ettin bu Osmanlı martinini" demişti. "Kırk bir korucunun içinde bu martin ancak sana yakışır."

Derler ki, "Bereket versin Haşim Bey acıdı da ikinci kurşunu vermedi!"

İşin şakası bundan sonra başlıyordu: "Acaba Haşim Bey kime acıdı?"

Kimi, şubenin camlarına acıdı, der; kimi çalımı bozulmasın diye Çipil Reşit'e, kimi de yoldan geçen bir vatandaşa diye ce-

vap verir. Yoook, hayır, acısa acısa ikinci kurşuna acımış olacaktı. Böylece Çipil Reşit'in bir kör nişancı olduğu anlamı çıkardı açıkça. İyi ama, tam ortasından nallanan boş serkldoryan kutusunu kim delmişti? Eğer bir rastlantı sonucu delindiyse, Çipil Reşit'in kırk bir köy korucusunun en talihlisi olması gerekmez mi? Az şey midir talih kuşunun gelip Reşit'in başına konması bu kırk bir kişinin içinde?

Halime Gelin, çiftenin sağ namlusundaki domuz sıkısını Muhtar'ın evinden yana boşalttığı zaman, Çipil Reşit, martini apış arasında, sabah uykusundaydı. Sonra bir kadın gecenin sessizliğinde: "Asker kaçağı vaaar!..." diye çınğır çınğır bağırmıştı.

Bu kadın sesi Temel Reis'in evinden geldiğine göre, olsa olsa Sabri'nin karısı olacaktı. Silahı atan kimdi? Ona sataşan asker kaçağı olacaktı. Ne olursa olsun, bu evde köy korucusunu ve köy korucusunun martinini ilgilendiren bir olay, bir "vukuat" vardı. Önce martinin mermi yatağında kurşun olup olmadığını kontrol etmeliydi. Çekti mekanizmayı. Hazne açıldı. Evet, haznede kuzu gibi bir mermi yatıyordu. Bir mermi demek bir asker kaçağı demekti. Belindeki fişeklikte on iki mermi daha vardı. Yani on iki asker kaçağının yaşayıp yaşamaması Reşit'in elindeydi.

Bu kadar yıllık köy koruculuğunda edindiği denemelere göre hemen küt diye vukuatın üstüne gidilmezdi. Vukuatın ilk hızı kırılmalıydı önce. Ölecek olan, nasıl olsa işin başında ölürdü. Bunu önlemek elinde değildi onun. Eğer vukuatın kaba coşkusu dağıldıktan sonra üzerlerine giderse vukuatı işleyen kişiyle, açıkçası "fail"le yüz yüze gelse de "Kanun namına!" deyince eller yukarı kalkardı. Hele bir kalkmasındı. Bu tek mermili Kara Martin ne güne duruyordu.

Temel Reis'in evine gidecek yerde kestanelikten yana koştu. Yol ordan Irmak'a doğru, Irmak'tan da Kadirköy'e, Gideros'a, ordan da taaa Kurucaşile'ye dayanırdı. Önce bir ayak sesi duydu. Boz urbalı biri koşuyordu ay ışığı altında. Omuzun-

da bir fişeklik... Evet, omuzundaydı fişeklik. Çapraz bağlandığına göre çift fişeklikti. Elinde de olsa olsa bir mavzer... 88 model... Bilirdi bu modeli... Bölükte en geçerli, en kullanışlı silah 88 model mavzerdi.

Adam hiç telaşlanmıyordu. Biliyordu ki bu köyde bu anda ondan daha güçlü kimse yoktur. Yoktur ama gene de kaçıyordu işte. Yavaş da koşsa bu kaçmaktı; ama kimden kaçıyordu bu adam? Çipil Reşit bunun cevabını açıkça verebiliyordu:

"Herhalde benden kaçmıyor."

Kimden kaçıyordu ya?

"Ha? Kimden kaçıyordu bu adam? Olsa olsa kanundan."

Evet, kanundan kaçıyordu. Kanun kaçağıydı bu adam. Kanunu bu köyde yürütüp uygulayan iki kişi vardı: Biri muhtar, biri de...

Durdu, ayağını açtı. Tek kolla tek kurşun atan martiniyle düzeni temsil eden adam ikinci adam da kendisiydi. Öyleyse kendisine düşen bir iş vardı bu anda:

"Heeey, delikanlı," diye bağırdı.

Adam başını çevirmedi bile.

"Heeey, delikanlı. Eller yukarı."

Hiç oralı değildi delikanlı. Tek kolla sigara paketini delmişti; ama delinen boş sigara paketiydi. Canlı kişinin derisini delmeye hiç benzemezdi bu iş. Gelgelelim yatarsa, destekli, tek mermiciğini gönderirse, daha güvenilir bir atış yapar, bu işi de başarırdı.

"Yat ulan Reşit!" dedi, "Yat da destekli ateşe geç! Atış serbest!"

Yatmasıyla tek kurşunu kaçanın diz kapağından aşağısına nişan alıp yollaması bir oldu.

Kaçak, modul yemiş öküz gibi birden sıçradı. Geriye dönüp bir göz atmadan koşmaya başladı. "Bu adam neden geriye dönüp bakmıyor, beni adam yerine koymuyor mu acaba?" diye düşündü. "Hayır, kendisini tanıyacağımdan korkuyor. Demek buralı. Bizim köyden olacak."

Kim olabilirdi bu adam?

Bağıran, yardım isteyen kimdi? Sesin geldiğine bakılırsa Temel Reis'in geliniydi olsa olsa... Yani Sabri'nin karısı. Acaba Sabri olmasındı bu adam? Bir kadın tutar da kapıya gelen kocası için bütün köyü ayağa kaldırır mıydı? Halime gibi erkek karıların ne yapacağı hiç belli olmazdı.

Koşmaya gelince, değil bu köyde, birinci orduda Reşit'i geçen az bulunurdu. Reşit de hızlandı. Tüfeğini eline alıp başladı peşinden koşmaya. Bu arada fişeklikten bir mermi çıkarıp martinin haznesine sürmeyi de unutmamıştı.

"Heeey! Bana bak!"

Kimdi bu asker kaçağı? Bir öğrense, hem merakını giderecek, hem de Haşim Bey'e, Jandarma Kumandanına, Kaymakama vermek için ayrı ayrı üç tane rapor yazdıracaktı eli kalem tutan birine:

"Dur! Kimsin sen be?"

Hiç duracağa benzemiyordu adam. Başını çevirmeden boyuna koşuyordu. Martini bir ağacın çatığına yerleştirip bir kurşun daha yollamalıydı. Bu sefer biraz daha yukardan almalıydı nişanı. Belinden nişan alırsa kurşun anca ayağının topuğuna değerdi, hızla uzaklaştığı için. Tüfeğin namlusunu ağacın çatığına yerleştirdi. Kundağını omuzuna yapıştırdı, göz, gez, arpacık derken kaçanın beline doğrultttu. Kendi kendine verdi komutu:

"Ateş!"

Soluğunu kesti, dokundu tetiğe:

"Gümmm!..."

Bu seferki gerçekten gümlemişti. Asker kaçağı, birden, bir tümseğin gerisine atıverdi kendini. Yatmasıyla, Reşit'in ayağının dibinden cıv cıv, diye iki kurşunun sekmesi bir oldu. Ne zaman yatmış, ne zaman nişan alıp tetiğe dokunmuştu, şaşılacak şeydi!

Kazık gibi dikilmesinin bir anlamı yoktu artık. Kendini birden attı yere. Yüzükoyun kapaklanıp martinini karnının altına

aldı. Tüfeğini doldurmuş, ağzına kurşunu vermişti. Ama, nişan alacak kimse görünmüyordu ki... "Sakın," dedi, "Yaralamış olmayayım adamı?..." Neden olmasındı. Belinden aşağı nişan almıştı ama, kurşun gider belinden yukarısına da girebilirdi. "Sakın ölmüş olmasın?..."

"Ölürse üzülürüm!..." diye düşündü. Kanun namına asker kaçağı yakalayabilirdi ama, kanun namına asker kaçağını öldüremezdi. Bu işi ancak kanunun kendisi yapabilirdi. "Dur!" demiş, durmamıştı. Üstelik İki de kurşun atmıştı. Hani ölürse de kendini haklı çıkaracak nedenler yok değildi. Hele Haşim Bey, asker kaçağı düşmanıydı.

"Benim sevk ettiğim asker sağ kalırsa ancak savaş bitince döner geriye!..." derdi.

İzinlilere, hava değişimiyle gelenlere bile kızardı:

"Böyle geleceğinize künyeniz gelsin daha iyi!" diye verip veriştirirdi.

Yüzükoyun yatmaktan bir şey çıkmazdı böyle. Şu tümseğin arkasından sürünerek yandaki fundalığa geçse?... Oradan da meşenin dibine kaysa?... Bir süre bekleyip yolun dönemecinden adamın önünü kesse?...

Birden toparladı kendini, tümseğin arkasına kadar kamburunu çıkararak koştu. Fundalığa kadar dizleri üstünde yürüdü. Sürüne sürüne meşenin dibini buldu. Meşeyi siper ederek çevresini iyice inceledi. Martinin ateşe hazır olup olmadığını gözden geçirdikten sonra yolun dönemecine kadar son hızla koştu. Ordan adamın yattığı yerin görünmesi gerekirdi. Doğruydu. Yattığı yer görünüyordu. Bir saat ilerisi bile aynı gibi görünüyordu. Sabahın alacakaranlığında. Gelgelelim kimsecikler yoktu yolda. Taa ilerde bir inekle bir kadın, geliyor muydu, belli değildi.

Tavşan avına çıkmış avcılar gibi tüfeğini koltuğunun altına kıstırarak kaçağın yatması gereken tümseğe kadar başı önüne eğik yürüdü. Kuru otların yere yapışmasından az önce burda

birinin yatabileceği sonucunu çıkardı. Peki sonra nereye gitmişti bu adam? Yer yarılıp içine de giremezdi ya!

Kan lekeleri var mı, diye yatarak toprağı gözden geçirdi. İki kurşun da boşa gitmişti. Martinine karşı olan sarsılmaz güveni kaybolmuştu bir anda. Küçümseyerek baktı elindekine:

"Ulan!" dedi, "Sesin de çıkmasa kaldırıp atardım seni denize. Gümlemene hiç diyecek yok doğrusu. Beşli mavzeri olan adamı bile korkutup kaçırabiliyorsun!"

Onun neden kaçtığını az çok biliyorsa da kerameti gene kara martin de buluyordu.

Şimdi ne yapması gerekirdi. Eli boş köye nasıl dönecekti. Cayırtıyı herhalde köyden de duymuşlardı. Eğer tüfeklerin sesini deniz bastırmadıysa Muhtar, yaktığı iki fişeğin hesabını soracaktı kendisinden.

Başı önünde kös kös geldiği yolu dönüyordu. Sarartmış eğreltilerin çiğneyip de oyuğunda balıkçıların midye pişirdiği kestane ağacının önünden geçerken burnunun ucuna bir mavzer uzandı:

"Davranma!"

Namlusu yere dönük olarak omuzunda asılı duran martin geçti bir anda aklından. Bunu mavzerin namlusunu burnuna dayayan asker kaçağı da biliyordu.

"Ver o delikli demiri bana!" dedi. "Kim verdiyse bu kavalı bile bile vermiş sana! Kimseye zarar dokunmasın diye! İki el ateş ettin peşimden. Söyle, havaya mı attın, bana mı attın? Doğru söyle!"

Çipil Reşit, başını çevirdi ona, gözlerini kırpıştırarak bir süre baktı. Ne kadar sakalı bıyığı uzasa da gene tanımıştı, Sabri'ydi bu kaçak. Temel Reis'in oğlu Sabri. Üsteliyordu boyuna:

"Söyle, kıyasıya mı attın?"

"Hayır."

"Ya, ne halt etmeye ateş ettin? Yoksa beni uğurlamak için mi?"

"Aşağı yukarı uğurlamak için. Eğer kıyasıya atsaydım, tepene alırdım nişanı."

"Ya nereme aldın?"

"Ayaklarına!"

"Ver bakalım şunu. İş var mı bu kavalda bir deneyeyim!"

Kendi mavzerini çaprazlama boynuna astı. Reşit'in başaşağı asılı duran tüfeğini omuzundan çekip aldı. Mekanizmayı çekip dolu mu boş mu diye baktı. Boş olduğunu anlayınca Reşit'ten aldığı mermiyi sürdü. Meşenin yaprakları arasından birini seçip dokundu tetiğe. Sapına nişan aldığı yaprak döne döne yere düşerken:

"Verilmiş sadakam varmış!" dedi. "Topuğumdan nallıyacakmışsın beni az daha. Şimdi sıra bende. Ver bir fişek daha bakalım!"

Reşit'in fişeklikten çektiği mermiyi kaptı elinden. Sürdü martine.

"Yürü!" dedi. "Tam yirmi adım ilerde dur! Arkanı dön! Sakın korkmayasın! Madem öldürestye atmadın kurşunu... Ben de sana kıyasıya atacak değilim! Topuğundan ufacık bir delik açacağım, o kadar!"

Hani daha da beterini yapsa haksız sayılmazdı bu Sabri.

"Eyne Ağam!" dedi Reşit, "Zaten bir kolum yok. Yanlış nişan alırsın da topal edersin beni. Ateş edeceksen kafama nişan al da süründürme!"

"Kendin gibi kör nişancı mı sanıyorsun beni? Yürü ulan!"

Çipil Reşit, gösterilen yöne doğru iki üç adım atıp durdu.

"Yürü diyorum sana!"

"Yakından at da bi yanlışlık olmasın. Bacağımın oynak yerine gelir de topal olursam, koruculuktan da atar beni Haşim Bey!"

"On beş adım daha yürü! Marş!"

Birkaç adım attı, yeniden durdu:

"Bağışla cezamı Ağam!"

"Yürüyecek misin, yoksa kurşunu kalçana mı atayım?"

Tam yirminci adımda durmuştu Reşit.

"Şimdi bak!" dedi Sabri, "Buralarda Başkâtip'in Halit dolaşıyor mu, haberin var mı, yok mu, doğru söyle!"

"Dolaşıyor Ağam."

"Kadına, kıza sataştığını da biliyor musun?"

"Biliyorum!"

"Biliyorsun haaa! Biliyorsun da arkamdan attığın kurşunları neden ona atmıyorsun, vur emri çıktığı halde? Başkâtipten mi korkuyorsun, yoksa elindeki mavzerden mi?"

"Bir başıma nasıl gelirim onun hakkından?"

"Düş önüme öyleyse. Seni öylesine bir kahraman yapacağım ki namın dilden dile dolaşacak memlekette!"

Kahraman olmak, topal olmaktan daha iyiydi.

"Sağol Ağam!" dedi.

"Göstereceğim ona, kanya, kıza sataşmasını! Verelim dersini. Gel bakalım. Al şu silahını!"

Reşit silahını almadan önce Sabri'nin eline yapışıp öpmek istedi.

"Bırak köpekliği! Düş önüme. Önce geldiğin yolu kendini yormadan yürü bakalım!"

Hiç konuşmadan bir iki saat önce Sabri'nin yatıp da gözden kayboldu tümseğin başına kadar geldiler.

"Sapıyoruz, burdan!" dedi Sabri, "Domuz Kayası'na gidiyoruz!"

Reşit:

"Ne var Domuz Kayası'nda?" diye soracak oldu.

"Daha soruyor. Ne olacak. Halit'in ininin orda olduğunu sen de biliyorsun! Domuzu bastırayım da gör! İlk kurşunu sen atacaksın Osmanlı Martiniyle!"

"Sen atacaksın ya! Bana attığın gibi..."

"Kıyasıya mı atacağım?"

"Ne sandın ya! Üç firarı var herifin. Vur emri çıktı bilmiyor musun?"

"Muhtar bir şey demedi bana."

"O da bilir, sen de bilirsin bunu. Ne veriyor Salih Efendi size? Halit size güvenmese bu köye gelip yerleşemezdi."

"Kör olayım benim haberim yok!"

"Demek Muhtar'ın var. Seni Çipil seni! Kadirli Köyü'nde kırdığı cevizler kırkı geçti. Duymadın mı bizim baldızla kanya sataştığını? Köpeksiz köyü bulmuş da çomaksız geliyor. Laz başlığı takıp zıpka giyiyormuş. Asker urbasını çıkarmış da!"

"Şurdan şuraya gitmeyeyim ki haberim yok!"

"Şimdi haberin oldu. Yürü bakalım öyleyse! Sap şurdan, Kürüz'ün arkasından! Eğreltilerin içinden yürüyeceksin! Birini gördün mü yatacaksın yüzükoyun. Kirişi kırmaya kalkarsan kurtulamazsın elimden, ilk kurşun senin! Yürü şimdi!"

Bir süre sırtın arkasında yürüdükten sonra iki kayanın arasından bir keçiyoluna geçtiler.

"Aç gözünü!" dedi Sabri, "İşte bu keçiyolu onun inine gider. Martinin koltuğunun altında yürüyeceksin! Benden on adım ilerde... Ben senin, yerine göre beş adım, yerine göre elli adım gerinden geleceğim. Arkanda beni göremezsen korkma sakın. Kurşunlarım yetişir yardımına. Görünce hemen yatıp nişan alacaksın, dokunacaksın tetiğe. Haaa, şunu da çıkarma aklından. Sen bugün beni hiç görmedin. Gebeşköy'de kestanelikte peşine düştüğün adam ben değilim. Halit'e rastladın, peşine düşüp geldin buraya. Söyle bakalım, rastladın mı Sabri'ye?"

"Yok Ağam, rastlamadım."

"Yemin et!"

"Yemin olsun ki rastlamadım!"

"Ateşe kör bakayım ki rastlamadım, de!"

"Ateşe kör bakayım ki rastlamadım!"

"Bir sakarlık et de göreyim seni! Öbür kolunu da ben koparmazsam bana Temel Reis'in Sabri demesinler. Hişşşt!... Ağır ol!... Ayak sesi var! Yat!..."

Sabri geri geri gidip fundanın arkasına yattı. Hemen bir ilerdeki fundanın arkasına sıçradı. Şimdi daha yüksekten yolu izleyebiliyordu. Ellerinde yoğurt bakraçları, arkalarında sepetler,

pazara gidiyorlardı kadınlar. Ayaklarında çarık olduğundan ayak sesleri zor duyuluyordu. Evlerinin sofalarında yürüyorlardı sanki tabanlarını sürte sürte.

Çipil Reşit yol kenarına öyle ustalıkla yatmıştı ki, kadınlar hiçbir şey sezinlememişlerdi.

Sabri'nin yattığı tümseğin altında uzanan yoldan kıvrılarak yürümeleri gerekiyordu. Kadınlardan biri yavaşça:

"Sen de gördün tüfeğinin ucunu değil mi?" diye yanındakine sordu yavaşça.

"Gördüm!" dedi arkasında yumurta sepeti olan kadın.

"Yumurtalarını istese ne yapardın?" diye sordu gülerek.

"Verirdim! Canımdan kıymatlı değil ya!.."

"Şunu bir temizleyen çıkmadı iki yıldır."

"Vur emri çıkmış diyorlar emme..."

"Vuracak adam nerde?... Erkeklerin yüreklileri askerde... Buralarda tüm işe yaramazları kaldı..."

"Namussuzları da buralarda kız kadın peşinde... Geçen gün bu Salih namussuzu Selime'nin önüne çıkmış odun keserkene..."

Sesler uzaklaşıp duyulmaz oldu.

Selime, baldızıydı Sabri'nin. Demek duyduğu doğruydu. Sıra sonra da başkalarına gelecekti... Ne diyordu önde giden kadın... "Erkeklerin yürekliler askerde..." Hani yanlış da söylemiyor, diye düşündü. "Evet, yüreksizin, namussuzun biriyim ben!"

Şube Reisi bir yolsuzluğunu görmüş, onu dayanmıştı cepheye. "Cephe cezalandırma yeri miydi?... Mademki suçluyum, verseydi Harp Divanı'na. İşte böyle silahımla, mermilerimle kaçarım ben de."

Haklı olmadığını biliyordu. Düpedüz namussuzluk olduğunu da biliyordu yaptığı işin. Ama olmuştu bir kere... Şeytana uymuştu.

İşte kaçıp gelmişti, rahat mıydı sanki... Karısı yüzüne bile bakmamıştı. Kızmıyordu ona da. Bir köpek gibi kovalamıştı

kendi evinin kapısında. Üstelik köyü de ayağa kaldırmıştı. Bilmiyordu ne yapacağını Sabri. Yalnız bildiği bir şey vardı, şu başkâtibin oğlu Halit'in memleket için, köylü için kendisinden çok daha zararlı olduğu... Hangi bir memleketlisine rastlasa, hep Halit için kuşkulu lâflar ediyordardı. Bir ayağı kendi köyündeydi bu itin. Neden burdaydı, niçin başka köylerde görünmüyordu. Köyün en güzel kadını olan karısı için miydi? Bunu temizlemeden buralardan ayrılamazdı. Ayrılsa da rahat edemezdi cephede. Aklı hep köyünde, karısında, evinde olacaktı. Niçin savaşacaktı cephede? Namusu için, değil mi? Bu namusa ha karşısındaki düşmanları göz dikmiş, ha cephe gerisindeki asker kaçakları...

Çipil Reşit yattığı yerden doğrulmuş, çevresini gözden geçiriyordu. Nerdeydi bu Temel Reis'in oğlu be? Yook, eğer voltasını alıp tüymüşse, kendisinin ne işi vardı buralarda? Bütün köylüler dört gözle yoluna bakmış olmalıydılar, bir şeyler öğrenmek için.

"Heeeyttt!" diye bağırdı Sabri, "Kaçtın mı sandın beni? Hem de senden kaçacağım haaaa! Çıkar aklından bu kuruntuları. Seni kahraman etmeden gidecek değilim buralardan. Düş önüme bakalım! Yürü! Sakın arkana döneyim deme! Yersin kurşunu sonra!"

Arayı bu sefer adamakıllı açmıştı, kadınlarda da duyduğuna göre çok uzakta olmasa gerekti bu Halit. "Hükümetin, asker kaçaklarının peşine takacak adamı yok galiba!" diye düşündü. "İtler cirit atıyor buralarda. Bu itlerin peşine salacak elinde adamı olsa, onları tutar İngiliz gâvurunun karşısına dikerdi!"

Mavzerini sağ kolunun altına almış Reşit'i gözünden kaçırmadan yürüyordu. Bir ara keçi yolunun sarpa sardığını anladı, dizlerinin kesikliğinden. Sağını, solunu gözden geçirdi. Sağ yanından ayaklarının altında, dolana dolana, kopa eklene bir ırmak denize doğru uzanıyordu. "Bana anlattıklarına göre, saklandığı kayalara yaklaştık." diye düşündü. Hızlandı birden.

Sıklaştırdı adımlarını. Yanına vardığı halde, hâlâ arkasına dönüp bakamıyordu Reşit.

"Sola dön!" diye komut verdi Sabri, "Kaldır başını da kayalara bak! Bu kayaların arkasına çıkıp çantamda ne varsa bölüşüp yiyeceğiz. Biliyorum, açlıktan zifiri kesildi ama, iş yapmadan ekmek yok! Sana beş dakika mola! Tütünün varsa sar bir sigara. Yoksa al benim tütün kesemi! Çakmak da içinde!"

Avcı yeleğine el atıp çıkardı keseyi, fırlatıp attı önüne.

"Ben nöbetteyim, bir de bana sarı Çabuk!"

Çipil Reşit, olduğu yere çöküverdi yorgunluktan. Böyle yürüyüşler viz gelirdi ona. Gelgelelim, kulağının dibinde soğukluğunu duyduğu bir mavzer namlusunun doğrultusunda yürümenin iç açıcı bir yanı mı olurdu?

"Sardın mı sigaramı?"

"Sardım Ağa!"

"Getir!"

Uzattığı sigarayı dudaklarının arasına tutuşturdu.

"Çak bakalım şu çakmağı!"

Çakmağı çıkarmış, koyu sarı fitilini yuvasından çekmiş, başparmağıyla yavaştan çıkacak kıvılcımdan yana basturmuştu. Dağılan kıvılcımlar fitili tutuşturunca:

"Yak!" dedi Sabri, "Önce kendi sigaranı yak!"

Sabri, uzattığı ateşten tam sigarasını yakıyordu ki kulağının dibinden "Cıvvv!" diye bir kurşun geçti.

"Yat ulan Reşit!" dedi.

O da kendini yere atmış, atar atmaz da yandaki tümseğin gerisine kaymıştı. Mavzerinin namlusunu kurşundan gelen yana döndürmüştü hemen:

"Vay itoğlu it!" dedi, "Bizi gözlüyormuş. Reşit! Nerdesin ulan?"

Reşit'ten de ses yoktu. Bir ayak sesi duyar gibi oldu. Kaçıyor muydu Reşit acaba? Başını kaldırıp tam bakacaktı ki bir kurşun daha! Sağ omuzundan yanık bir yün kokusu geldi bur-

nuna... Kurşun ceketinin sağ omuzunu delip geçmiş olacaktı. Kolunu bir iki kez oynattı. Canı acımıyordu.

"Heeey!" diye bağırdı. "Böyle mi öğrettiler askerde sana? Boyuna karavana atıyorsun!"

Duyabilmiş miydi acaba?

Konuşturmak istiyordu karşısındakini. Halit'ten başkası olabilir miydi, bu şakayı yapan? Başkası da olabilirdi, dağ taş asker kaçağıydı çünkü.

"Sakın Reşit olmasın bu ikinci kurşunu atan?" diye düşündü. Çok yakından gelmişti çünkü. "Yattığım yere sokulmuş da olabilir." dedi. Eğer durum böyleyse sıçrayıp yer değiştirmesi gerekirdi. Askerlikten bu kadar olsun anlardı. Toparlandı. Az ilerisindeki tümseğe kadar tüfeği koltuğunun altında, başı önüne eğik koştu. Yatıp siper alması gerekirken bir kez daha koştu. Yüksekçe bir tümsek görmüştü az ilerisinde. Tam arkasına yatıp uzanacağı sırada ayağının dibinden vınlayarak bir kurşun daha sekti. Yattığı yerden dört yanını görebilirdi. Onu tavuk gibi kimse basturamazdı artık. Yolun iki ucu da gözünün önündeydi, geleni de, gideni de kaçırmazdı burdan. Irmak bile taaa ilerde, buluttan kurtulan güneşin altından kazmayla bölünmüş bir yılan gibi parça parça uzanıyordu.

Sabri iki tehlikeli sıçrayışla bu tepeciğin arkasına yanlamış olmanın üstünlüğünü daha iyi anlıyor, güvenle çekiyordu ciğerlerine nemli havayı.

Uzun bir süre bekledi. Gözleri yolun gidiş geliş yönlerindeydi. Halit, yattığı siperden kalkıp gitse bile bu yoldan yararlanacak değildi. Hemen bir yıla yakın zamandır, buralarda, kayaların arasında yaşadığını biliyordu onun. Sabri ona bakarak, buraların yabancısı sayılırdı. "Kimbilir hangi taşın altındadır o şimdi!" diye düşündü. Kendisini burda yattığı sürece pusuya düşüremezdi ama kalkıp gideceğini hesaplayarak bir tuzak düşünmüş de olabilirdi.

Reşit'ten tam yararlanacağı sırada kaçırmıştı onu elinden. Canı bir sigara istemişti. Elini tütün kesesine attı:

"Tuh anasını!" dedi, "Tütün kesesi de Reşit'te kaldı, çakmak da!..."

İlk kurşun kulak tozundan geçip de tüfeğine yapıştığı zaman, sigarası bir yana gitmişti kendisi bir yana...

Arka arkaya patlayan üç mermi alt üst edivermişti kafasından geçenleri. Bu mermilerden biri boğuk martin sesiydi. Mavzerin cıvlayan kurşunlarına bakarak daha da gümbürtülüydü. Demek Reşit bir biçimine getirip Halit'e ilk kurşunu atmıştı. Sesler biraz uzaktan geldiğine göre kendisi için tehlike uzaklaşmıştı.

Reşit'in yaralanıp öldüğünü aklından geçirdi bir ara. Tüyleri diken diken olmuştu. "Ya öldüyse?" dedi, "Bak kepazeliğe!.. Beni öldürdü diyecekler."

"Reşit!" diye bağırdı bütün gücüyle. Hiçbir cevap alamadı. Deminki patırtının bir anlamı olmalıydı. Yaralanan, ya da ölen yok muydu? Üç mermi boşuna mı yakılmıştı? "Evet, üçü de hedefini bulamamış," diye düşündü. "Bizim Çipil Reşit, yerini Halit'e belli etmemek için ser vermiyor olmalı." Boş adam değildi bu Çipil.

Böyle uzun bir süre daha bekledi. Ekmek torbasından kapkara bir ekmek parçası çıkardı. Bir parça da beze sarılı peynir. Bir çobandan almıştı iki gün önce. Biraz da hiçbir şey yapamamanın çaresizliği içinde, hiç acele etmeden, uzun uzun çiğneye çiğneye yiyip bitirdi yemeğini. Susuzluktan içi yanıyordu. Tuzlu peynir dayanılmaz bir susuzluk vermişti. Özlemle akan Irmağa baktı. Güneş yeniden bulutun altına girmiş, akar su puslu bir yatak içinde görüntüsünün parlaklığını yitirmişti. Eğer şimdi kıyısında olsa, tüfeğini otların üstüne bırakır, yüzükoyun uzanarak tuz yalatılmış keçiler gibi başını uzatırdı.

Gözlerini Gebeşköy'e doğru uzanıp giden yola çevirdiği zaman gördüklerine inanamadı. Martinini boynuna çaprazlamasına asıp iki yanına sallana sallana yürüyen adam, Reşit'ten başkası olamazdı. Sağ koluyla tüfeğini tutuyordu. Sol yanı bomboştu. Kafasında ilk şimşekler çakmıştı Sabri'nin.

"Sakın" dedi, "Halit'i haklamış olmasın!"

Olmaz da değildi hani. Halit, gözlerini kendisinden ayırmadığı korkulu anlarda boş kalan Reşit kolayca avlayabilirdi onu. Hem de tek kurşunla. İkinci bir martin sesi duymamıştı çünkü.

"Aferin Reşit!" dedi. "Eğer onu haklayabildinse, ben de sözümü yerine getirmiş oldum."

Bir saat önce silah seslerinin geldiği yöne doğru dört yanını kollayarak sürünmeye başladı. Çok geçmeden de kıpırdamadan yatan boz göynekli, sakalı bıyığına karışmış bir adam ilişti gözüne.

Kıpırdamadan sırtüstü yatıyordu adam. Ceketinin düğmeleri çözüktü. Yanında ne bir tüfek vardı, ne de belinde fişeklik.

Doğruydu demek, bir kurşunla haklamıştı Reşit bu asker kaçağını. Üstünü, başını aramış, kimliğini belirten nesi varsa almıştı. "Eeee," dedi Sabri, "bizim de sonumuz er geç bu!"

Sonra gülümseyerek mırıldandı:

"Yaşa sen, kahraman Reşit!"

VI

Halime Gelin, yumruklarıyla gözlerindeki uykuyu dağıtmaya çalışarak:

"Kim o?" diye yürüdü kapıya.

Dışardan genç bir erkek sesi:

"Benim!" dedi, "Ben, Zeynel... Yanımda Bekir de var, Halil de!"

Halime, kapının sürgüsünü çekerken:

"Ya babam? Babam nerde?" diye sordu.

"Reis Dede mi? Dur anlatayım sonra içerde?"

Kapının sürgüsünü çekince de hemen girdiler içeri. Halime Gelin "Hoş geldiniz!" bile demeyi akıl edemeden, şaşkın şaşkın bakıyordu bu üç genç gemicinin yüzüne. Neden sonra:

"Nerde Reis babam?" diye üsteledi, "Oturun da anlatın bana! İnebolu'da kaldı değil mi? Sağ değil mi gayn... Bıraktınız geldiniz ha!... Söylesenize sandalı da İnebolu'da mı bıraktınız?"

"Sandalı getirdik. Kaba Ali bir kaptan buldu, Cideli bir kaptan... Çektik iskeleye sandalı..."

Sırtındaki zembili yere koymayı akıl edemeden öyle duruyordu ayakta.

"Bırak o zembili de otur şöyle!" dedi Zeynel'e.

"Yolda önce bir taka yolumuzu kesti" diye başladı Zeynel. "Sonra gümrükçülerden öğrendik. Kara Niko'nun adamlarıy-

mış... Başlarında laz başlığı, Pontusçu diyor kolcular onlara... İyice yıldız poyraza tutulduk. Peşinden bir yağmur ki sorma. Reis Dede bizi başaltına soktu. Kendisi dümende... Gocuğunu giydirdim giydirmesine amma İnebolu'ya kadar ıslandı, göynüğüne kadar. Sandalı Boyran altına çekince dedede bir ateş, bir ateş... Kaba Ali hastaneye yatırdı... Bize çok yardımı dokundu Kaba Ali'nin.

"Anladım, gerisini anlatma! Hastaneden çıkamadı bi daha..."

Memiş de uyanmıştı:

"Anne!" diye seslendi, "Kim onlar?"

Annesi duymamıştı bile çocuğun içerden sorduğunu? Karmakarışık şeyler düşünüyordu. İşte korktuğu şey başına gelmişti en sonunda! Kocası bir asker kaçağıydı, peşinde jandarmalar dolaşıyordu. Onu da bir kör kurşunla boylu boyunca uzatacaklardı bir çalılığın dibine. Kötü mü etmişti yoksa onu eve alıp saklamamakla? Babasının ölümünü duyunca bugünlerde mutlaka gelecekti kapıya... O zaman ne yapacaktı. Köyde bir çocukla kalması çok zor olacaktı artık. Kardeşinin yanına mı gitmeliydi?

"Anne!"

Memiş kalkmış kapının önünde dikiliyor, gelenlerin kim olduğuna bakıyordu, uykudan şişmiş gözlerle. Bekir Abisini tanır tanımaz koştu yanına:

"Hani!" dedi, "Halka şekerim?"

"Zembilde!" dedi Bekir. "Hele gel otur yanıma!"

Memiş kuşkulu kuşkulu baktı Zeynel'e:

"Dedem nerde?" dedi, "Reis Dedem?"

Anasına kapalı da olsa, bir cevap bulup veren Zeynel, yedi yaşındaki çocuğa söyleyecek bir söz bulamıyordu.

"Deden mi?" dedi, "Deden gelecek."

"Neye getirmediniz onu."

"Sandalla gelecek."

"Sandal nerde?"

"İskelede... Cide'de!"

"Gelsin dedem. Sandal da gelsin. Bekir Abi, dedem gelsin!..."

"Yarın sandal gelecek. Sen git şimdi uyu. Ben de uyuyayacağım."

Halime Gelin, biraz kendine gelir gibi olmuştu.

"Uşaklarım," dedi, "açsınızdır siz. Bir süt çorbası yapayım da doyurun karnınızı. Biraz keşkeğim var kilerde..."

Zeynel doğruldu, oturduğu yerden, Halil'e bakarak:

"Gidelim biz!" dedi, "Duymuşlardır geldiğimizi, merak ederler."

"Olmaz!" dedi Halime Gelin, "Çorbadan sonra gidersiniz. Soracaklarım var daha size!"

Fazla direnemediler. Zeynel'in anlatacakları vardı daha. Temel Reis hastanede kızı için de, oğlu için de çok şeyler söylemişti kendisine. Sandalı kendisine emanet etmişti. "Askere gidene kadar sandal senin" demişti. "Hak ettin bu sandalın tayfalığını. Yaman denizci olmuşsun. İki payın var, ölsem de kalsam da..."

Ocakta çorba pişiren Halime, Zeynel'le neler konuşacağını sıralıyordu aklından. Memiş, olandan, bitenden habersiz Bekir'le şakalaşıyordu sofada. Çocuğun katıla katıla güldüğünü duyuyor, hem öfkeleniyor, hem seviniyordu. Hiçbir şeyin farkında olmayışı ne güzeldi. Kendisi her sıkıntıya hazırdı, bu gülüşlerden yoksun kalmaması için. Tencerenin altı sönmek üzereydi. Kocası izinli geldiği zaman kesmişti bu kuru odunları... Bir yıldan fazla oluyordu. Aha, onlar da bitmişti işte! Babasıyla Köseli altından getirmişlerdi sandala atarak.

"Zeynel kardeş!" diye seslendi, "Sandal Cide'de kalacak değil ya... Halil'le alır gelirsin. Arkadaşların vardır senin!"

"Hele düşündüğün şeye bak Halime Abla!" dedi Halil, "Deniz biraz kınlsın, alır geliriz. Çekeriz kestanelerin altına."

"Çekmeden oduna gideriz Köseal tı'na."

Şaşkınlığını saklayamadı Halil:

"Sen de mi geleceksin bizimle?" diye sordu.

"Ne olur gelirsem?"

Zeynel de şaşırdığı halde "Ne olacak!" dedi. "İyi olur. Sandala binip gelin almaya gitmiyor mu kadınlar?.."

"Ben gelin almaya değil, oduna gideceğim. Baltamı da alacağım. Odunlukta bir kucak odun bile yok. Önümüz kış!"

Zeynel, diyecek bir şey bulamamıştı:

"Gideriz Halime Abla!" dedi, "Oduna da gideriz."

"Zora gelince sefere de çıkarız. Çift sürmeye giderken kaymakamdan izin mi çıkarıyor köy kanları?"

Zeynel işi şakaya boğmak istedi:

"Ama sandala binerken, limandan kâğıt isterler..."

"Olmazsa kâğıt da çıkartırız. Sandal, evin sandalı... Evde kim kaldıysa o kullanır. Kocası askere giden kadın ağzını açıp bekleyecek mi?"

"Tayfa istersen ben hazırım. Reis Dede dediydi ki, hak ettin bu sefer bu sandalda tayfa olmayı..."

"İki pay"dan hiç söz etmedi Zeynel. Kadınla paydan söz etmek ayıptı. Hele Reis Dede'nin daha kırkı çıkmadan... Onun hastanede söyledikleri, bir delikanlıya yeterdi, denizciliğinin ilk yılında.

Halil de aşağı kalmazdı Zeynel'den:

"İşine yararsam beni de alırsın!" dedi, "Daha askerliğime de çok var."

"Hele benim..." dedi Bekir, "Beş sene tayfalık ederim sana Halime Teyze!"

Ocaklı odanın camı yavaştan tıkırdar gibi olmuştu. Birden camın açılmasıyla içeriye asker urbalı birinin atlaması bir oldu. Sabri'den başkası olamazdı bu adam:

"Bırak yaygarayı da biraz beni dinle!" dedi, "Evde kalıcılardan değilim. Babamın öldüğünü duydum da geldim. Duydun mu sen de?"

"Duydum!" dedi Halime hiç kıpırdamadan.

"Sen bu sandalı yarın satacaksın!"

"Git içerde otur. Nasıl olsa senin eve girdiğini duydu çocuklar."

"Hangi çocuklar?"

"Halil'le Zeynel... Bir de bizim Bekir.. Memiş de uyanık..."

Çocukların dördü de donup kalmışlardı sofada. Sabri uysallaşarak sordu:

"Peki, sen ne pişiriyorsun gecenin bu saatinde?"

"Çocuklara süt çorbası pişiriyorum."

"Bir çanak da bana verirsin elbet."

Elindeki mavzeri çiviye astı. Fişeklileri de taktı üstüne. Çivi çeker mi çekmez mi diye baktı bir süre. Gözü tutmadı. Fişekliklerı omuzuna sallandırdı. Tüfeği aldı eline yeniden. Belki de bir baskından çekiniyordu. Kimseye görünmediğini sanıyordu ama, peşinde jandarmaların dolaştığını biliyordu. İki gün önce, Irmak'ta karşıdan karşıya geçerken sıkıştırmışlardı, zor kurtulmuştu ellerinden. Şube Reisi haber göndermişti Reşit'le. Halit'in ölü olarak ele geçirilmesindeki yardımı öğrenmiş olacaktı; ama jandarmalar lâf dinlemezlerdi, çektikleri gibi vururlardı teslim olmayınca.

"Merhaba çocuklar!" diyerek geçti sofaya.

"Merhaba Sabri Abi!"

"Babamı bırakmışsınız İnebolu'da öyle mi?"

"Öyle oldu Sabri Abi."

"Bu uğursuz sandalı satıp parasını getireceksiniz bana yarın! Önümüzdeki kış! Bana para lâzım, eve de..."

"Halime Abla bir şey diyemez. Bu evin erkeği benim."

Yere sofra örtüsünü sermekte olan Halime, işine ara vermeden sözünü kesti kocasının:

"Bu evin erkeği sensin ama, askerliğini yapıp gelirsen. Yarın ne olacağın belli değil!"

"Sana geçimin için para gerek. Sandal her zaman yerine konur."

"Eğer beni çok düşünüyorsan yarın gider şubeye teslim olursun."

Sofrayı getirip koydu örtünün üstüne. Çorba çanağını da koydu. Tahta kaşıkları dizdi sofranın çevresine. Kocasının yüzüne bakmadan:

"Haydin!" dedi, "Geçin sofra başına!"

Çocuklar oturdular. Sofra örtüsünü çektiler dizlerinin üstüne. Kendisi de geçti Bekir'le Memiş'in arasına. Sabri onların oturduklarını görünce sofraya bir göz attı. Karısı bir kaşık da kendisi için koymuştu. Çağrılmayı beklemeden kaşığın bulunduğu yere geçti oturdu. Tüfeği hâlâ elindeydi. Dipçiği sofraya gelmek üzere uzattı geriye doğru namlusunu. Kaçaklıktan sonra, güvensizlik onda huy olmuştu. Çöplü, samanlı saç ekmeğinden iri lokmalar koparırarak çorbayı kaşıklıyordu. Sabahtan beri gırtlağından sudan başka bir şey geçmemişti. Parası olsa bile insan içine çıkacak cesareti kalmamıştı. Jandarmaların, gününe göre sivil dolaştıklarını öğrenmişti Erkütlü bir kaçaktan. Cide'den ayrılıp Amasra köylerine geçse Samsun'dan tanıdığı oralı bir iki arkadaşının yanında kalabilirdi.

Bir üs vardı Amasra'da. Samsun'a gidip gelenler eksik olmazdı. Belki de Samsun'a bir takayla geçer, eski şube arkadaşlarının yardımını sağlayabilirdi.

Sabri, karnını doyurup kaşığını sofraya bırakmıştı ki kapı vuruldu. Babasını gördüğü andan beri susup kalan Memiş birden koştu kapıya:

"Kim o?" diye seslendi.

Annesi geceleri kapıya onu gönderirdi. Kapıyı açmadan hep Memiş konuşur, annesi lâfa karışmadan dinler ne yapması gerekirse söylerdi sonunda. Memiş'e göre, babasının evde olmasıyla olmaması aynı kapıya çıkıyordu ki böyle koşmuştu kapıya. Soruyu tekrarladı:

"Kim o?"

Tanıdık bir ses cevap verdi dışardan:

"Benim ben, Reşit!"

Başlar Sabri'den yana dönmüştü. Sabri birden yerinden

kalkmış, fişekliğini beline sıkı sıkı bağlamıştı. Eve girdiği cama doğru yürürken Reşit sanki ne yaptığını görmüş gibi seslendi:

"Sakın Sabri Ağam camdan atlamasın. Ev sarılı. Jandarma Kumandanı haber almış eve girdiğini. Sardı bir bölük jandarmayla. Ev değil, köy bile sarılı. Beni de gönderdi buraya. Şube Reisi demiş ki, gelsin teslim olsun. Ona erkek sözü. Bir keresine bağışlarım."

Halime'nin kaşları çatılmıştı:

"Hadi!" dedi, "Aç kapıyı da çık, teslim ol!"

Karısına cevap verecek yerde kapıya çevirdi başını:

"Ulan Reşit!" dedi, "Beni bu yalanlarla tuzağa mı düşüreceksin. Alıştın kahraman olmaya, öyle mi?"

"İki gözüm kör olsun hilâfım varsa!"

"O çipil gözlerin çok sürmez kör olur yakında... Başka bir yemin biliyorsan et de inanayım."

"Eğer yalan söylüyorsam..."

"Yalan söylüyorsan nasıl olsa yaşatmam seni. Daha mavzerim elimde. İlkin seni temizlerim."

Sonra Halil'e döndü:

"Aç Halil kapıyı!"

Mavzerin namlusunu bumuna dayamıştı:

"Haydi!" dedi, "Götür beni Jandarma Kumandanına!"

Halil kapıyı açınca Reşit içerden vuran idare lambasının ışığıyla bir karaltı gibi çıkıvermişti ortaya. Ortalık zifir karanlığı olsa da gene elinde martinin bulunmadığı görünüyordu.

"Nerde martinin be?" diye sordu Sabri.

"Yok!"

"Kim aldı?"

"Muhtar aldı."

"Elinden alırım diye korktu, öyle mi?"

"Yok! Ondan değil. Karşı gelirsin de seni vururum diye korktu."

Keyifli keyifli güldü Sabri:

"Öyle ya!" dedi, "Halit'i bir kurşunda serdin yere. Bana acımış olacak. Düş önüme de gidelim!"

Reşit beklenmedik bir yüreklilikle:

"Bak Sabri Ağa!" dedi, "Benden kötülük gelmez. Yolumuza çıkarlarsa bana kıymaya kalkışma. Boşuna elini kana bulamış olursun."

"İşime karışma! Yürü!"

Reşit, Sabri'nin namlusunun ucuna çivilenmiş bir kalas parçası gibi yürüyordu karanlıkta. Muhtarın bahçesine zincirlenmiş çoban köpeği, gelenlerin ayak seslerini duymuş olacaktı ki kuşkulu kuşkulu havlamaya başladı:

"Bu köpek ne halt etmeye havlıyor?" diye sordu Sabri.

"Ayak seslerimizi duydu da..."

"Demek başka ayak sesi yok buralarda... Senin jandarmaların nerde pusu kurdular, onu söyle çabuk!"

"İlerde, Muhtar'ın evinin oralarda..."

"Yalan söylüyorsun. Böyle jandarmalık olmaz. Onlar muhtarı mı tuzağa düşürecekler, beni mi?"

Ayakları birbirine dolaşmaya başlamıştı Reşit'in:

"Muhtar dedi ki..."

"Ulan Jandarma Kumandanı nerde, onu söyle bana!"

"Orda. Evde..."

"Kumandan orda olamaz. Yalan. Yalanın ortaya çıkınca ne yapacaktım seni, onu söyle bana! Çekeyim mi tetiği şimdi? Haaa? Çekeyim mi?..."

"Ağam, gözünü seveyim, vurma beni! Söylediklerim yalansa Muhtar'ın yalancısıyım! Muhtar gönderdi beni! Ne öğütlediyse onu söyledim."

"Tuh Allah belanı versin! Bayağı da inanmıştım jandarma mandarma hikâyesine. Ne yapayım şimdi seni! İlk kurşunda devirsem köyü ayağa kaldırmış olacağım. Salıvermeye de gönlüm razı olmuyor. Sallandırayım mı şu ağaca?"

"Ayağının tırabı olayım Ağam! Ben bu köyün korucusuyum. Benim amirim de kumandanım da Muhtar. Ne emir ver-

diyse onu yapanın ben. Köyün namusu ondan sorulur. Bir bildiği olmasa göndermezdi. Dedi ki, "Eğer aksilik edip de gelmezse, benden selam söyle, Temel Reis rahmetlik oldu, Sabri'yi bana bıraktı. Gayri babası da, atası da benim. Gelip görsün beni de, gene bildiğini işlesin." dedi.

Gecenin ayazında Reşit'in ensesine değen soğuk namlu birden kaymış, Sabri'nin elindeki mavzerin ucu, ayaklarının burnuna düşüvermişti. Dikliğini yitirmiş bir sesle sordu:

"Yatmadı mı daha Ali Efendi?"

Bu bir soru değildi ama sormuştu işte. Ne yapacağını kendisi de bilmiyordu daha... Ali Efendi'ye gitmek, teslim olmak mı demekti. Hem onunla görüşür, hem bildiğini okuyabilirdi gene de. Samsun'dan sevkiyattan ayrıldığı günden beri kafasını kurcalayan bir soru vardı. Sordu açık açık:

"Ben asker kaçağıyım, öyle mi?"

Reşit, üzerine alınmamıştı bu soruyu. Eğer bu soru sırf kendisine sorulmuş olsaydı ne cevap verebilirdi? Kendi kurşunuyla yere serilen Halit, Sabri'yle bir olabilir miydi?

"Söyle!" dedi, Sabri, "Ne diyorlar köyde bana? Asker kaçağı mı diyorlar?"

Ne desindi Reşit? Köylünün dediğinden ona neydi? Kendisinin dili varmıyordu Sabri'ye asker kaçağı demeye!

"Bana kalırsa kaçak değilsin sen!"

"Köylü ne diyor, sen onu söyle!"

"Köylü mü?... Köylü öyle diyor..."

"Ne diyor be?"

"Kaçak diyor... Asker kaçağı..."

"Askerlik mi kalmış... Yenilmişiz... Çanakkale gitmiş... Enver Paşa gitmiş... Cemal Paşa, Talat Paşa kalmamış ortada!"

"Benim aklım ermez ki hey Ağam, bu paşalara... Benim askerliğim Balkan Harbi'nde bitti. Bu paşalar yeni yeni duyuluyordu o zamanlar. Ben hiçbirini görmedim, bu kolumun yüzünden!..."

"Şube askeri olmasaydım da benim de kopsaydı kolum.

Deppoyu beklettiler boyuna bana. Bizim Şube Reisine "Cepheye gönder beni!..." dedikçe, "Sen bana lazımsın," dedi boyuna. Ne yapacaktı beni bilmem. Aklını takalarla bozmuştu. Yelken kullananlardan, kürek çekenlerden çok hoşlanırdı. Ben Karadenizliyim ama, hoşlanmam denizden. Bilirim ondan babamın neler çektiğini... Neyse, yürü gidelim de Ali Efendi'yle konuşalım bunları. Adam yüzüne hasret kaldım bir buçuk aydır, dağda bayırda."

Zincire bağlı Akbaş'ın yanından geçtiler. Bir iki kez havlamadan sonra hayvanın susuvermesi, dikkatini çekmişti Sabri'nin!

"Ulan Akbaş!" dedi, "Beni mi tanıdın, yoksa Reşit'i mi?"

Kokusundan da sesinden de Sabri'yi tanıdığı belliydi. İki bulutun arasına sıkışan ayın sönük ışığında bile dostça kuyruk salladığı belli oluyordu. Cızık cızık çıkardığı seslerden henüz unutamadığını belirtmeye çalıştığı anlaşılıyordu.

"Hey anam!" dedi, "Bizim Halime'yle Memiş'ten daha yakın bir hayvan bana. Oğlumken gelip bir boynuma sarılmadı hayta!"

Suçun onlarda olmadığını biliyordu ya gene söyleniyordu işte. Kaçaklık ona insanlar için yanlış düşünceler aşılamış olacaktı. Hem sevgi, hem kuşku, hem de biraz tiksinti... Kiminden korkuyor, kimini küçümsüyor, kimine de düşmanlık besliyordu. Şu Reşit'e karşı bile bu duygulardan birer parça vardı içinde. Ama ne korkusu korkuya benziyordu ne içini dökmek istediği bir sevgiye... Bir bunalım içindeydi iki aya yakın bir zamandır. Öyle bir tedirginlik ki, karnını doyurup bir sıcak yatağa girse de çıkmasa bir daha... Cezaevinin duvarları arasında uyanmış gibiydi. Önünde bir uçtan bir uca Karadeniz uzanıp gitse de, arkasında dereleri, tepeleriyle, köyleri kentleriyle Anadolu sıralanıp gitse de zincire vurulmuş bir tutsaktan farksız görüyordu kendini. Nerden geliyordu bu yalnızlık, kimsesizlik çaresizlik duygusu?.. Elindeki mavzerin, sıra sıra fişekle-

rin verdiği özgürlük bile dağıtamıyordu bu yalnızlığı, bu güvensizliği...

Merdiven başında bekleyen Muhtar'ın elini öptü.

"Biliyordum geleceğini!" dedi Ali Efendi, "Jandarma masalına kızacağını da biliyordum ya, Köy İhtiyar Heyeti böyle karar verdi. Gözünü korkutalım da gelsin, teslim olsun, dedi."

İhtiyar heyeti sözünü duyunca olduğu yere çakılıp kalmıştı genç adam:

"Heyetin karşısına çıkacağımı bilseydim gelmezdim bu eve..." dedi. "Gene de ben onların yanına çıkmadan elini bir kere daha öpüp ayrılabilirim."

Ali Efendi, bir eli sakalında:

"Yolladım onları." dedi. "Başbaşa konuşacağım seninle. Bir muhtar gibi değil, kendimi Temel Reis'in yerine koyarak..."

Sabri, kapısı arkasına kadar açık duran bir odaya doğru yürüdü:

"Buyur da konuşalım," dedi, "Seni muhtar olduğundan çok, babamın dostu olarak sayarım ben!"

"Sağol!"

Muhtar, az önce oturduğu minderi Sabri'ye bırakarak geçti karşısına:

"Esasını ararsan..." dedi, "İhtiyar heyeti de haklı... Onlara da karakoldan böyle öğütlediler. Bugün öğütle, korkutmayla yürütülen işler bir gün gelir, zorlan yürütülür. Aklı başında olanlar, durumun bozukluğunu görüp de aldanmamalı..."

Sabri sözün dönüp dolaşıp can alacak bir kesime girmesini bekliyordu. Ali Efendi birden giriverdi konuya:

"Halime gibi bir kadının kocası kaçak olarak dolaşamaz bu köyde..."

"Çekip gidecektim zaten..." dedi Sabri önüne bakarak.

"Nereye gidecektin? Gideceğin yeri hiç düşündün mü?"

"Kaçmayı düşündüğüm zaman, gidecek yeri de düşünmüştüm. Ama şimdi birçok şeyler değişti. Daha doğrusu o zaman-

lar zaten değişmişti de, ben yeni yeni öğreniyorum. Bizi, padişahın adamları düşmana teslim edesilenmiş."

"Haklısın oğlum. Biz buralarda olanın bitenin pek farkında olmadan yaşıyoruz. Bildiğimiz tek şey varsa Moskof gemileri kumda kızak üstünde yatan gemileri artık topa tutmuyorlar. Biten bir şey var ama harp mi bitti, düşmanların cephaneleri mi bitti, güçleri, kuvvetleri mi bitti, belli değil..."

"İşte bu yüzden ben de..."

"Sen, ben neyiz ki bu patırtıda? Hepimiz bir araya gelirsek bir güç oluruz ancak. Bir şeyler dönüyor ortada... Nerdeyse İstanbul'a düşman gemileri girecekmiş. İstanbul'a İngiliz'i, Fransız'ı, İtalyan'ı girdi mi çekiver kuyruğunu. Padişah padişahlığını, sadrazam sadrazamlığı yapabilir mi o zaman?"

"İyi söyledin ya Ali Efendi Amca, ben kimin askeri olacağım?"

"Milletin askeri... Ben Haşim Bey'le görüştüm. Yakında çok şeyler olacak, dedi, şimdiden hazır olalım!"

"Yani," dedi Sabri, "Haşim Beye gidip teslim olursam..."

Söz kendiliğinden tam istediği yere gelmişti:

"Hemen teslim olursan, seni Kastamonu'daki alaya yollayacak" dedi Muhtar.

Sabri toparlanıp birden kalktı ayağa. Perdesi inik pencerenin önüne doğru yürüdü. Perdenin ucunu kaldırdı. Ortalık ağarmaya yüz tutmuştu. Horoz sesleri uzaklı yakınlı duyulmaya başlamıştı bile.

"Ali Efendi Amca," dedi, "Beni sen götürüp teslim edeceksin şubeye. Yolda çevirmeye kalkışırlarsa onlara da bana da yazık olur sonra."

"Mavzerini fişekleriyle birlik bana bırakırsan hemen çıkarız yola. Ben kısrağa binerim, sen yanımda yürürsün."

Elinden düşürmediği mavzerinin, mekanizmasını şakırtıyla çekti. Beş mermiyi de teker teker boşalttı avucuna, beşini de bağına geçirip fişekliğine yerleştirdi. Çaprazlama bağlanmış iki fişekliği de çözüp çıkardı omuzlarından. Önce tüfeğini uzattı:

"Buyur muhtarım!" dedi, "Bu tüfeği izinli izinsiz üç buçuk yıldır kullandım. İzinli kullandığım yıllar hariç, kimsenin canını yakmadım. İşte tam yüz yirmi iki mermisi de burda... Bildiğini yap!... Af çıkarırsan, karıma, oğluma, bütün köylülerime namussuz bir adam olmadığımı söylersen, sağlığına dua ederim."

Ali Efendi oturduğu minderden kalktı. Genç adamın sırtını sıvazladı:

"Bana güven Sabri, oğlum." dedi, "Baba dostuyum ben. Yeni yaptığım çarıklarımı çekeyim ayağıma, bekle biraz. Ulan Hüseyin, getir çoraplarımı!"

VII

Halime, ineğinin yularını çözüp yedeğine almış, Halil'in kestanelikteki evinin kapısını vuruyordu erken erken. Annesi Kezban Kadın çoktan kalkmış, kümesin kapağını çekmişti. Tavuklar birbirini kovalayarak sabah güneşinde börtü böcek arıyorlardı.

"Kezban Abla!" diye seslendi Halime, kulluğa doğru, "Nerelerdesin?"

Cevap yerine iki taşın dönmesinden çıkan uğultu duyuldu.

"Bulgur yok ki çorbalık kıyıyor desem..." diye düşündü. "Çekse çekse mısır somağı çekiyor olmalı."

"Huuuu. Kezban Abla!"

"Kim ooo?"

"Hele biraz in aşağı!"

Yularından tuttuğu ineği kapının önündeki mürdüm eriğine bağladı.

"Çıksana kız Halime, yukarı!"

"Sen in çabuk! İşim acele! İskeleye gidiyorum!..."

Kezban, hızla inmiş, merdivenlerden, kuşkuyla bakıyordu yüzüne:

"İskeleye mi dedin?"

"Bizim sandal üç gündür iskelede çekili... İki felek ötedeymiş kıyıdan. Bir deniz patlarsa alır götürür... Baba emaneti bu!"

"Sana ne bu emanetten?" diyecek oldu Kezban. Aklından geçirdiğini söyleyemedi, Halime vardı karşısında. Ne cevap vereceği belli olmazdı onun.

"Bu inek kalsın, Kezban Abla!" dedi, "Yüzdüreceğim sandalı köy altına çekmeden önce Köseli'den koyun yükleyeceğim ben!"

"Sen mi yükleyeceksin?"

"Kim yükleyecek? Evde erkek mi kaldı Memiş'ten gayri. Onu da alacağım yanıma."

"Ben de onu diyecektim! Zeynel'i ortalık ağarmadan çıkardım. Beğenmedim havayı da... Deniz yaparsa, bulsun iki üç kayıkçı da alsın biraz geriye dedim. Korktuğum gibi çıkmadı. Baksana ayna gibi hava!"

"Halil Zele Nine'nin kiremidini aktarmaya gitti. Peşinden hemen yollarım senin!..."

"Sağolasın Kezban Abla!"

Dilinin altında bir şey vardı Kezban'ın, bir türlü söyleyemiyordu. Sonunda dayanamadı:

"Teslim olmuş, diye işittim Sabri'yi... Doğru mu?" dedi.

Askerden kaçuğı bütün köyde duyulmasa teslim olup olmadığı kimin aklına gelirdi.

"Doğru!" dedi, "Sağolsun, Ali Efendi Emmi almış götürmüş Şubeye. Götürdüğü günün akşamı da bize uğradı. Kastamonu'ya yollamışlar o gün."

"Razı etmiş demek Ali Efendi..."

"Askerlik mi kaldı bacım... Tüm teslim olmuşuz gâvur askerine."

"İstanbul da gitmiş elden diyorlar, Halime'mi!"

Bir süre düşündü kaldı:

"Nereye gider ki pâdişah?" diye sordu Kezban Kadın, "İstanbul gidince?"

"Nereye giderse gider. Nereye gitse dört ayağının üstüne düşer onlar. Olan gene bize olur. Neyse ben gideyim hadi, eğlenmeyeyim... Kal sağlıcağnan Kezban Abla!"

"Hadi, var sağlıcağnan! Yollarım oğlanı ben. Karanlığa kalmazsın herhal!"

"Kalmayız kalmayız! İneği vaktinde sağar, kaynatırsın sütü!"

Hızlı adımlarla geçti köy kahvesinin önünden. Kestanelerin son yaprakları da dökülmüştü. Hışır hışır ediyordu çiğnendikçe. Bu kuru yaprakları çiğnemek her zaman bir üzüntü verirdi Halime'ye; ama bugün ilk çifte çıkan köylüler gibi umutlu ve sevinçliydi. Ektiği tohumdan bire yirmi alacak rençber gibi...

Memiş kapının önünde çelik çomak oynadığı kızılcık sopasını fındık ağacının kurumuş şıvgınlarına vuruyordu öfkeyle... Nerde kalmıştı anası? Bir ayak sesi duydu, sopasını kaldırmışken bıraktı.

"Ne dedim ben sana?" dedi anası, "Çarıklarını giy, demedim mi?.. Koskocaman adam oldun, beni mi bekliyorsun giydireyim, diye."

"Kurumuş çarıklarım," dedi çocuk, "ıslatsam çok iyi olacakmış."

"Yolda ıslanır. Kırağı daha kalkmadı yerden."

Girdi kapıdan. Merdiven başına bıraktığı zembili hemen arkasına vurdu. Öylece dolaştı ocaklı odayı. Ateşin sönüp sönmediğini gözden geçirdi:

"Haydi," dedi, "gidiyoruz."

"Nereye ana?"

"İskeleye!"

Denizde işine yarayacak her şey tamamdı zembilde. Kaynatasının gocuğuyla başlığını alıp almamayı düşündü. "Şu kadarcık yol!" dedi, "Donacak değilim ya soğuktan!"

Gene de bırakmayı doğru bulmadı.

Muhtar daha uyanmamıştı. Sabah namazını kıldıktan sonra yeniden yatıyordu uykuya.

"Ana!" dedi köyden çıkarken, "Babam kaçak değil mi artık?"

"Değil!" dedi Halime gülerek.

"Dargın mısın babama? Doğru söyle." dedi Memiş.

"Değilim artık!"

İskelenin yolunu tutmuşlardı. Bir süre kumdan yürüyorlardı, bir süre tarlaların arasından.

"Babam kimden kaçtıydı ana?" diye sordu Memiş.

"Peki babam Samsun'da değil miydi?"

"Samsun'daydı."

"Düşman var mıydı Samsun'da?"

Halime ilk kez düşünüyordu, Samsun'da düşmanın olup olmadığını. Memiş'e ne yapıp yapıp bir karşılık vermeliydi!

"Var, diyorlar. Pontusçular varmış oralarda. Memleketimizi bölmek isterlermiş. Bir sürü de eşkıya varmış askerden kaçan. Düşman dediğin nerde var, nerde yok belli olmuyor ki! Baban da onların karşısına çıkacak yerde, kalkmış köye gelmiş!"

Birden Halit geldi aklına. Kocası Halit'in karşısına çıkmamış mıydı? Halit, savaşın en kızıştığı sırada hem de Çanakkale'den kaçmış, babasının evine sığınmak istemişti. Köyleri haraca kesmiş, köy kadınlarını ürkütmüştü. Kocası onlardan değildi ama, ne de olsa bir kaçaktı. En sonunda tüfeğini Şube Reisi'ne vermiş, teslim olmuştu. Bugün yarın mektubu gelirdi Kastamonu'daki alaydan.

"Baban namusludur senin!" dedi. "Asker kaçağı değil artık. İzin alıp bir gün eve gelirse..."

"Koşup boynuna atlayacağım..." dedi Memiş.

"İyi edersin!"

"Sen de küs durmazsın gayrı!"

"Durmam. Neden durayım!"

"Ana be!"

"Ne var oğlum?"

"Seni ben daha çok seviyorum be, babamdan!"

Halime uzun zamandır böyle bir sevinç duymamıştı. Uzun zamandır, olup bitenler yüzünden sevinci de mutluluğu da unutmuştu. Sarıldı oğluna öptü. Memiş'i de uzun zamandır öpmediğini hatırladı. Gene de seviyordu kendisini demek:

"Neden ki Memiş'im?" dedi.

"Bilmem..."

"Babanı gördüğün yok ki!" dedi, "Onu da çok seversin bir gün... Hele dönsün askerden."

Güneş, bir iki mızrak boyu yükselmişti; ama ısıtmıyordu. Yolu kısaltmak için ıslak kumda bile yürüyorlardı. Böyle yürümek kolay olmuyordu. Çarıklarının içine kumlar doluyor, bastıkça tabanlarını acıtıyordu.

Hacı Rasim'in kızaktaki guleplerinin yanından geçerken kıyıda çırpıntıda yalpa vuran bir sandala ilişti Halime'nin gözü. Demek boş durmamıştı Zeynel. Topladığı birkaç kayıkçıyla sandalı suya atmıştı. Tatlı bir poyraz denizin yüzünü kırıştırıyordu:

"Ana be!" dedi Memiş, "Dümene ben geçeyim, dedemin yerine!"

"Geç!" dedi anası. "Kaptanlık ikimize kaldı zaten. Ya sen geçeceksin, ya ben!"

Bir ıslık sesi duydular gerilerden. Dönüp baktı Memiş, çakır gözlerini kısarak.

"Halil Abi!" dedi, "Koşa koşa geliyor."

Kıyıdaki sandalı görmüş, çarıklarını eline alıp paçalarını sıvamıştı. Çırpıntının iri kumlarını çiğneyerek koşuyordu. Elini sallayarak selam verdi onlara. Sonra suları sıçratarak uzaklaştı. Çok geçmeden sandala atlamıştı bile.

Densizce bir davranıştı bu. Delikanlılık coşkusu. Binecek olanlara yardım etmesi gerekirdi Halil'in. Zeynel onun densizliğini önlemek için sandalı yanaştırmadan koyuverdi kıçüstünden denize:

"Gel bakalım Memiş Kaptan!"

Memiş'i tuttuğu gibi atıverdi sandala. Yeniden kıyıya dönüşünde:

"Şimdi sıra sende Halime Abla!" dedi.

On altı on yedi yaşında da olsa bir delikanlının sırtına binmesi doğru olmayacaktı. Şu tekneyi çekip çevirecek biri, kadın da olsa, sandala tayfanın sırtında mı binerdi?

Çırpıntıya kadar sokuldu Halime Gelin:

"Yanaştır sandalı kıyıya!" dedi.

Zeynel çımaya asılmaya başladı. Sandal kumlara sürünerek kıçtan yanaşınca, Halime bir sıçrayışta çekiverdi kendini yukarıya. Kıyıda olanı biteni izleyen bir iki genç kayıkçı şaşıp kalmışlardı çevikliğine.

Zeynel:

"Yaşşa be Halime Abla!" dedi içinden. Erkek kadınsın!..."

Çımayı çözüp kıçüstüne sıçrarken Halil yavaş yavaş demiri çekiyordu. Gitgide sandal kıyıdan uzaklaştı, uzaklaştı...

Demir, çekilip de başüstüne yerleşince küreğe geçmişlerdi kendiliklerinden. Memiş kimseye bir şey sormadan yekeyi eline almış, dümenin takılmasını bekliyordu. Oysa iki usta kürekçi birini boşlayıp öbürüne asılarak sandala yön verebiliyorlardı. Kıyıdan oldukça açılmışlar, hemen tuz mağarasının hizasını tuttumuşlardı. Zeynel kürekleri bıraktı. Sandalın bordasına tuttumulmuş dümeni çıkarıp geçirdi yerine. Yekeyi de dümenin ucuna geçirdikten sonra:

"Yapış bakalım yekeye Memiş!" dedi. "Bu sandalın bundan sonra sahibi de sensin, kaptanı da!"

Bir gerçek payı yok değildi bu sözlerde. Memiş olmamış da Halime olmuş, Temel Reis'in evinden bir kaptan gerekirdi bu sandala!

"Peki Zeynel!" dedi, "Dümen bizde, sen gene geç yerine! Köseli altına kadar kürekle gitsek bile dönüşümüz poyrazda çok keyifli olacak!"

Kaptan böyle istiyordu. Karşılık vermek yoktu artık. Oysa İnebolu'ya giderken Temel Reis bu poyrazda nasıl yelken kullanmıştı.

Asıldıkça, kürek uçlarında burgu burgu dönüyordu sular. Her iki kürekçi de gücü kollarına vererek birbirinden aşağı kalmamaya çalışıyordu.

Halime, kürek uçlarından kurtulan suların ölçülü açıklıklarla topaç gibi döne döne iki yanından nasıl uzaklaştıklarına ba-

kıyor, bakışları onlarla birlikte gerilere gidiyordu, gelinlik günlerine kadar.

Sabri, Kadirköy'den bu sandalı alıp getirmişti kendi köyüne, telli duvaklı... On yıla yakın zamandır hep bu sandalın öyküsünü dinlemişti. Evin bolluğu, bereketi topraktan çok denizden gelirdi bu tekneyle.

Her sefer dönüşü, ocak tüter, tencereler kaynar, ağızlar tatlanırdı. Sandık sepet ne kadar dolup boşalsa da ayaklar, çarıktan, sırtlar dokuma göynekten kurtulamazdı. Ama bu da bir şeydi köy yerinde. Daha kötüleri, daha beterleri az değildi. Cide köyleri demek, yokluk demekti, hastalık demekti savaş yıllarında.

"Uşaklar!" dedi, "Bu esinti işimize yarayacak gibi geliyor bana. Yesa edelim mi dersiniz yelkeni?"

Zeynel bunu çoktan düşünmüştü ama çekinirdi Halime Abla'sından. Sert kadındı. Köyde aksi kadın da derlerdi ona ama dili varmıyordu böyle demeye. Severdi Halime Abla'sını. Onun akıllı bir kadın olduğundan hiç kuşkusu yoktu.

Köpek Burnu'nu dolanır dolanmaz her şey değişiverdi birden. Burunun arkasında diri bir poyraz sanki onların yolunu bekliyordu. Zeynel'in tek başına yesa ettiği yelkenin etekleri kurtulmuş, boşlukta çırpınmaya başlamıştı. İskotayı bileğine dolayıp çeken Halime yelkene istediği biçimi vermiş, Memiş'in sıkı sıkı tuttuğu dümeni rüzgâra göre kırmıştı.

Zeynel sereni tam yerine oturtmuş, makarasının dibine başlamıştı. Amuraya germesi gerekirdi biraz. Koştu başüstüne, biçimlice bağladı.

Kürekler iskarmozlardan çıkarılmış, yerlerine uzatılmıştı artık. Sandal suları yararak kıyıdan uzaklaşıyordu. Zeynel böyle zamanlarda boylu boyunca başüstüne uzanır, tiflin balıklarını(1) izlerdi suda. Bilirdi ki akıp giden yollu teknelerle yarışa çıkmaktan hoşlanırdı bu balıklar. Tiflinlerin yarışmaktan hoşlandığı yollu bir teknede gemicilik etmek coştururdu her ka-

(1) Yunus balıkları.

yıkçı gibi onu da. Üzüldü tiflinleri göremediği için. Safrası yoktu sandalın. Yelken açacaklarını bilse üç beş kaya parçası doldururdu tekneye. Kalktı, çarmıklara tutunarak sandalın bordasına sıçradı. Dizliğinin arkası suya değene kadar sandalı yatırmaya çalıştı... Eh, başardı da... Halime Abla bile onun ne yapmak istediğini anlamış, sandalı yana yatırmak için yer değiştirmişti... Memiş, sandalın sulan yararak başını alıp gidişine öylesine kaptırmıştı ki kendini, nereye gidildiğini niçin yola çıkıldığını bile unutmuştu.

"Anne!" dedi, "Bu sandal böyle gitse nereye varır, biliyor musun?"

Bilmiyordu annesi. Rüzgârı yelkene doldurmak için Memiş'in tuttuğunu sandığı dümeni ona belli etmeden kıvıyordu boyuna. O bile unutmuştu oduna gidildiğini. Kıyıdan uzaklaştıkça bir ferahlık, bir açıklık kabarıyordu içinde. Bir kurtuluş duygusuydu bu. Ne köy vardı, ne köyün gözlerini üzerine çevirmiş kuşkucu insanlar. Gelin olup da bu sandala bindiği günün umut dolu, geleceğe güvenle açılan ışıklı yolları, yeniden açılıp gidiyordu önünde. Sekiz yaş daha gençleşmişti en azdan. Gelin olduğu o günlerde ne askerlik vardı, ne savaş... İki tane çocukları olacak, kocası hem bağda bostanda kendisine yardım edecek, hem bu sandalda babasının hizmetinde çalışacaktı. Biliyordu ki kocası iyi bir denizci değildi. Daha çok toprakla uğraşmayı severdi o. Belki de namlı bir Reis'in oğlu olduğundan böyleydi. Ama Halime denizi severdi her şeyden çok. Bu sandala gelin olarak bindiği ilk günün coşkusunu hiçbir zaman unutamamıştı bu yüzden. Sanki Gebeşköy'e gelin olmuş değil de bu sandala tayfa yazılmıştı. O gün bile Temel Reis dümeni oğluna bırakmamıştı. Dümende kıpırdamadan duruyor, gelinini ara sıra bir göz atarak, onun evlerine neler katabileceğini anlamaya çalışıyordu.

Memiş yeniden sordu:

"Ha, ana? Nereye varınz hep böyle gidersek?"

Temel Reis sağlığında anlatırdı Karadeniz'in dört bir yanını.

Halime, başı önünde, ocak başına çöker, anlatılanları dinler, söze karışmadan kafasının içinde bir Karadeniz haritası çizerdi. Bu haritada Bulgaristanlar, Romanyalar, Rusyalar vardı. Ama hangisi ne yanda kalırdı? Sinop'un İnceburnu'ndan Sivastopol'a bir deniz yolunun olduğunu çok dinlemişti. Sinop çok ilerde olduğuna göre Rusya da ilerde, Sinop'tan tarafta olmalıydı. Kafasını daha da yormadan:

"Kırım'a" dedi.

Çok işitmişti Kırım'ı kaynatasından. Balkan Savaşı'ndan önce Temel Reis, Sivastopol'a gitmişti, Odesa'ya da... İbrail, Cebrail diye bir yerler de sayıyordu ama nerelerde kalıyordu bu memleketler... Bir de Batum vardı, türkülerde de geçerdi, anlattığı hikâyelerde de... Memiş'e verdiği cevaptan sonra gözleri Zeynel'e kaymıştı, doğru mu söylemişti acaba? Ama onun, sarıyken, denizde, güneşte kararmış, yanmış, esmerleşmiş yüzünde, ne bir yalanlama etkisi gördü, ne doğrulama... Belki o da Memiş kadar cahiliydi Kırım'ın, Odesa'nın, Sivastopol'un.

"Eeee, uşaklar!" dedi, "Bu kadar yeter. Zor bulunur bir daha böyle güzel havayı. Şimdi Köselialtı'na kırıyorum dümeni. Biz kışlık odun için yola çıktık, gezinti için değil!"

Kargacık'ı da bilirdi Halime, Köseli'yi de... Bayramlarda çok gelip gitmişti buralara. Cide köylüleri yoksul insanlardı ama, bayramlarda köylerini gezmeye gidenlere bol yemekli sofralar çıkarırlar, neleri varsa çekinmeden korlardı konuklarının önüne. Her köyün bir günü vardı. Bu bayram şölenlerine kasabanın memurları bile katılırlar, yer, içerlerdi. Bu yüzden her köylü, kendi köyü kadar uzak köyleri bile iyi bilirdi. Hele kıyı köyleri sandalcılar için komşu kapısıydı sanki.

Direk arkasından yelken çevrilmiş sandal iskeleye yanaşmıştı. Halime Gelin'in isteğiyle olmuştu bu değişiklik. Sandal hızından bir şey yitirmemişti bu dönüşle. Zeynel de, Halil de, Halime Abla'sının bu işteki anlayışını şaşırmışlar, içten içe övmüşlerdi bu becerikli kadını. Zeynel, şakaya getirip:

"Yaşa Memiş Kaptan!" dedi. "Ne kaptanmışsın sen!"

Oysa bütün bunları Halime Abla'sı için söylemeyi geçirmişti içinden.

Sandal büyük bir hızla yaklaşıyordu kıyıya. Yaklaştıkça hızı artmış görünüyordu. Kıyıdaki meşeler, koca yemişler, fundalar hızla kayıp gidiyorlardı geriye doğru. Deniz mi akıyordu, bu dik yarlar, yamaçlar mı akıp gidiyor, belli değildi. Köselialtı'nda güzel havalarda başlarını uzatıp bakan iki ayıbalığı onları karşılamak için sandalın önüne çıkmıştı.

Sandalın başını sokacak kadar daracık bir kumsal görünce, yelkeni mayna edip baştankara ettiler. Elbirliğiyle sandalı hemen kuma oturttuktan sonra yelkeni toplayıp serene asıldılar.

Güneş tam tepelerindeydi. Öylesine kuz bir kumsala yanaşmışlardı ki güneş ışınlarını bile gönderemiyordu kıyıya. Çok dikti yamaçlar. Ağaçlar baltayı yer yemez doğru kıyıya kayıyordu, sandalın çevresine...

Halil'le Zeynel, ellerinde balta, bir ağaçtan bir ağaca geçiyorlar, daha çok, kesecek meşe arıyorlardı. Önce dallarından başlıyorlardı budamaya. Sonra bir iki baltada gövdelerini devirip yardan aşağı kaydırıyorlardı. Çoğu da denize düşüyordu kesilenlerin. Bunları da, çarıklarını daha sandalda çıkaran Memiş çıkarıyordu sulardan. Islanmasın diye pantolonunu da çıkarmıştı. Topladığı odunları sürükleye sürükleye getiriyor, sandalın önüne yığıyordu. Gereksiz yanlarını budayarak ambara istifliyordu annesi de.

Yarların başında, durmadan çalışan iki gemici kesecek meşe ağacı bulamayınca beledinlere (1) başlamışlardı. Kızıla çalan bu ağaçların meşe kadar makbul olmadıklarını biliyorlardı. Uzaklara gidip vakit kaybetmektense bir iki vuruşta uçuruyorlardı diplerinden. Halime Gelin işe yarayan dalları budayıp atıyordu durmadan ambara. Doldukça, oturmasın diye sulara dayanıyordu sandalı.

"Yeter artık!" diye bağırdı yamaçtaki çocuklara. "Gelin de sandalı yükleyip hemen kaçalım!"

(1) Kocayemiş (Belladon).

Bu kaçalım sözü de nereden çıkmıştı. Karadeniz'den her an kuşkusu olan gençler, baltalarına dayanıp denizi ikide bir gözden geçiriyorlardı. Nerden çıktığı belli olmayan bulutlar, sulanı yer yer karartmaya başlamıştı bile. Mavili lacivertli atlas bir bohça gibi harelenen deniz parlaklığını yitirmiş, karışık, ütüsüz, kirli bir çarşafa dönmüştü. Bir gemicinin sevinci, neşesi, denizin yüzüne bağlıydı. Denizle birlikte keyifleri kaçan çocuklar, vakit kaybetmenin tehlikesini anlayıverdiler.

"Çabuk olun!" dedi Halime Gelin, "Yükleyelim de kalanları, girelim yola!"

Zeynel, başını kuru dalların arasından uzatmış, açıklara baktı. Halil'e:

"Bak belaya!" dedi, "Sakarcıkları görüyor musun? Rüzgâr yıldıza kaydı birden!"

"Ne olmuş kaydıysa!" dedi Halil, "Tam yelken kullanacak hava dönüşte."

"Doğru! Tam dönüş havası... Kullanacak yelken kalırsa sandalda..."

"Sandalı adamakıllı yükleriz. Meşe ağacı ağır olur. Safra yerine geçer."

"Bırakalım da uzun lâfı, yükleyelim bir an önce."

Baltaların sapına dayana dayana iniyorlardı:

"Yahu!" dedi Halil, "Bu Halime Abla da nereden anladı havanın bozduğunu. Daha ortada ne rüzgâr var, ne dalga!"

"Ben de ona şaştım ya. Bu kadın tam kaptan be! Sen Kırım'ın nerede olduğunu biliyor muydun?"

"Varna'yı da işitirim, Burgaz'ı da ama nerde olduklarını bilmem!"

"Hepsini biliyor Halime Abla. Halime Reis desek ayıp mı olur acep?"

"Reis deyince insanın gözünün önüne yaşlı başlı kaptanlar geliyor."

"Öyleyse kaptan diyelim!"

"Bak öyle olur işte! Kaptan diyelim!"

"Halime Kaptan!... Yakışır ona kaptanlık!"

Kuma indikleri vakit, bütün dallar gövdeler biçimlice budanmış, kıyıda sandalın burnunda istif edilmişti.

"Uşaklar!" dedi Halime, "Önce şunları atalım ambara! Sonra sıkıca karnımızı doyuralım. Bu gidişle ilerde çok acıkacağa benziyoruz."

Gençler sandalı yüklerken Halime zembilde işe yarar ne varsa çıkarmıştı serdiği yaygının üzerine. Memiş dayanamamıştı, ekmekten bir parça koparmış, annesinin verdiği taş gibi bir peyniri katık ediyordu. Halime:

"Yıkayın elinizi yüzünüzü de şu örtünün birer ucuna silin!" dedi.

Gemici, ekmeğini yerken ne denizi düşünür, ne rüzgârı... Sanki sefere çıkacak kendisi değilmiş gibi yemek süresince bağdaş kurup yanlamasına oturduğu yerden ağır çiğneyişlerle yiyeceğini yer bitirir. Ne arkadaşının hakkını alacak kadar acele eder, ne de işini geriye atmak için yavaştan alır... Kaptanın önünde yenilen ekmeğin fırınalı bir havada yapılan bir görev kadar ciddiliği, itaate, saygıya dayanan bir yanı vardır. Genç gemiciler aynı saygı ve ağırbaşlılıkla bir kelime konuşmadan görevlerini yapıp bitirdiler. Sofranın kalkmasını kaptanlarına bırakmadan her şeyi derleyip toplayıp zembile yerleştirdiler. Sanki başlarında Temel Reis varmış gibi zembili sırtlayıp sandala götürdüler, yerleştirdiler kıç altındaki yerine.

"Dayanın sandalı!" dedi Halime, "Gidiyoruz!"

Gençlerin ikisi sözleşmiş gibi:

"Başüstüne kaptan!" dediler. "Gidiyoruz."

Sandal kıyıdan açılırken herkesin üzerine düşen iş belli olmuştu artık.

"Küreklere geçin!" dedi Halime, "Köpekburnu'na kadar kıyı kıyı gideceğiz. Burnu döner dönmez fora yelken."

İki delikanlı da böyle düşünüyordu. Yelken açmak hiç de yararlarına olmayacaktı. Boşuna yolunu keserdi rüzgâr. Ellerini ıslatıp yapıştılar küreklere.

VIII

Köpekburnu'na kürekle ulaşmak kolay olmamıştı. Sandal kaynalara kadar gömülmüştü sulara. Üstelik odun yükü havaleli olduğundan rüzgâr kolayca yolunu kesiyordu sandalın. İnebolu yolculuğundan kürekle dönmek zorunda kalan gençler idmanlı oldukları halde gene de zorlanıyorlardı. Halime Kaptan bile küreğe geçmek zorunda kalmıştı bir ara. Güçlü kuvvetli kadındı ama avuç içleri henüz küreğe yatkın değildi. Kabardıkça, eğiliyor, gittikçe kabaran sulara daldırıyordu ellerini. Memiş, görmüş geçirmiş bir kaptan gibi dümene oturmuş, sandalın başını açıyordu, kıyıya yanaştıkça.

Kan ter içinde Köpekburnu'nu bulunca, rüzgâr boşanıvermişti zincirinden. Halime Kaptan:

"Geçin uşaklar yelkene! Fora!" diye bağırdı.

Birden ileri atılan sandal, çakılır gibi gömüldü sulara. Başüstünü yalayan dalgalar ambara akıyordu yalpaya düştükçe. Gidiş yönünü biraz da dalgaların gelişine uyduran Halime Kaptan, gençleri kıçüstünde toplamayı yararlı buldu. Sandalın başının daha çok gömülmemesi için çapayı bile kıçtan yana aldırdı. Gene de hızlı gitmekten ötürü suların baskınından kurtulmuş değildi. Dalgalar büyüdükçe baş-kıç yalpaları tehlikeli durumlar yaratıyordu.

"Sarın yelkenin bir katını!" diye bağırdı sesini duyurabilmek için.

Karadenizlilerin "bir kat moda'ya gitmek" dedikleri bir durumdu bu.

Hemen isteğini yerine getirdiler. Yelken küçülmüş, sandalın yolu da ona göre azalmıştı. Hızı kırılan sandalın yalpası da o ölçüde yavaşlamıştı.

Yıldız-poyrazdan esen rüzgâr, bir kuş gibi alıp götürdüğü sandalın üstüne irileşen dalgaları da yuvarlıyordu. Üçerlemelerin arasında kalan sandal her seferinde, sularla doldurmak zorunda kalıyordu ambarını.

Bu denize göre çok yüklenmiş olmalıydı sandal. Odunların bir bölümünün atılması gerekirdi ama kıyamıyordu verdikleri emeğe.

"Tulumbanın başından ayrılmayın." dedi Halime Kaptan, "Bu dalgalar uğraştıracak bizi!"

Sandal çok hesaplı yüklenmişti. Yalpalar yüzünden bir yandan bir yana kaymalar oluyordu. Böyle bir tehlike kolayca kapaklayabilirdi sandalı. Gene de tedbirli olmayı yararlı gören Halime Kaptan, odun istiflerinin arasına kazıklar geçirmeyi yararlı görmüştü.

Bu işi yaptırken beledin odunlarını çekip ayırıyor, ilerdeki tehlikeler için denize atmak üzere kolay bir yere dizdiriyordu.

Halime Kaptan bir ara Gebeşköy kıyılarına bir göz attı. Dalgaların köpüğü geniş bir dantel gibi ağartıyordu kıyıları bir uçtan bir uca.

"Uşaklar!" dedi, "Yanaşamayız köyaltına, bu havada!"

Zeynel içindeki kuşkuları söylemeliydi artık:

"Irmaktan içeri de giremeyiz!"

Halime Kaptan böyle düşünmüyordu. Girilebilirdi girilmesine. Üçerlemeleri kollar, atardı sandalı içeri. Gelgelelim ırmağın ağzı temiz kalmazdı ki bu havada, dalgalar kum yığarlar-

dı. O zaman ırmak ağzının Gebeşköy altından bir ayrımı mı kalırdı?

Sandalın başı Cide iskelesini geçmiş, köyün ilk evleriyle bir hizaya gelmişti. Kaptanca bir karar verilmesi gerekirdi. Hava da kararmak üzereydi çünkü.

"Gideros'a gireceğiz!" dedi, "Başka çaremiz yok!"

Sandalın başını daha da açtı, Gideros'u tutturmak için ister istemez yapacaktı bunu. Yıldız, yelkene bütün gücüyle yüklenince sandal, koşu sonuna gelmiş bir at gibi sıçradı birden. Sıçramasıyla sulara gömülmesi, yalpaya düşmesi de bir oldu.

"Bırakın tulumbayı!" dedi, "Bir kat daha sarın yelkeni!"

Ateş gibiydi çocuklar. Saçlarının diplerine kadar ıslanmışlardı. Gideros Burnu alacakaranlıkta seziliyor, fener şimdiden yeşile çalan ışıklarını yol yol seriyordu sulara. Varılması gereken yer belliydi artık. Ne yapıp yapıp kıvırtacaklardı burundan. Gerekirse birer birer kestikleri, toplayıp istif ettikleri odunların bir bölümünü sulara atacaklardı. Hepsini atamazlardı. Safrasız kalan tekne beşik gibi sallanır, sallanır, kapaklanırdı en sonunda.

"Çıkarın kıçaltından feneri! Yakın çabuk!" dedi kaptan.

Ortalık birden zifir karanlığına bürünüvermişti. Ne olur ne olmaz, karşıdan gelen bir tekneye de bindirebilirlerdi.

Gemici feneri yakılmış, çarmıklardan birine sıkıca bağlanmıştı. Kendini vardiya görevine ayıran Zeynel:

"Bir kotra giriyor Gideros'a!" diye bağırdı başüstünden, "İskelesi de, sancağı da belli!... Kırmızısını da gördüm, yeşilini de!" dedi.

Bu gördüğü, bir Karadeniz kotrasıydı, sandalın daha karınlısı... Belki ambarı da kapalıydı. Bir süre sulara kulak verip dinlemişti. Motor mu, yelkenli mi diye... Pek az rastlansa da tek tük motorlutakalar yok değildi Karadeniz'de... Bir patapat motor değildi bu. Dalgaların kayalara çarpmasından gayri bir ses duyulmuyordu. Sakın bir korsan takası olmasındı?... İster

istemez onların kucaklarına düşerlerdi o zaman. Kuşkusunu Kaptan'a duyurması yerinde olur muydu acaba?

Duyursa da duyurmasa da yapılacak bir şey yoktu. Gideros'u geçip Kurucaşile'ye yanaşamazlardı ki bu sert havada. Bir iki balıkçıdan, kolcudan başka kimseye rastlanmazdı bu kayaların arasındaki koyda ama, uzun süre kalacak değillerdi ya...

Feneri sanki Gideros'a girmeyeceklermiş gibi geride bıraktılar. İşin en zor yanı bundan sonra başlayacaktı. Çok uyanık olmazlarsa sandalın kapaklanması işten bile değildi. Zeynel, bu durumda kaptanın ne yapması gerektiğini düşünüyor, bu durumdan kolay kolay çıkılamayacağına inanıyordu. "Ah, Temel Reis olsaydı, tereyağından kıl çeker gibi limana girer, Düyunu Umumiye kolcusu Mehmet Efendi'nin önüne demir atardı." dedi içinden. Sonra da keyifli keyifli seslenirdi Temel Reis: "Heey Mehmet Efendi! Balık çorban hazır mı? İşte geldik, tam saatinde!"

Halime Kaptan'ın soğuktan çatlak çatlak olmuş sesi uyandırdı dalgınlığından Zeynel'i.

"Zeynel, kalk, çevir yelkeni, ne duruyorsun?"

"Temel Reis de olsa böyle kumanda ederdi." diye düşündü Zeynel, fırladı. Amurayı çözmesiyle yelkeni direğin arkasından geçirmesi bir olmuştu. Sandal, böğründen yara almış bir hayvan gibi sağından soluna döndü. Yana yatarak öylece kaldı. Halime Kaptan, yavaşça dümeni limana doğru kırmaya başlamıştı. Yelken yeni duruma göre yeniden şişiyor, kıçtan gelen dalgaların itmesiyle hızla içeri giriyor, ilerledikçe dalgaların hırçınlığı kırılıyordu. Halime Kaptan'ın sıkı kavradığı yelkeni yavaş yavaş itiyordu dışa doğru. Dümen tam alabanda olunca yelken boşalıvermişti birden. Boşlukta bir yatak çarşafı gibi çırpınıyordu.

"Yelken mayna!" dedi Halime Kaptan.

Zeynel direğin dibinde onun vermesi gereken bu kumandayı bekliyordu. İki kat sarılmıştı ve mendil kadar kalmıştı.

Eteklerini derleyip topladı odunların üstüne bastırıverdi. Yelkenle uğraşacak zaman değildi, takı hemen kürekleri.

Halime Kaptan:

"Sen de" dedi Halil'e, "tak kürekleri!..."

Boyuna dümen kırdığı için sandalın başı hemen hemen geldikleri yöne dönmüştü. Ne rüzgâr tutuyordu artık sandalı, ne de dalga... Durgun bir göldeymiş gibi yol alıyorlardı.

Bir süre sonra Zeynel kürekleri bırakmış, sandalın başına geçmişti. Buralarda korkulacak döküntülerin bulunduğunu biliyordu. Koyu karanlıkta eğilmiş suların içinden kayaların sivriliklerini seçmeye çalışıyor, eliyle de dümene işaretler veriyordu:

"Halil!" dedi, "Yavaş ol! Siya!"

Sandal sarsılarak durmuştu.

"Siya!... Siya... Taşlara bindiriyoruz!..."

Yosunlu bir taş, yarı ak, yarı kara, denizi yırtarak uç vermişti. Sandala eliyle yeni bir yön gösteren Zeynel:

"Asıl!" dedi, "Al kendine doğru!"

Gözleri kıyıya takılınca da şaşırıp kalmıştı:

"Abla! Halime Abla!"

Şaşkınlıktan kaptana nasıl sesleneceğini bile unutmuştu.

"Ne var?"

"Adamlar! Silahlı adamlar var!..."

"Nerde?"

"Kıyıda!... Yanaşmamızı bekliyorlar."

Halime Kaptan düşünmeden bağırdı:

"Siya Halil! Açıl!"

Halil öylesine siyaya geçmişti ki, sandal bir kaya dökküntüsünü sıyırarak uzaklaşmıştı kıyıdan.

"Zeynel! Sen de geç kürekleri!"

Başını limanın ağzına çeviren sandal, ölü dalgalarla başkış yalpaya düşmüştü. Yapılacak ilk iş, silahlıların eline düşmemeye çalışmaktı. Peki ama, kimdi bu silahlılar? Kim olursa olsunlar, sandalın kıyıya yanaşmasını bekleyen soyguncular olma-

lıydı. Ellerine düşmemeliydi bunların. Hele bir kadın olarak daha da hesaplı olması gerekirdi. Gelgelelim bu havada yeniden limandan çıksalar bile nereye sığınabileceklerdi! İlerde, çok ilerde, İstanbul tarafında bir Amasra olduğunu duymuştu. İki limanı vardı Amasra'nın: Taa Cenevizler zamanından beri Karadeniz'in en güvenilir limanlarından biri olduğunu biliyordu. Ne yapıp yapıp bu limanlardan birine girmeliydi. Ya fırtına artmış, dalgalar büyümüşse dışarda?

Birden iki yanından vızır vızır kurşunlar geçmeye başladı:

"Heeey!... Dönün geriye!..."

Zifir karanlığında kıyıdan yükselen bu ses daha da ürkütücüydü. Namlunun ağzından çıkan kurşunlar kızıl noktalar bırakıyordu sesin geldiği yönde.

"Dönmezseniz, deleceğiz teknenizi."

Yelken açıp kaçmak da olanaksızdı. Rüzgâr karşıdan esiyordu. Kürekle çok yol almaları gerekliydi daha.

"Zeynel, geç dümene!" dedi Halime Kaptan.

Zeynel kürekleri bırakıp dümene geçerken Halime Kaptan kıçaltındaki Temel Reis'in gocuğunu bulmuş, hemen sırtına geçirmişti. Zembilden başlığı da alıp sardı başına.

Zeynel, sandalı suya atarken zıpkasını çıkarmış, paçalarını sıvadığı ıslak içdizliğiyle kalmıştı. Karadenizli bir gemici için yadırganacak bir kılık değildi bu.

"Ver zıpkanı bana!" dedi Halime Kaptan, "Çabuk!"

Zeynel, dümeni Memiş'e bırakıp koşmuş, başaltına getirmişti. Halime Kaptan bunu da giyince iri kıyım bir erkek oluvermişti.

"Tamam!" dedi, "Dönebiliriz geriye."

Temel Reis'in toplu tabancasını da koynuna yerleştirdi. Kıyıdakiler Ceneviz korsanı bile olsalar onlardan korkacak bir şeyleri kalmamıştı. Sandalın soyulmasından korkmuyordu. Meşe odunundan başka değerli bir yükleri yoktu çünkü.

"Heeey! Dönün geriye! Gebereceksiniz be!"

Başta çarmıklara bağlı gemici feneri bir kurşunda parçalan-

muştu. Yaman atıcıydı bu korsanlar. Ellerinden kurtulmak çok zordu. Eğer isterlerse düşürürlerdi her attıklarını, Gideros Feneri'nin ışığında. Sandal kıyıdan uzaklaştıkça ışıkların içine düşüyordu. Yoktu kurtuluş.

"Söyle şunlara!" dedi Halime Kaptan, "Dönüyoruz. Kessinler ateşi."

"Heeey!" diye bağırdı Zeynel kıyıdan yana, "Dönüyoruz!"

Son kurşun başlarının üzerinden cızlayarak geçti. "Duyduk" anlamına geliyordu bu.

"Uşaklar!" dedi Halime Kaptan. "Benim adım Halime değil, Halim. Bildiğiniz gibi, kaptan benim. Onlardan saklayacak başka bir şeyimiz yok. Paramız, pulumuz yok ki soyulmaktan korkalım."

Sonra Memiş'e döndü.

"Senin anan değil, babanım ben. Anladın değil mi? Baban askerden dönene kadar bu iş bana düşecek anlaşılan. Korkmak yok. Haydi Zeynel, asıl küreklere de yanaşalım!"

Kıyıda bir ışık belirmişti. Yanaşacakları yeri gösteriyordu. Işığın çevresinde gidenler, gelenler vardı. Sandal yaklaştıkça bir gemici fenerinin siyah zıpkalı, çapulalı mestli, çizmeli ayakları da aydınlattığı seziliyordu. Kalınca bir erkek sesi yükseldi kıyıdan:

"Funda demir."

"Yavaş ol!" dedi Halime Kaptan, "Kıçtan yanaşalım!"

Yekeyi kendinden yana çekebildiği kadar çekti. Sandal yarım daire çizerek başını açığa vermişti.

"Şimdi funda edebilirsin." dedi.

Zeynel demiri atarken kendisi de dümeni çıkarmıştı yuvasından. Halil yavaştan yavaştan siyaya geçmişti. Küreklerin ucu döküntülere değince çıkardı iskarmozlarından. Sandalın kıçı kuma oturmuştu. Kıyıdan kalın sesli adam:

"Çıkın dışarı!" dedi, "Sandalda kimse kalmasın! Eğer biri gizlenmeye kalkarsa uçururum bir bombayla sandalı havaya."

Halime Kaptan:

"Peki kaptan!"

Kendini kıçtan yavaştan kaydıran Halil'in yüzünü gemici feneri aydınlatmıştı. İki tüfekli, birer yanına geçtiler:

"Yürü! Dur şurda!"

Eli tabancalı yaşlıca biri:

"Gitme!" dedi, "Bekle!"

"Zeynel sen de atla!" dedi Halime Kaptan.

Atlayan Zeynel'e gene iki tüfek birden uzandı:

"Yürü!"

Halil'in yanına geçti Zeynel de. Bir tabancalı adam, onu da gözleriyle dipten doruğa bir taradı. Halime Kaptan kişiliğini belli etmek için seslendi kayığın kıçından:

"Gel al şu oğlanı."

Sesi her zamandan daha kalındı. Tam bir erkek sesi...

"Al diyorum sana."

Eli tabancalı, kızmıştı:

"Kimsin sen?" dedi.

"Kaptanım ben."

"Adın."

"Halim Kaptan!"

"Kaptan olup olmadığını bize bırak!"

"Bir kusur mu ettik kaptanlıkta?"

"Edecektin ya, biz bırakmadık. Bu havada limandan çıkıp da nereye gidiyordun?"

"Amasra'ya!"

"Zor giderdin sen Amasra'ya. Rüzgâr yıldız-karayele döndü, farkında değil misin? Yükün ne? Odun mu?"

"Odun!"

"Ya odunun altındaki?"

"Ne olur başka?"

"Onu sen mi bize soracaksın? Ula Recep, atla sandala daa! Sen de in de kayığını bize bırak!"

Memiş anasına sokulmuş duruyor, gözlerini tüfeklilerden ayıramıyordu. Korktuğu halde belli etmemeye çalışıyordu. Ha-

lime Kaptan eline yapıştığı zaman korkudan titrediğini anlayıvermişti.

"Adam yemez onlar be!" dedi, "Ne korkuyorsun?"

Sonra seslendi kıyıdakilere:

"Önce şu oğlanı indirin. Hadi Memiş, davran bakalım. Alın şunu kucağınıza!"

Tüfeklilerden biri isteksizce uzanmıştı kollarını, Memiş'i kucaklamıştı. Onu Halil'in yanına bırakırken Halime Kaptan çimaya asılıp sandalı daha da yanaştırdı kıyıya. Kıç üstünden kayıverdi aşağı. Bu inişte kadınca bir acemilik vardı ama kimsenin gözüne çarpmamıştı karanlıkta. Namlunun burnuyla yol gösterdi biri:

"Geç, sen de şöyle!"

Halime Kaptan'ın korkusu Memiş'tendi. Ya boş bulunup da "Anne!" diye seslenirse?...

"Recep!" diye seslendi silahların başı, "Önce kıçaltından başla. Sonra geç bakalım başaltına! Sıkı bir arama yap!"

Recep zembille çıkmıştı kıçaltından:

"Bak bakalım, ne var içinde?" dedi başları.

"Kahveden başka işe yarar bir şey yok!" Yiyecek içecek şeyler aradıkları anlaşılıyordu.

"İyi. Başka içecek bir şey yok mu?"

"Bir avuç kadar da çay! Hepsi bu kadar!"

Temel Reisin hastalanmadan önce İnebolu'da edindiği şeylerdi. Zavallı ne bir bardak çay içebilmişti, ne bir fincan kahve. Reisleri soruyordu boyuna:

"Yok mu yiyecek, içecek bir şeyler?"

Başaltını da tarayan Recep raporunu verdi:

"Yok Harun Reis!"

"Kaldık gene Mehmet Efendinin balık çorbasına. Amma sen gene de sıkı sıkı ara köşeyi bucağı. Sonra geç şu odunların altına!"

Odunların altı da gözden geçirildi. Oysa silah arıyorlardı

şimdi de... En para eden matah silahtı, Karadeniz boylarında. Reisleri:

"Tutun uşaklar!" dedi, "Çekelim şu sandalı iki felek üstüne."

Sandal çekilmişti Harun Reis'in kıyıdaki kotrasının yanına. Kıyıda, az ilerde Kolcubaşı Mehmet Efendi'nin barakasından başka tek bir kulübe yoktu. Balıkçılardan, Kara avcılarından avcı teskeresi soran, sandallarla tuz getirenlerden vergi alan Mehmet Efendi, bunun dışında olup bitenlere pek kulak asmazdı. Gümrük kolcusu değildi ki kaçakçılarla, jandarma değildi ki çetelerle, korsanlarla uğraşsın. Kendi işinin dışında kalan hiçbir şeye kulak asmazdı. Bu yüzden düşmanı dostundan çok azdı. Dalgalı, fırtınalı havalarda limana düşenlere kolaylık gösterir, onlarla yer içerdi.

Recep zembili sırtına vurmuş önden yürüyordu. Barakaya girdikleri zaman ılık bir hava, gecenin ayazında sertleşip gerilen derilerini okşamıştı. Ocak başında tencerenin altındaki odunları düzelten Mehmet Efendi başını çevirip gelenlere baktı. Fırtınanın içinden bu kadar genç kişilerin çıktığına şaşmıştı.

"Hoşgeldiniz evlatlar!" dedi güleryüzle.

Yeni gelenler, çekinerek kapının yanına dizilmişlerdi:

"Hoş bulduk!" dediler çekinerek.

Silahların reisine saygısızlık olmasın diye barakanın sahibi olduğu halde gelenlere buyur edip yer göstermiyordu. Harun Reis:

"Korkacak bir şey yok Mehmet Efendi!" dedi, "Biraz patırtı ettik ama anlaştık sonunda. Geçin ocak başına da ısının uşaklar!"

Memiş herkesten önce ateşin önüne oturmuş tencereye dikmişti gözlerini. Bu tencere değil, ufak bir kazandı, kulpundan bir çengele asılmış... Bol ateşte köpüre köpüre kaynıyordu. O kadar acıkmıştı ki bütün bu kazandaki yemeği tek başına yese doymayacak gibiydi.

Harun Reis havayı birkaç kez kokladıktan sonra:

"Ne balığı bu?" dedi, "Olsa olsa honostur!"

Mehmet Efendi:

"Öyle!" dedi, "Honos çorbası çok lezzetli olur."

"Sen koy bir çanağa da ver önce bana. Lezzetli mi lezzetsiz mi bir bakayım tadına."

Sarı, yumuşak bir deriden yapılmış çizmesinden bir şimşir kaşık çıkarmış, bekliyordu. Kendi adamlarından birine;

"Ula, Şadıman!" dedi, "Git iki yumurta getir motordan. Bu Mehmet Efendi'de ne yumurta bulunur, ne limon. Bir binlik rakı da getir, canı çeken içsin!"

Halime Kaptan ocaktan uzak bir köşeye büzülmüştü. Yüzünü idare lambasının sönük ışığından bile saklıyordu tanınmamak için. Rakının gelişi, onu hem sevindirmiş, hem tedirgin etmişti. Bir kaptan olarak onların cümbüşünü katılma zorunluluğu, düşündürmeye başlamıştı. Bunların kim olduklarını, nereden gelip nereye gittiklerini bile bilmiyordu. Başları olduğu, davranışlarından anlaşılan şu Harun Reis'in en azdan bir kaçakçı olduğu ortadaydı. Acaba kendilerine kötülüğü dokunacak mıydı?... Eğer sandal odun yüklü olmayıp da bakkal malıyla yüklenmiş olsaydı nasıl davranırdı kendilerine? Enine boyuna kara kara düşünürken:

"Hey kaptan!" dedi Harun Reis, "Şöyle geç karşıma bakayım. Verin kaptana bir maşrapa rakı da çekelim karşılıklı onunla!"

"Denize çıkınca rakı içmem Reis'im!" dedi, "Kusura bakma sakın!"

Kendini o kadar zorladığı halde bir erkek sesinin ortalama kalınlığını tutturamamıştı. Harun Reis'in dikkatinden kaçmamıştı bu durum:

"Kaç yaşındasın sen?" dedi, "Doğruyu söyle!"

Hiç düşünmeye gelmezdi:

"Doğrusu şu!" dedi, "Benim yaşımdakiler şimdi askerde. Babam çok yaşlı olduğum için beni geç yazdırmış nüfusa!"

"Yani asker kaçağı değilsin öyle mi?"

"Öyle sayılırım!"

"Ya bu adamlar?"

"Biri on yedi yaşında, öbürü de on altı. Şu delikanlıyı sorarsan bu yıl yedisine bastı!"

Harun Reis'in gözlerinden yüzünü kaçırmak için dönmüş, oğlunun sarı saçlarını okşuyordu.

Reis rakı maşrapasını dikip balık çorbasının çanağını dudaklarına dayamıştı. Bir iki yudum içtikten sonra içine giren bıyıklarını dizine serdiği çevreyle kuruladı:

"Eline sağlık Mehmet Efendi!" dedi, "Karşıya yolumuz düşerse sana biçimli oltalar getireceğim, söz!"

"Sağol Reis!" dedi, "Oltayı bırak da bana ağ ipliği getir! Bir serpme öreyim de size bol bol gümüş balığı yedireyim uğradıkça. İşittiğime göre oralarda karışıklık çıkmış. Merak ediyorum bizim Akif'i."

"Hiç merak etme! Onlar kendi derdlerinde şimdi. Karışıklık çıktığı doğru!"

Akif iki yıl önce bir Rus denizaltısı tarafından kendi sandalında yakalanmış, alıp götürülmüştü. Bir iki mektupla sağ olduğunu bildirdiyse de son durumundan haber alınamamıştı.

"Bak Kaptan!" dedi, "Adın neydi senin? Halim miydi?"

"Evet!"

"Halim Kaptan, dinle beni!"

"Buyur Reis!"

"Senin sandalına el koydum ben! Gemicilerine de el koydum. Yemeniz, içmeniz bundan sonra benden. İstanbul bizim olmaktan çıktı. Ha bu memleket, ha Karadeniz. Var mı bu Karadeniz'in sahibi? Deniz kınlınca gidiyoruz karşıya. İki günde ordayız. Yapacağın işe göre sana da pay var. Ne düşünüyorsun?"

"Yapamam ben bu işi. Oralara gidecek kadar iyi kaptan değilim. Gemicilerim de öyle!"

Reis boş duran maşrapasını gemicilerden birine uzattı:

"Ola Recep!" dedi, "Ya doldur şunu daa!..."

Dikkat etmemişti Halime Kaptan. Kendisiyle başka türlü konuşuyordu bu Harun Reis, adamlarıyla başka türlü...

Yarısına kadar dolan maşrapadan birkaç yudum aldıktan sonra:

"Kötüleme kendini!" dedi, "İyi kaptansın sen! Gözün pek. Yüreklisin de... Gemicilik yürek ister. Gerisi boş lâf! Yel üfürür, su götürür. Devrilsen de, kapaklansan da, dibini boylamazsın denizin. Şu yaşa gelmişsin, dara geldin mi bir iki kulaç atarsın elbet. Biri gelir çıkarır sudan seni. Anlaştık mı? Deniz kırılır kırılmaz çıkıyoruz yola! Ver elini İnceburun'dan Sivastopol!"

Dirense, "Hayır olmaz!" dedi, "Ola getirin kıçaltından bir iki teneke konserve de buyur edin Halim Kaptan'ın adamlarına. Bir binlik de Temeli Şevket'in boğma rakısından getirin de zıkkımlanın!"

Sonra, ocak başında tüfeğini kucağına alıp ısınan güneş yanığı bir adama döndü. Avcı yeleğinden bir zincire takılı iri bir saat çıkarıp kapağını açtı. Bir süre inceledikten sonra:

"Kalk ola Hüseyin!" dedi, "Üç saat sen geçecesun vardiyaya! Uyudun mu uyanamazsın bi daaa! Aç gözini! Karadurnan'ın çetesi girdi mi limana, ikişerden dört mermi yakacasun, anlaşıldı mı ben!"

IX

Sabaha doğru deniz kırılmıştı. Havanın iyiye gittiğini yattığı yerden anlayan Halime Kaptan bu korsanların elinden nasıl kurtulacağını düşünüyor, bir çözüm yolu bulamıyordu. Memiş'in yanında oluşu ayrı bir dertti onun için.

Kaçakçı mı, korsan mı, çete mi ne oldukları belli olmayan bu silahlı adamlar, rakılarını çekip uykuya dalmışlardı. Bir uyumayan Harun Reis'ti. Gözleri kapalı, tavşan uykusunda Halime Kaptan'la adamlarının davranışlarını kolluyordu.

Halime Kaptan, karayolundan kaçabilirdi, eğer kaçacaksa... Oğlunu Mehmet Efendi'ye bırakabilirdi. Kim olduğunu açıklamış değildi henüz. Temel Reis'in sıkı fıkı dostu olduğunu biliyordu onun. Çekili sandalı gündüz gözüyle görse mutlaka tanırdı. Yabancı sayılmazdı. Bu korsanların yanında tanınmazlıktan gelmiş de olabilirdi. İyi ama Zeynel'le Halil ne olacaktı? Bu Harun Reis denilen adam, başlarına kendi adamlarından birini katıp tayfasını teknesiyle birlikte katıp götürebilirdi onları. Bir kaptanın kendini kurtarıp kendi tayfasını teknesiyle birlikte bırakıp kaçması doğru muydu?

Aza koysa almıyor, çoğa koysa dolmuyordu. Ne yapması gerekirdi? Başını koyduğu döşeme, kayalara vuran dalgaların uğultusunu kendine getirmez olmuştu. Demek limanın dışında deniz kırılmıştı. Alacakaranlıkta çıkacak demekti yola. Kışta kı-

yamette nereye gideceklerdi? Bu adamlar korsandı; yerine göre fırtınada da, yağmurda da açılıp giderdi. Ama kendisi öyle miydi ya. Ne asker kaçağıydı, ne soyguncu... Kaçakçı bile değildi ki gümrükçülerden korksun!

Uykusu adamakıllı kaçmıştı. Şunların sızdıkları şu saatlerde kıyıdaki nöbetçiyi kandırıp... Ya da temizleyip... Koynundaki toplu tabancasıyla...

"Heeey!... Kaptan! Uyumadın mı daha? Al şu tütün kesesini de sar bi sigara! Sigara içmiyorum da diyemezsin ya!...

Kurtuluş yoktu bu heriften. Doğruydu. "Ben sigara da içmem!" diyemezdi. Uzandı aldı tütün kesesini. Keseyi açar açmaz kaçak Bafra tütününün kokusu yayılıverdi. Temel Reis'in içtiği tütündendi bu. "Kız saçı gibi!" derdi Temel Reis bu kaçak tütüne. Parmakları romatizma ağrısından uyuşup da hünerini yitirince, kaynatasına rejenin sigaralarından daha biçimli sigaralar sarar, diliyle de ıslatıp yapıştırırdı. Arada sırada bu sardığı sigaralardan kendisinin bile yaktığı olurdu.

"Kaptan!" dedi Harun Reis, "Önce bana sar da tüttüreyim. Benim de kaçtı uykum senin gibi."

"Ben biraz kestirdim." dedi Halime Kaptan, kuşkulanmasın diye.

"Öyle mi? Demek kestirdiniz biraz."

Sonra uzattı elini:

"Hele ver de karşılıklı bir tüttürelim."

Halime Kaptan'ın uzattığı sigarayı aldı, sönmeye yüz tutan ocaktan yaktı. Halime Kaptan da yakmıştı ister istemez. Damdan düşer gibi sordu Harun Reis:

"Nerden yükledin sandalı?"

"Köpekburnu'nun ötesinden."

"İskeleye."

Ne olur ne olmaz diye köyünün adını vermek istemiyordu.

"Liman dairesine çekiyordum. Hava bindirince..."

"Çok iyi ettin odunları iskeleye boşaltmadığına. Onları Rusya'ya götürürüz."

Şaka mı söylüyor, diye işkillenmişti Halime Kaptan. Harun Reis de bunu anlamış olmalıydı ki:

"Şaka söylemiyorum" dedi, "Rusya'da en para eden şeylerden biri de odun."

"Para mı? Para kalkmış diyorlar orada!"

Güldü Harun Reis:

"Kulağın da çok delikmiş maşallah!" dedi, "Evet, manat diyorlar çarların parasına... Bizim kotrada bir çuval var. Biz odunları verip manat değil, karşılığında tuz alacağız."

"Tuz mu? Ne tuzu?"

"Bayağı tuz! Çiçek gibi, bembeyaz deniz tuzu..."

İkisi de bir süre sustular. Halime Kaptan düşünüyordu:

Tuz haaa!... Ak pak, billûr gibi tuz. Eritilince kapta kapkara tortu bırakan kayatuzu değil demek... Cideliler rengini unutmuşlardı bu deniz tuzunun. Bir avuç tuzu götürse en azdan üç yumurta alırdı karşılığında.

"Aklın yattı mı bu tuz işine?"

Yatmıştı ama hiç sesini çıkarmıyordu. Bir süre sustuktan sonra:

"İyi ama," dedi, "Bir sandal yükü oduna, bir sandal yükü tuz verirler mi orada?"

"Bir sandal olmamış da yarım sandal olmuş, ne zararın olur senin?"

Zeynel de, Halil de çoktan uyumuşlardı. Ne gamsız adamlardı bunlar. Kaptanlarının kadın olduklarını bildikleri halde bu vurdumduymazlık da nereden geliyordu? Çok mu güveniyorlardı kaptanlarına?

Harun Reis, yeleğinden saatini çıkarıp bakmış, sonra çıt diye kapağını kapatmıştı:

"Eeee..." dedi, "Uyaralım şunları da yollanalım yavaş yavaş. Yolcu yolunda gerek."

İçi cız etmişti Halime Kaptan'ın. Gideceklerdi haaa? Bilmediği, adını sık sık duyduğu, bakıp bakıp düşündüğü deniz diplerine doğru yol alacaklardı, havasını tuttururlarsa... İçinden gelip geçen duyları bir yokladı. Umursamıyordu hiçbir şeyi artık. Sırtında yayıkla deniz suyu taşıyan köylü kadınları düşünüyordu. Yaz sıcağında, deniz suyunu boşalttıkları teknelerde nasıl suyun uçmasını beklediklerini, daha olmazsa kazanlarda kaynattıklarını gözlerinin önüne getiriyordu. Onlara kâğıt gibi beyaz tuz getirecekti karşıdan. Onları sevindirecek, aşlarını, ekmeklerini tatlandıracaktı.

Harun Reis kalkmış, yanında bir kadının bulunduğunu aklının ucundan bile geçirmeden, zıpkasının orasını burasını çekiştiriyor, kıyımlarını biçimine koyuyordu. Başlığını çözdü, yeniden bir yanından kulak çıkartarak fiyakalı bir biçimde bağladı. Bu laz başlığını herkes böyle biçimli bağlıyamazdı. Delikanlının, erkeğin başı başlığından belli olurdu bu kıyılarda. Bu başlıkta biraz başkaldırış, biraz özgürlük sevgisi, biraz da Karadeniz coşkusu vardı. Halime Gelin'e bile kadın erkek eşitliğini getirmişti bu laz başlığı. Saçlarıyla birlikte yüzünün kadınsı etkisini de gizlemişti yadsı bakışlardan. Tüysüz yüzüne, henüz sakalı bitmedik bir delikanlının erkeksi görünümünü vermişti.

Halime Kaptan da yavaşça kalktı ayağa. O da Harun Reis gibi orasını burasını düzeltti, başlığını çekiştire çekiştire bir biçime koydu. Onun alacakaranlıkta daha boylu, daha erkekçe bir duruşu, daha kendine güvenir bir dikilişi vardı.

"Kaldır sen de adamlarını!" dedi Harun Reis, "Hava şerbet gibi."

Belli ki eski bir denizciydi bu adam. Kahve bozuntusu barakanın iki kanat camını küçük bir dolap kapağı gibi açmış, limana giren ölü dalgaları inceliyor, gözlerini, henüz kendilerini gizleyemeyen bir iki yıldızdan, bulutları deniz diplerine

kaydırıyor, havanın geleceği üzerinde umutlu sonuçlar çıkarmaya çalışıyordu.

"Göreceksin kaptan." dedi, "Dışarda tatlı bir lodos var. Alıp uçuracak bizi karşıya."

Lodos, Karadeniz'in bu kıyılarında aranan rüzgârlardandı. Bu aylarda az görünürdü ama, bir esti mi de mayıs günlerinin tatlı serinliğini aratmazdı.

Halime Kaptan, uyuyan gençleri içi sızlayarak uyarmak zorundaydı. Sesine biraz da acımasız bir anlam katmaya çalışarak:

"Heeey!.." dedi, "Kalkın bakalım, gidiyoruz. Haydi Zeynel, aç gözünü!"

Halil de, Zeynel de uyanmışlardı; ama Memiş sağından soluna dönüp yeniden uykuya dalmıştı. Uyku sersemliğiyle ağzından yanlış bir şey kaçırmasından korkarak Halil'e seslendi:

"Al şunu sırtına!" dedi, "Ben gidiyorum. Sandalın yanına!"

Zembil hâlâ Harun Reis'in ayaklarının dibinde duruyordu. Temel Reis'ten kalma ufak tefek eşyayla birlikte bir kutu tabanca fişeği de vardı. Bu zembile, el konup konmadığını anlamak için, umursamaz bir davranışla sordu:

"Alıyorum bu zembili. İçindekilerin kimsenin işine yanyacağını hiç sanmam. Kaptan babamın bir iki dökümtüsü..."

"Demek kaptandı baban?" dedi Harun Reis, "Gece hiç lâfını etmedin de..."

"Ölenlere bir rahmet borçluyuz. Tutup övünelim mi yerli yersiz... İyi bir denizciydi babam. Bu sandalı da o bıraktı bana."

"Bak buna memnun oldum, kaptan, soylu bir kaptan olduğun her halinden belli. Sözümden çıkmazsan anlaşılır gideriz seninle... Al zembilini de yürü!"

"Yürü" dedi ama uyanan adamlarının teker teker gidişini izledikten sonra Halime Kaptan'ın çıkmasını beklemeden yürüyüp gitti.

Halime Kaptan çarığının gevşemiş iplerini çekiştirerek sıkıyordu. Mehmet Efendi'nin yelken beziyle çevrilmiş bölmesinden, giyinip çıkmasını beklemekteydi. Durumunu bu ata dostuna bildirmeden limandan çıkıp gitmek istemiyordu. Bir kolcu kıyı köylerini iyi bilmek zorunda olduğundan Gebeşköy'ün de muhtarını tanıması gerekirdi. Gelgelelim bir türlü çıkmıyordu çadırından. Kapı yerine geçen aralıktan yavaşça seslendi. Duyuramamıştı. Biraz daha yükseltti sesini:

"Mehmet Efendi Amca!"

"Sen misin oğlum?" dedi Mehmet Efendi içerden.

"Ben... Kaptan... Gidiyoruz da..."

Kolcu, hemen dışarı çıkmıştı. Giyinmiş, hazırlanmış olduğu halde içeride beklediğini anlamıştı Halime Kaptan.

"Gidiyoruz da..." diye tekrarladı.

"Yolunuz açık olsun!" dedi. "Demek zorla götürüyorlar! Böyledir bu zorbalar. Çare yok, gideceksin!"

Dışardan bir ses Halime Kaptan'ı çağırıyordu:

"Heeeyyy Kaptan, gidiyoruz! Mehmet Efendi!... Gel sen de bakalım!"

Harun Reis, içerde onları yalnız bırakmak istemiyordu.

Halime Kaptan:

"Gebeşköy'ün muhtarını gör, anlat bütün bunları! Haydi hoşçakal Amca!" diyebildi bir çırpıda!..

Hemen çıktı dışarı. Peşinden Mehmet Efendi de görünmüştü kapıda:

"Gel bakalım!" dedi Harun Reis, "Uğurlamayacak mısın bizi Mehmet Efendi?"

İster istemez indi Mehmet Efendi kıyıya.

Kotrayla sandalı suya atmışlar, kotrayı ileri alıp demirlemişlerdi. Sandal daha beride, kıyıdaydı. Bir kalasla kıyıdan sandala, ikinci kalasla da sandaldan kotraya geçilebiliyordu.

Harun Reis'in dört adamı kortasındaydı. İkisi de kıyıda Halim Kaptan'ın adamlarını kolluyordu.

Önden giden Harun Reis kıyıdaki iki adamdan birine:
"Durmuş!" dedi, "Suyunuzu da aldınız mı?"
Her yola çıkıştı su işini unuttuklarını biliyordu demek.
"Aldık!" dedi, sorduğu adam, "Depoyu doldurduk."
Sesini biraz alçaltarak ötekine sokuldu:
"Sen bu sandalda kalacaksın! Geçeceksin başüstüne."
Biraz daha yaklaştı:
"Tülfeğin kucağında haaal..."
Ötede, kıyıda bekleyen Halime Kaptan'ı başıyla göstererek:
"Gözlerin üzerinde olacak onun!" dedi, "Uyumak yok! Kerempe açıklarına kadar nöbet sende!"
Sonra Halime Kaptan'a döndü:
"Haydi bakalım kaptan!" dedi, "Atla sandalına."
Uzaktan Mehmet Efendi'ye elini salladı:
"Balık çorban çok minnete geçti, haydi eyvallah!"
Duyulur duyulmaz bir sesle:
"Yolun açık olsun*" dedi, "Gene beklerim. Ağ ipliğini getirirsen barbun da ikram ederim, gümüş de..."
Gelişigüzel söylüyordu bunları. Hoşlanmadığı belliydi bu korsanlardan. Gelgelelim genç kaptan için iyi şeyler düşünmüyordu. Görür görmez tanımıştı Temel Reis'in sandalını. Boyası bile değişmemişti son gördüğünden bu yana. Bütün Cide sandallarından daha kalaslı, daha boyluydu. Ambarı kapaklı olsa şu Harun Reis'in kotrasından hiç de aşağı kalır yeri olmayacaktı. Sandal Temel Reis'indi ama bu genç irisi tüysüz kaptan da kim oluyor, diye düşündü. Oğlu dese, tanırdı oğlunu az buçuk, şimdi askerde olması gerekirdi. Acep gelininin kardeşi mi oluyordu. Ne olursa olsun, bugünlerde tezi yok, Gebeşköy'e gidip olanı biteni Ali Efendi'ye anlatmalıydı. Göz göre göre kaçırılmışlardı sandallarıyla birlikte.
Her iki tekne de kıyıdan ayrılmış, kürekle limandan çıkmaya çalışıyorlardı. Dışarda fora etmek üzere yelkenler çözülüyordu bir yandan da lodosta batı karışımı bir rüzgâr onları alıp

götürmek üzere limanın ağzında bekliyordu. Her iki teknenin gemicileri de uykularını tam alamadıkları için bu uzun seferin havasına girmeye çalışıyorlardı, isteksiz davranışlarla kaptanlarının buyruklarını yerine getiriyorlardı.

Mehmet Efendi başüstünde oturan başlıklı, zıpkalı, mavzeri kucağında bekleyen Harun Reis'in adamını görünce genç kaptana bir yakınlık duydu içinde. "Alıp götürüyorlar bilmediği kıyılara." diye düşündü. "Hem de zorla götürüyorlar, haydutça!"

Düyunu Umumiye'nin bir kolcusuyudu, ne olursa olsun bir memurdu. Yanında kaçak rakı içmişler, rakılara el koymak görevi olduğu halde sesini çıkaramamıştı. Ucu İstanbul'daki padişaha dayanan bir hükümet vardı memleketi yönetmeye çalışan. Sözünü geçiremez olmuştu son günlerde. Karadeniz'de bir uçtan bir uca haydutlar, korsanlar türemişti. Karşı kıyılardan tuz yükleyip getirecekler, vergisini vermeden bu kıyılarda korkusuzca satabileceklerdi. Kendi bölgesinde satılsa bile İstanbul hükümetine bağlı olduğu için sesini çıkaramayacaktı. Tuz getirip satmak yasak değildi; ama vergisi verilmeden satmak yasaktı. Tuz da alkol gibi devletin tekelindeydi çünkü. Böyle eli kolu bağlı kolculuk etmektense istifasını verip işten çekilmek çok daha namusluca bir davranış olacaktı ama, yapamıyordu işte!... Elbet şu topraklar üzerinde uçsuz bucaksız Karadeniz'in kara sularında güvenebileceği bir devlet kurulacaktı bir gün. Bu devlet kurulana kadar şu kıyılarda balık tutup satan fakir balıkçılardan "av tezkeresi" sorsa bile başlarına dikilip, devlet hesabına bu balıklardan pay almaya yüzü kalmamıştı artık. Zorbadan korkup susan bir kolcunun; yoksul halkın karşısında aslan kesilmesi kadar gülünç ne olabilirdi?

İki tekne de tam limanın ağzında yelkenlerini fora etmişti. Sağlam bir rüzgârla pupa yelken gidiyorlardı başlarını açıklara verip. Bıraktıkları köpüklü kuşaklar bozulmadan limanın ortalarına kadar uzuyordu.

Mehmet Efendi, içi üzüntülerle dolu ayrıldı kıyıdan. Kolculuğunu sürdürdüğü kahveden bozma barakasının kapısını itip girdi içeri... Bir aydır Cide'deki evine, çoluk çocuğunun yanına gitmemişti. Bir iki parça kirli çamaşırını katlayıp zembiline koydu. Boş kaldığı günler kıyıya vuran çam ağaçlarından oyduğu kayığı da koydu içine. Cide'de direğini diker, çarmıklarını bağlar, torununa verirdi derede yüzdürsün diye.

Zembilini vurdu arkasına. Kapısını kilitleyip tuttu Kadirköy'ün üzerinden Cide'nin yolunu. Gideros kayalıklarını aşıp da limanın üstüne çıktığı zaman iki tekneden, el kadar iki beyaz leke kalmıştı uzakta.

X

"Otur şöyle karşıma!" dedi Ali Efendi, "Sandalın nerde şimdi?"

"İnebolu'da, Boyran altına çekili."

"Doğru söyle. Sen kendiliğinden mi girdin mendirekten?"

"Yok! Kendiliğimden girmedim. Gümrükçüler çevirdiler. Bana kalsaydı Amasra'ya girecektim. Büyük limana..."

Gösterdiği mindere geçip oturmuştu. Muhtarın bir şeyler sormasını bekliyordu suçlu suçlu.

"Bu iki delikanlının köylerine dönmesine izin vermemişsin, diyorlar. Anaları da şikayetçi senden."

Erkekçe bir gülüşten sonra oturuşuna daha rahat bir biçim verdi:

"Suçum buysa, anlaştık analarıyla demektir. Ben onları zorla tutmadım. Beni geçen yıl, kışa doğru Harun Reis, adamlarıyla aldı götürdü Gideros'tan. Mehmet Efendi tanıktır."

"Doğru! Seni götürdükleri gün geldi gördü beni."

"Zorla götürüldüğümü de anlatmış olacak."

"Anlattı."

"Niçin götürüldüğümü de anlattı mı?"

"Anlattı biraz. Tuz için demişti. Nasıl oldu o iş?"

"Kayığıma odun yüklemiştim Köselialtı'ndan. Dönerken havaya tutulduk. Köyün altına yanaşamayınca vurduk Gideros'a... Gece basurdı, fırtına da... Karanlıkta Gideros'a girince

kumdan silahlılar çıktı önümüze. Geceyi nerde geçirdiğimizi anlatmıştır Mehmet Efendi. Harun Reis diye bir başları vardı silahlıların. Kayığımıza bizimle birlikte el koydu. Ben kurtulmak için çok yollar düşündüm bütün gece ama olmadı. Karşıdan söz etti bir ara. Oralarda karışıklık çıkmış. Ne odun, ne kömür. Üstelik de soğuk mu soğukmuş... Ne halkın odun kesecek zamanı varmış, ne de şehirlerde odun satacak bir kimse..."

Ben razı olmasam da baktım götürecek. En iyisi uyar görünmekti. Öyle yaptım. Gene de sandalımıza bir silahlı adam koymaktan vazgeçmedi. Geceli gündüzlü fıldır fıldır nöbet tuttular tepemizde."

"İki üç sefer tuz getirdiğin doğru mu?"

"Doğru."

"Kimin hesabına yaptın bu işi?"

"Kendi hesabıma."

"Kendi hesabına mı?" diye kuşkulu kuşkulu baktı Halime Kaptan'ın yüzüne.

"Kendi hesabıma. Kayıktakilere sor!"

"Kaçak mı yaptın bu işi?"

"Yakalanmazsam kaçak. Kolcular karşıma çıkınca da satıtım verdim vergisini tuzun!"

İster istemez üstüne başına bir göz gezdirdi Ali Efendi. Temiz bir Cide köylüsü gibi giyinmişti Halime. Başında sarı yazma. Kırmızı paçalık... Çarıklar gitmiş, yerine sağlam bir kentli iskarpini gelmişti. İçinde de beyaz çoraplar... Sarı yazmanın içinde iyi cinsten bir yazma daha... Masmavi, deniz rengi bir entari, bele kadar inen sarı yazmanın altında... Tam görünmese de konuştuğu sırada, elini kolunu saygılıca sallarken görünen düğmeli bilekçelerinden belli. Muhtarın bakışları, odaya girdiği zaman kapının arkasındaki aynanın önüne koyduğu pakete ilişti. İstanbul'dan mı, İnebolu'dan mı alındığı belli olmayan hediyelik paketiydi bu. Ne vardı acep içinde? Kahve mi, şeker mi? Yoksa bir kilo tahin helvası mı? Demek elinden çok paralar gelip geçmişti bu yürekli kadının. Ama nasıl da

belliydi onun erkeklerin bile zor başaracağı büyük işlere girişeceği... Gene de erkeksizlik yüzündendi bu atılış ama, her babayiğit başarabilir miydi!

"Bak Muhtar Amca!" dedi Halime Kaptan, "Kim ne derse desin, inanmayacaksın. Ben çok karışık işlere girmedim.; ama şunu da öğrendim en sonunda: Bu kıyılarda iyi insanlar da yaşıyor, kötü insanlar da... Zembilimde gemici kâğıdım var... İnebolu limanından aldım. Kuvvayi Milliyeciler verdi bana. Sandalımdaki Halil'le Zeynel de Cide Limanı'ndan almış. Zeynel'i askere çağırdıkları için getirdim onu. Bilirsin ben asker kaçağını evime bile sokmadım. Kayığıma da sokmam."

Ali Efendi rahat bir soluk almıştı. "Ben de lâfı buraya nasıl getireceğim diye düşünüyordum." dedi. "Zeynel asker kaçağı görünüyor. Biliyorsun artık padişaha askerlik kalktı. Ankara var."

"Biliyorum. Sinop'larda, Samsun'larda bunu da öğrendik. Ata dostusun, bir sual sormama izin ver."

Muhtar aşağı yukarı biliyordu ne soracağını onun. İçi rahatlayarak kaşlarıyla gözleriyle "sor" demeye getirdi.

"Padişahçı mısın, Mustafa Kemalci mi?"

Aldanmamıştı Muhtar, biraz da şakaya getirerek:

"Bu şube reisi buradayken, sen padişahçı ol da gör gününü!"

"Demek yanılmamışım! İnebolu'da öğrendim, Kemal Paşa buyruk çıkarmış. Kim bir sandalla üç kayıkçı bulursa, kaptana da kayıkçılara da askerlik yok, deyi."

"Var böyle bir emir. Hurşit'in Beşir de Amasra'yla Samsun arasında vazifeye başladı üç kayıkçısıyla."

"Demek doğru!"

"Doğru olmasına doğru ya... Bundan sana ne?"

Gülüyordu sinsi sinsi.

"Zeynel için söylüyorum bunları. Kayığın kaptanı o görünecek... Sabri gelene kadar..."

"Şimdi anladım!" dedi, "Demek bana şubeye gitmek düşüyor, öyle mi?"

"Mustafa Kemal'e bizim Zeynel daha yararlı olacaksa vereyim gitsin. Eğer denizde yaptığı işler yetiyorsa bozulmasın düzenimiz."

Muhtar biraz da kuşkuyla sordu:

"Denizde ne işler başardı dişe dokunur?"

Bir süre cevap vermedi Halime Kaptan. Hiç cevap vermese uygunsuz kaçacağını düşündü:

"Ali Efendi Amca!" dedi, "Zeynel yalnız tuz alıp satmadı." dedi.

"Daha neler yaptı onu öğrenmek istiyorum ben de."

"Daha iyisini bilirsin sen! Kastamonu üzerinden Ankara'ya sandık sandık cephane taşınıyor. Bunu padişahın gemileri getirip bırakmıyor İnebolu kıyılarına. Bizim gibi beş on tonluk takalar, sandallar..."

Koynundan mühürlü imzalı bir iki kâğıt çıkarıp uzattı:

"Gerekirse gösterirsin Haşim Bey'e, ben kendi adımı yazdırmadım. Bak hep Zeynel yazılı... Kaptan yardımcısı olarak..."

"Asıl kaptan kim oluyor?"

"Şimdilik ben, kocam yerime geçene kadar..."

Artık anlatacağı, isteyeceği bir şey kalmamıştı. Birden kalktı ayağa, Muhtar'ın elini öpmek için davrandığı sırada:

"Bir şey takıldı kafama." dedi Muhtar, "Karşıya ilk gidişinde o Harun Reis denilen adamın elinden nasıl kurtuldun? Bir de onu anlatırsan..."

"Sivastopol taraflarında küçük bir limandaydık." diye başladı, "Bizim sandaldaki nöbetçi gözlerinden kaçmamış Milislerin. Bir gün tutup karakola götürdüler bizi. Ben ne olur ne olmaz diye açık vermemeye çalıştım. Onlar gene de işkillendiler. Sandaldaki nöbetçiyi sıkıştırınca her şey ortaya çıktı. Harun Reisi buldular hemen. Limandan çıkıp gitmezse tutuklayacaklarını söylediler. Biz bir hafta daha kaldık. Almak istediğimiz tuz hükümetin tuzu... Odun da onların işine yarıyor..."

"Anladım!" dedi Muhtar, "Sanıldığı kadar karışık değilmiş. Çok namuslu başlamışsın!"

"Merak etme sen Muhtar Amca. Namuslu bir denizci gibi de getiririm gerisini. Sen bu kâğıtları göster Şube Reisi'ne, yapıversin işimizi. Unutmayın ki bu iş tüm kendi işim değil..."

Muhtar'ın elini öptükten sonra çıktı yanından. Muhtar'ın karısı kullukta yolunu bekliyordu. Girerken hal hatır sormuştu Halime Kaptan. Sıdıka Kadın uzattıkça kısa kesmek istemiş, kurtulmuştu elinden:

"Eeee?" dedi Sıdıka Kadın; "Daha daha nasılsın bakalım?"

"Nasıl olacağım," dedi Halime, "iyi diyelim de iyi olalım!"

"Hadi hadi, çok iyiymişsin. Bir elin yağda, bir elin baldaymış. Altınların varmış dizi dizi."

"Öyle mi?... Çok şükür aç değilim, açık değilim; ama altınların olduğunu şimdi senden öğrendim."

"Seymenlerin Raziye, çok para var kaçakçılıkta diyor. Deniz tüm kaçakçı takalarıyla doluymuş. Karşıya bir çuval mısır götüren bir çuval altın alıyormuş karşılığında... Oraların halkı tüm açmış. Açlıktan dökülüyorlarmış sapır sapır..."

"Bir zamanlar odun götürüp karşılığında tuz alıyordum. Şimdi yeni yeni işler çıktı. Sandık sandık cephane yüklüyoruz bizimkiler için."

"Hiç İstanbul'a gidip geliyor musun?"

"İş olursa neden gitmeyeyim?"

"Biraz zormuş girip çıkması diyorlar. İngiliz varmış da..."

"Var. Temiz İngiliz mavzerleri de var. Kuvayı Milliyecilerin çok işine yarıyor bunlar. Atıcısını bulursa iyi de vuruyormuş."

Birden canı sıkılıvermişti Halime Kaptan'ın. Kendini bu kadınlardan ayrı cinste bir yaratık gibi görüyordu. Konuşacak bir konusu kalmamıştı onlarla. Mavzerden, tabancadan hoşlanıyordu artık, İnebolu'da, Halil Boyran altında tente çekip içinde nöbet beklediği sandalda, sandalın başaltında çadır bezine sarılı kız gibi dört mavzeri vardı, bir iki sandık da fişeği... Ambarı cephedekilerin işine yarar şeylerle doldurup pupa yelken

yola düzüldü mü... Hele sandalın başını da rüzgârına göre açıklara verdi mi, çıkardı bu tüfekler başaltından. Sandalın burnuna dikilen tahta parçasına yuvarlak çizilir, ortasına nişan alıp ateş ederlerdi kıçüstünden. Her üçü de birer keskin nişancı olup çıkmıştı, son bir yıl içinde. Memiş sadece destekli olarak atış yapan düpedüz bir atıcıydı daha...

Sıdıka'ya söyledikleri boşuna değildi. Atıcısını bulunca iyi de vuruyordu bu İngiliz mavzerleri, denemişti... Hele İngiliz süvarisi denilen kasalı filintalar daha da kolay kullanılıyordu, ele geldiğinden; ama örgütün subayları gemicilere bir tüfekten fazlasını yasak etmişlerdi. Oysa yüzlercesi gelip geçiyordu ellerinden. Hani haksız da değildi bu subaylar. Cephede av tüfekleriyle savaşan erler dururken yunus balıklarına ateş açan sandalcıların tüfek nesineydi.

"Hadi kal sağlıcağnan Sıdıka Teyze!" dedi. "Şu savaş bir türlü bitmedi ki biz de kadınlığımızı bilip evde oturalımı..."

Biliyordu ki savaş bitse de şu Karadeniz'i kolay kolay bırakmayacaktı. Köy kahvesi erkenden dolmuşa benziyordu. Koskoca köyde tek kahve olduğu için en yaşlılar en gençler yaş farkı gözetmeden bir arada yaşamak zorundaydılar. Gençler biraz durulmuş, yaşlılar biraz hoyratlaşıp savruklaşarak ortalama bir insan örneği çıkarmışlardı ortaya. Yerine göre şakalaşıp yerine göre ağırbaşlı olmasını öğrenmişlerdi karşılıklı...

Kahvenin açık duran kapısından on iki on üç yaşlarında bir çocuk fırlamıştı Halime Kaptan'ın önüne:

"Seni gözlüyordum Halime Abla!" dedi çocuk. "Ağabeyimi iskelede yakaladılar, asker kaçağı diye."

Eğildi çocuğun yüzüne baktı:

"Salim sen misin?" dedi, "Zeynel'i mi yakaladılar?"

"Büyük abimin künyesi geldi geçen gün. Afyon taraflarından."

"Öyle mi... Başınız sağolsun."

"Zeynel Abi'm haber göndermiş. Beni kurtarsa kurtarsa Halime Kaptan kurtarır, demiş dayıma."

"Yarın Muhtar şubeye gidecek" dedi Halime. "Annen merak etmesin!"

Saim suçlu suçlu bakıyordu önüne. Onun bu durumundan kuşkulanan Halime Kaptan üsteledi:

"Hiç merak etmesin. Söyle annene!"

"Onun merak ettiği yok!" dedi Saim yavaşça, "Askere gider de ayağı sudan kesilir diyor annem."

Öfkeyle karışık bir kurcalama isteğiyle sordu yeniden:

"Daha ne diyor annen?"

"Daha mı... Ayağı denizden kesilir de başına adam gibi biri geçer. Ölse de şehit olur hiç olmazsa... diyor."

"Öyle diyor haaa!... Peki sen annene bakma. Bize eksiketek derler buralarda. Aklımız fazla ermez bizim. Abin ne diyor, ondan haber ver sen!"

"İşte öyle diyor. Kurtarsın beni diyor. Kurtarsa kurtarsa Halime Kaptan kurtarır beni diyor."

"Peki öyleyse! Annen gene merak etmesin. Kurtarmıyacağım onu. Anlı şanlı asker yapacağım. Hem de deniz askeri... Hadi git annene öyle söyle!"

Çocuk gideceği yerde durmuş, karşısındaki Kaptan'ı tepeden tırnağa inceliyordu. Pırıl pırıl sarı yazmalar altında, korkusuz duruşu, rastıksız, düzgünsüz yanık yüzü, bir kıza yakışan kırmızı paçalığı altındaki pırıl pırıl iskarpinleri çok hoşuna gitmişti. Durup bakmaktan kendini alamıyordu.

Uyandırdığı hayranlığı kadınca sezgileriyle hemen anlayanların tatlılığı ile Halime:

"Hadi oğlum!" dedi, "Daha olmazsa yarın uğrarım ben annene, selâm söyle!"

Çocuğun ardından bir süre baktıktan sonra:

"Bir asker daha yetişiyor!" diye düşündü. "Dilerim bu yaştaki çocuklar olsun cephelerde ziyan olmasın da bu topraklar ekicisiz, biçicisiz, bu denizler gemicisiz kalmasın."

Hem yürüyor, hem düşünüyordu. Mustafa Kemal'i görmemişti ama, onun birçok iyi şeyler yapacağına inancı vardı. Bu-

güne kadar uzak topraklar üzerinde savaşılmıştı. Bu sefer bıçak gelip kemiğe dayanmıştı. Samsun'daki örgüt subaylarından birinin neler anlattığını anımsadı. Binbaşıymış ama sivil giyiniyordu. Bütün denizciler şimdilik öyleydi. Tanınmamak için... Karadeniz'e giren gavur gemileri sandallarda bastırınca toplayıp götürüyordu onları... Daha olmazsa topa tutup batırıyordu takalarını... Bandırasından Yunan gemisi olduğunu anladığı bir zırhlı, kendi sandalına bile bir iki mermi yollamış, Sinop kıyılarındaki kayaların arasında gizlenip zor kurtulmuştu ellerinden. Sonradan öğrenmişti bu geminin Averof zırhlısı olduğunu. İnebolu'yu, Samsun'u bile topa tutmuştu bu namussuz gemi...

Ayakları onu kapısının önüne getirmişti kendiliğinden. Oysa Memiş evde değildi. Zele Abla'ya bırakmıştı onu, Muhtar'ın evine giderken.

Bir iki gün kalacağını düşünerek Kırlangıç vapuruna atlayıp gelmişti. İki gün sonra İstanbul'dan gelecek olan Bandırma'yla dönmeliydi. Doğru olmazdı sandalı kıyıda bekletmek...

Gurbete çıkan bütün Cideliler gibi sarı yazmasını, kırmızı paçalığını yanında taşımış, Cide sınırından içeri girerken giyinmişti. Dışarı çıktığı zaman zıpka da giyerdi, yerine göre İstanbul kadınları gibi manto da. Çok şükür bunları edinecek parası da vardı, pulu da... Dara geldiği zaman bozdurup harcayacak bir beşibiryerdesi bile vardı boynunda.

Zele Kadın'ın kulluğuna girince durdu. Basamakları çıkmadan önce ahırın kapısına gitti. Işık girsin diye açık bırakmıştı Zele Kadın.

"Üresin!" diye seslendi içeri.

İneğinin adıydı Üresin. Kaynanası koymuştu bu adı ona.

"Üresiiin!" diye uzatarak seslendi bir daha. Kaynanası da böyle seslenirdi. Üresin neresinden tanıdıysa tanımıştı geleni. Başını sallayıp yularını zorladı, yetişip yalamak için.

"Kız nerde buzağın, bir göreyim!..." dedi alnını okşayarak.

Zele Kadın'dan öğrenmişti ineğinin doğurduğunu. Gözleri

ahırın alacakaranlığına alışıncaya kadar bir süre baktı. Buzağıyla benzer bir şey göremedi. Köşeyi bucağı gözleriyle araştırmaya koyuldu. Bir köşede sandık büyüklüğündeki bölmeden pıtır pıtır ayak sesleri geliyordu.

"Öyle ya!..." diye düşündü, "Zele Abla bırakır mı anasının yanına. Boyuna emerse, sütünü nasıl alıp da yoğurt yapacak."

Bölmenin kapısını açmak gereksizdi. Böyle üstten bakınca da görüyordu onu. Aklı karalı bir buzağıydı, büyümüştü de üstelik. Alnındaki sakarlık ilerde sevimli bir inek olacağını belli ediyordu. Elini uzatarak okşamak istedi. Kaçıyordu. Gitti ahırın kapısını açtı. Az önce kaçan yavru ok gibi fırlamıştı koltuğunun altından. Kendini anasının ayakları arasına almıştı. Başını vura vura emmeye başlamıştı bile.

"Üresiiin!... Demek sen de ana oldun ha?"

"Benim gibi..." diye düşündü, güldü, "Var mı bu kıyılarda benim gibi ana?... Yavrusunu sandalda büyüten. Onu iyi bir gemici yapmak için deniz suyuyla pişirilmiş fasulyeyle doyurup poyrazla karayelle besleyip büyüten..."

Bir türlü doymak bilmiyordu buzağı... Demek Zele Kadın onu gerektiği kadar besleyemiyordu.

Üresin anlamıştı bu eli açık konuğun Zele Bacı olmadığını. Yavrusunu doyurmasına fırsat verdiği için ona gözleriyle teşekkür ediyordu. Kendi diliyle bir iki kez seslendi. Beklediği ilgiyi de gördü. Eski sahibi, buzağısını bırakıp Üresin'i okşadı, iki boynuzunun arasını kaşıdı uzun uzun...

Denizde yapacak işleri olmasaydı döner gelir, ineğini de buzağısını da alır kapanırdı evine. Oğlu Memiş'i okula gönderir, Samsun'da, Amasra'da, İnebolu'da tanıdığı yetişkin subaylar gibi okutup adam ederdi. Kocası da dönerdi askerden. Dümenin yekesini teslim ederdi onun eline. İstemezse sabanın kulpuna yapışırdı. Bahçesindeki fidanlar bakımsızlıktan kurumuş olmalıydı. Trabzon'da gördüğü bir meyve bahçesindeki sıra sıra elma ağaçları gibi elma ağaçları yetiştirirlerdi. Kiraz ağaçlarını İstanbul taraflarından getirdiği çubuklarla yeniden

aşılarlardı. Severdi toprağı eşeleyip meyve, sebze yetiştirmeyi. Ne çare ki karşısına bu Karadeniz çıkmış, bütün sevgilerinin yerini o almıştı. Onu bırakabilir miydi? Barış olursa yeniden odunluktan kucağında getireceği odunlarla ocağını yakıp kendi eliyle yaptığı tarhanadan bir çorbacık kaynatabilecek miydi kış sabahlarında?

Ama bunlar çok uzaktı şimdi. Yakın olan denizdi. Hemen ayaklarının ucunda çırpınan şu deniz... Gitmeliydi bir an önce Zeynel'ini, en iyi gemicisini, en yürekli denizcisini Şube Reisi'nin elinden alıp dümeninin başına geçmeliydi. Haskōy, Halıcıoğlu depolarında çok tüfekler, çok cephaneler vardı İnebolu iskelesine götürüp Kemalpaşa'nın subaylarına teslim edecek... Oradan da Ecevit – Kastamonu yolundan, gene çoğu kendisi gibi kadınların "Ho..." deyip sürdüğü kağnılarla Ankara istasyonuna indirilecekti. Eğer bu savaş kazanılacaksa böyle kazanılacaktı. Erkeklerine cephelerde tutkulu siyaset adamları tarafından yüzyıllardır kıyılan bir memleketin kurtuluş savaşına kadınlar da karışmalıydı.

Basamakları yorgun argın çıkıyordu Halime Kaptan. Zele Kadın tanıyamamış olacaktı ayak seslerini:

"Sen misin Halime?" diye seslendi sofadan, "Zeynel'in anası az önce seni aradı."

"Ne yapacakmış beni?"

"Yarın sevkiyat varmış Kastamonu'ya."

"Eeee?"

"Sakın karışmasın," dedi. "Varsın gitsin oğlan!"

"Benim elimde miymiş bu işler?"

"Ben Muhtar'a da gittim diyor. Asker kaçakları gibi denizde dolaşan evlat istemiyorum, söyle Halime'ye, diyor."

"Oğluna da sormuş mu ne istediğini?"

Zele Kadın sesini alçaltarak cevap verdi:

"Ağzını açtırmasın o Halime diyor... Sonra köyü de Cide'yi de ayağa kaldırırım..."

Ne demek istediğini anlamıştı.

"Bak Zele Abla!" dedi. "Kim nederse desin. Başını alıp denize çıkan kadın için her şeyi söylerler... Hiçbiri umurumda değil! Ben kendi isteğimle başlamadım gemiciliğe. Rüzgâr alıp götürdü beni. Namuslu bildiğim insanlara söz verdim, yapacak işlerim var daha!... İş oraya dayanırsa kendim çıkarım Şube Reis'ine. Zeynel'i isterim ondan. Vermezse köyümün yeni yetmelerinden bir Zeynel daha bulurum. Kafamı kızdırmasın benim!"

Gerçekten kafası kızmıştı Halime Kaptan'ın. Zele bilirdi onun sırasında ne ters kadın olduğunu!

"Canım sen ona ne bakıyorsun!" dedi. "Senin kadar, Şube Reis'i kadar mı? Bilecek o! Üzme canını sen! Her şey yoluna girer. Sana süt çorbası yaptım. Memiş'i de çağırayım da oturup için."

Olanı biteni unutuvermiş gibi sordu Halime:

"Memiş nerde?"

"Bahçede, kiraz topluyor. Eline bir dilim de ekmek verdim."

"İyi! Varsın toplasın! Sen koy önüme çorbayı, yiyip de gideyim ben!"

"Nereye gideceksin?"

"Şube Reis'ine çıkacağım. Memiş'e göz kulak olursun gayri!"

"Hiç merak etme sen!"

O gün Cide'nin pazarıydı. Halime Kaptan, tek başına yola girip giderdi ya, pazara gidecek kadınlar aradı buldu, karıştı aralarına. Kimisinin elinde samanlarla döşenmiş yumurta sepetleri, kiminin elinde de akşamdan uyundurulmuş yoğurt vardı. Başlarına sarı yazmalar dolamışlardı. Sonra beyaz şalvar,kırmızı paçalık... Entariler renk renkti ama sarı yazmaları bellerine kadar sarktığı için altta görünmüyorlardı. Hemen hepsinin de ayakları çıplaktı. Kış olsa iyi kötü birer çarık çekerlerdi ayaklarına; ama şimdi havalar ısınmıştı. Altları nasırlı, topukları çatlayıp pekişmiş ayakların ne dikenden korkusu vardı, ne çöpten, çividen...

Bir süre onlarla birlikte yürüdü Halime Kaptan. Pazarda sa-

tacak hiçbir şeyi olmadığı için eline ne sepet almıştı, ne de bakraç. Muhtara bıraktığı paket büyüklüğünde, gene aynı renk kâğıda sarılı bir hediyelik sıkıştırmıştı koltuğunun altına. Karşısına çıkabilirse Şube Reisi'ne verecekti.

Sessizlik içinde yürüyenlerle birlikte yol alan güneş neredeyse tepelerinin üstüne gelmiş geçiyordu. Halime Kaptan yürüdükçe iskarpinlerinin ayaklarını sıktığının farkına varmıştı. Hemen çöktü yolun kenarına, çıkardı iskarpinlerini. Çoraplarını da sıyırdı. Deniz suyuyla, güneşte kavrulmuş ayakları bakır kızılı rengiyle çıkıvermişti ortaya. Öbür kadınlarınki gibi yarık, çatlak, nasırlı değildi ama, gene de açıkta yanan, kavrulan, zorlanan çilekeş ayaklardı bunlar. Onlardan ne büyüktü, ne küçük... Ama daha biçimli ve daha diriydiler.

Çoraplarını iskarpinlerinin burunlarına doğru dayadı. Sonra her ikisini üst üste kapaklayıp aldı koltuğunun altına. Üstüne de sarı yazmasını çekip önden giden kadınlar topluluğuna katıldı.

Halime Kaptan Şube'nin önüne vardığı zaman oralar ana baba günüydü. Hükümete giden yol analar, babalar, kardeşlerden geçilmiyordu. Gönderilecek olanlar henüz asker giysilerini giymemişlerdi. Hemen hepsinin sırtında yerli dokuma bezden birer ak torba, bu torbanın üstüne kıvrılıp yerleştirilmiş birer pösteki vardı. Yollarda yatıp uyumaları için yatakları da yorganları da bu pöstekiler olacaktı. Belki başlarının altına konacak yastıkları da bu torbalardı.

Yeni yeşeren söğüt ağaçlarının, ıhlamurların altında üçer beşer toplanmışlar sigara içiyorlar, sigaralarının dumanını çabuk çabuk üfleyip konuşuyorlar, sonra birden durup düşünüyorlardı.

Halime Kaptan tam Hükümet'e giden yola sapıp da Şube'nin önüne yönelince arkasından gelen bir atın çevik nal seslerini duydu. Bir yana çekileceği sırada attan birinin indiğini gördü. Muhtar Ali Efendi'ydi bu. Şaşkınlığını saklayamamıştı. Muhtar:

"Demek durmadın köyde haaa?" dedi, "Bakalım Haşim Bey'i görebilecek miyiz? Başı da çok kalabalıktır bugün."

"Görmeliyiz. Onun için gelmedik mi?"

"Doğru! Hele sen şu atın dizginlerini tut bakayım!"

Atın dizginlerini eline tutuşturup çıktı merdivenleri. Çok geçmeden de döndü. Taa uzaktan:

"Altı tane hapis var!" dedi, "Bir tanesi de bizim Zeynel!"

"Göremedin mi?" diye sordu azarlar gibi.

"Göstermediler."

"Ben bir baksam nasıl olur?"

"Haşim Bey ters bir adamdır. Hele böyle bir günde..."

"Verdiğim kâğıtlar yanındaysa... Bir göstereyim Şube Reisi'ne. Bana o kâğıtları böyle bir gün için vermişlerdi."

"Halime, kızım!" dedi Muhtar çekinerek, "Senin gitmen biraz yakışık almaz gibi geliyor bana. Dur da ben göreyim Haşim Bey'i. Biraz da hukukumuz var..."

Halime Kaptan'ı, elinde atının dizginleri, ihlamurların altında bırakarak az önce umutsuzlukla indiği basamaklardan hızlı hızlı çıktı.

Haşim Bey'in odasının önü kalabalıktı. Kapıda bekleyenlerin hemen hepsi de kendi yaşından aşağı değildi. Eski muhtarlardan olduğu için, başka köylerden olsalar da hemen hepsi onu tanımış, kendi sıralarını vermek için geri çekilmişlerdi. İşin aslına bakılırsa hiçbirinin de sırası yoktu. İçeri girmeye cesaretleri olmadığından bir iki saattir dikiliyorlardı birbirlerinin yüzüne bakarak. Belki de içerden birinin kendilerini çağırmasını bekliyorlardı. Ali Efendi'nin gelişi onlara biraz da yüreklilik kazandırmıştı. Hele onun kapıya parmağının kemikli yanıyla vurup da içerden bir ses beklemeden küt diye girişi bayağı yüreklendirmişti onları. Demek içeriye girilemez değildi. Birden canlanıp sıralanıverdiler arka arkaya.

Ali Efendi girdiği sırada Binbaşı Haşim Bey elindeki listeyi kırmızı kalemin ucuyla izliyordu. Karşısında küçük rütbeli yaş-

lıca bir subay vardı. Dikkat edince onun sol kolunun eksik olduğunu anlamakta gecikmedi.

Haşim Bey listeyi öylesine kendinden geçerek izliyordu ki içeriye birinin girdiğinin farkına bile varmamıştı. Neden sonra birden ayağa kalkıp hazırola geçen kolsuz, subaya buyurdu:

"Yanına iki de yazıcı al, sevk edilecek erlerin çevresini sevkiyat götürecek jandarmalar çevirsin! Dışardan tek bir yabancı sokulmasın. Yoklama yapılırken "Burda" diyenleri hemen ayır öbürlerini de jandarmalara teslim edersin! O altı kişiye gelince... Vurun kelepçeleri, en önde yürüsünler!"

Söz buraya gelince Ali Efendi bir iki adım ilerledi Binbaşıya doğru. Reis, masaya birinin yaklaştığını görmüş, gene işine koyulmuştu.

"Kelepçeli altı kişi en önde gidecek!" diye tekrarladı, "İbret olsun diye!... Biz cepheye çamurdan adam yapıp göndermeye çalışırken onlar başlarını alıp kaçmışlar! Yağma yok. Düşman Ankara'ya doğru ilerliyor. Beylikköprü'ye girdi iki gün önce. Acımak yok bunlara!"

Kapıdan yana dönüp içerde, dışarda kim varsa duyurabilmek için:

"Vatan hainlerine acımak yok!" diye bağırdı, "Düşman Beylikköprü'de... Bu memleketin kadınları bile kağnısında, takasında cephedekilere cephane yetiştirirken başına buyruk dağda bayırda kaçaklık yok! Haydi Hüsamcığım, sıkı bir yoklama isterim senden!"

"Başüstüne binbaşım!"

Karşısındaki subay sol ayaktan yürüyüşe geçerken Binbaşı'nın gözleri Ali Efendi'nin üzerinde gezindi. Tanımıştı.

"Otur bakalım Ali Efendi!" dedi, "Görüyorsun halimizi! Nasılsın?"

"Sağol reisim! Sizin gibilerin sağlığına duacıyız. Siz sağ olun ki... Hele böyle günlerde... Buyurduğun gibi düşman Ankara'ya doğru yürürken..."

"Askerden kaçanlara acımak yok Ali Efendi!"

Tekrarladı Ali Efendi de, biraz umudunu yitirerek:

"Yok Reis Bey! Seni rahatsız etmemin sebebi..."

"Aman bu kaçaklarla ilgili bir şey olmasın!..."

"Kaçaklara ben de acımam. Halit'i unutmamışsındır. Şu bütün Cide'nin yüz karası Halit..."

"Yalnız Cide için değil, bütün memleketin yüz karasıdır bunlar... Bugün böylelerin üstünde daha da önemle durmalıyız. Kurtuluş Savaşı yapıyoruz, gencimizle, yaşlımızla, kadınımızla birlik olup..."

"Bir kadın var ki..."

"Evet, bir kadın. Hem de buralı imiş. İnebolu'dan bir mektup aldım. Örgütten... Acele gönderilmesini istiyor Binbaşı Mithat."

"Adı Halime olmasın sakın, bu kadının!"

Gözlerini dikip kuşkulu kuşkulu baktı Muhtarın yüzüne:

"Evet, Halime!" dedi, "Halime Kaptan... Erkek gibi bir kadınmış. Yürekli, gözüpek... Öyle yazıyor bizim Mithat. İyi de denizciymiş."

"Öyledir!"

"Tanıyorsun demek?"

"Bizim köylüdür!"

"Nerde şimdi? Acele işaretli bir telgraf da var. Hemen bulmalıyız onu. Mektupta, onun bana anlatacakları olduğu yazılı... Hatta diyor ki, bizim Binbaşı Mithat..."

Muhtar cebinden mühürlü, imzalı bir iki kâğıt çıkartıp uzattı:

"Bu kâğıtlarda adı geçen iki genç de gene bizim köyden. Halil'le Zeynel..."

Kâğıtları inceleyen Binbaşı Haşim Bey bir düşten sıyrılır gibi sordu:

"Zeynel mi dedin? Kâşif oğlu Zeynel olmasın? Gebeşköy'den..."

"Odur binbaşım! Bu kâğıtlarda adı geçen Zeynel, o işte!"

"Bizim kelepçe vurup Kastamonu'ya yollamak istediğimiz delikanlı ha?"

Ali Efendi'nin "evet" demesini beklemeden kalktı yerinden. Kapıyı açıp seslendi:

"Ali Osman! Koş hapislerin içinden Kâşif oğlu Zeynel'i tut getir! Çabuk!"

Görünmeyen yazıcı ta içerlerden cevap verdi:

"Başüstüne binbaşım!"

Çok geçmeden getirdiler Zeynel'i. Kelepçeyi yeni vurdukları halde bilekleri morarmıştı. Binbaşı, sertliğinden hiçbir şey yitirmeden sordu:

"Adın ne senin?"

"Zeynel!"

"Babanın adı?"

"Kâşif!"

"Doğum yerin Cide, Gebeşköy, öyle mi?"

"Öyle Binbaşım!"

Zeynel'in bakışları Binbaşı'nın karşısında oturan yaşlı adama kaymıştı. Demek bu sorgular, Ali Efendi'nin isteği üzerine oluyordu. Yoksa Muhtar'ın da bir şikayeti mi vardı kendisinden?

"Demek o yiğit delikanlı sensin, öyle mi?"

Şaşırmıştı Zeynel! Ne demesi gerekirdi Şube Reisi'ne? Hiç kimse bugüne kadar kendisine yiğit dememişti. Önüne bakarak sustu.

Binbaşı yerinden kalkmış, Zeynel'in elini sıkmıştı. Bunu yeterli görmeyince eğilip alnından öptü.

"Seni kaptanına teslim edip İnebolu'ya göndereceğim. Ne dersin?" dedi.

Zeynel'in gün yanığı, deniz yanığı genç yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Bebeklerine kadar ışıyıvermişti gözlerinin içi.

"Sağol!" diyebildi.

Yirmi dört saat içinde öğrenebildiği askerce tek sözdü bu.

Ali Efendi ayağa kalkmıştı birden:

"Binbaşım!" dedi, "Kaptanını da getireyim size, bu iş bitsin!"
"Çok iyi edersin!"

Az sonra, sarı yazmalı, yanık yüzlü bir kadının, babası yerindeki bir adamla merdivenden çıktığını gören kapının önündeki yaşlılar, gene umutlanarak geri çekildiler. Reis'in odasına kadınlar bile girebildiğine göre sıranın, çok sürmeden kendilerine de geleceğine akılları yatmıştı artık.

Halime Kaptan'ı ayakta karşılayan Binbaşı şaşırmışa benziyordu. Karadeniz'i yılın hemen dört mevsiminde bir uçtan bir uca korkusuzca dolaşan, sandık sandık cephane, yüzlerce mavzer, mitralyöz taşıyan yılmaz, yorulmaz kaptan bu sarı yazmalı, yanık yüzlü kadın mıydı?

Sokakta görse pazara gelenlerden ayıramazdı onu. Şöyle biraz alıcı gözle bakıldığı zaman, onu bütün köylülerden, hatta bütün kadınlardan ayıran pek çok özellikleri olduğunu da bir anda anlayıverirdi insan. Güzel miydi? Böyle kendine güvenen, güzelliğe alışılagelen önemi vermeyen bir kadının güzelliği olup olmadığını düşünmek bile yersizdi. Binbaşı bir bakışta onu değerlendirmiş, yerine oturtmuştu Halime'yi. O, iyi bir kaptan olmak isteyen ve bunu başarmış olan bir kadındı. Yararlı olmayı düşünmüş, onun da üstesinden gelmişti. Davranışıyla belki kocasına örnek olmak istemiş, bütün erkeklere en iyi örneği vermişti yurtseverlikte.

Binbaşı aklından birçok şeyler geçirip de söze nerden başlayacağını düşünürken Halime Kaptan, gerisinde kalan genç adama göz ucuyla bakmış, Zeynel'i tanıyıvermişti. Göz göze gelince Zeynel'in bütün tasalardan sıyrıldığını da anlayıvermişti. Demek işler yoluna girmişti. Muhtar'ın çabasıyla. Hızır gibi yetişirdi bu Ali Efendi her yerde... Binbaşı da şu elinde tuttuğu paketteki "çam sakızı, çoban armağanı"nı hak etmişti demek. Masasının üstüne koymanın zamanı gelmiş miydi?

Şube Reisi söze neresinden başlayacağını bulmuş gibiydi. Halime Kaptan, kadın da olsa, gemici de olsa her şeyden önce bir asker sayılırdı. Askerce konuşmalıydı onunla.

"Bak Halime Kaptan!" dedi, "Senden önce, üzülerek söyleyeyim, kocanı tanıdım. Hem de bir asker kaçağı olarak... Hepimizin zorlamasıyla bugün iyi bir asker oldu. Daha çok, senin kocan olduğu için, iyi bir asker olmak zorunda kaldı da ondan. Bugün Eskişehir gerilerinde düşmanla karşı karşıya..."

Halime Kaptan'ı ayakta beklettiğini anlayınca kesti konuşmasını. O, bir asker de sayılsa, önce bir kadındı. Hem de saygıdeğer bir kadın.

"Buyurun, oturun şöyle!" dedi.

Ayağa kalktı birden:

"Seni önce kutlamak isterim yaptığın büyük işlerden ötürü!" dedi coşkuyla.

Elini sıktı. Alnından öpmenin yerinde olup olmadığını düşünür gibi bir süre alnına çektiği sarı yazmaya baktı. Kendinde o yürekliliği bulamadığı için tuttuğu elinden yavaşça çekerek masasına en yakın sandalyeye oturttu:

"Bir mektup aldım bizim Mithat'tan..." diye başladı. Onun bir şey anlamadığını görünce:

"Canım!" dedi, "İnebolu'dan. Bizim Binbaşı Mithat'tan. Senden, senin Zeynel'inden, Halil'inden söz ediyor."

"Mithat Bey'i iyi tanırım..." dedi Halime.

"Bir de telgraf aldım."

"Ne var? Ne olmuş orda?" diye sordu Halime merakla.

"Bir şey olduğu yok. Sizi istiyor. İkinizi..."

Gözü Zeynel'e kaymıştı. Halime Kaptan yeniden kuşkulandı: "Gidecek miyiz?" dedi, "Zeynel'e izin var mı?"

"Var. Senin emrin altında olduğu sürece izin var. Onun kaptanı da sensin, kumandanı da... İlk vapurla gideceksiniz..."

"Sağol Binbaşım!" dedi Halime toparlanarak. "Belki sandal bulursak vapuru bile beklemeyiz."

Muhtar da ayağa kalkmıştı. Asker gönderme günü bu odada daha fazla kalmanın yersizliğini bilecek kadar hükümet adamı sayılırdı o da.

"İlerde sizden daha başka sorularımız olacak" dedi, "Bu sandala bir gemici daha gerekecek..."

"Hazırım." dedi Binbaşı, "Eğer Temel oğlu Sabri karısının emrinde bir gemici olmak istiyorsa yazarız Ankara'ya."

Halime Kaptan'ın odaya girdiği andan beri ilk defa çatılan kaşları çözüldü. Güzel bir kadın gülüşüyle:

"Sandalımın kaptanı o," dedi, "Gelir dümene geçer."

Binbaşı da içtenlikle güldü:

"Biz kaptan olarak seni tanıyoruz. Sen bunu, görünür görünmez pek çok tehlikelerle çarpışarak kazandın. Siciline geçirdik kaptanlığı. Haydi yolunuz açık olsun!"

Elindeki paketi bırakmanın tam zamanıydı. Usulca koydu masanın ucuna Halime:

"Hadi kal sağlıcağnan binbaşım!" dedi, "Kusurumuza bakma!"

"Güle güle kaptan! Zeynel kalemden alsın kâğıdını. Nüfus cüzdanına işleyelim de başı derde girmesin bir daha."

Şube'nin önüne indikleri zaman, askerlerin yoklaması bitmiş, tabur çarıkların kaldırdığı toz bulutunun içinde Köprü başına doğru yola koyulmuştu. Ön sıralardan kopan "kema..." seslerine ortalardan yükselen kaval sesleri karışıyordu. En gerilerden de umutla umutsuzluk arası bir türkü, her iki çalgının da ezgisini bastırmaya çalışıyordu:

"Ben askere gidiyon
Helallaşalım gayrı!"

XI

Temel Reis'ten kalma saatin kapağını açıp baktı. Ayışığında gündüz gibiydi ortalık. Vakit geceyarısını geçiyordu. Yani İnebolu'da Binbaşı Mithat Bey'in sıkı sıkı belirttiği saati. Bu saatlerde Kefken Adası'nı sancağına alıp kıyı kıyı yol alması gerekirdi.

"İşte Kefken!" dedi, Karadeniz'in insansız, tek adasına bakarak. Her şey yolunda gidiyordu. Memiş'i de bırakmıştı köyde Zele Kadın'a. Bir de onu düşünmeyecekti. Zor bir görevdi üzerine aldığı. Ne yapıp ne edip başarmalıydı.

Dışarı rüzgârı hızını yitirdi sabaha doğru. Karayla denizin aşağı yukarı aynı ısıda birleşmesi demekti bu. Yelkenin hiçbir yararı yoktu sandala. Mayna edilmiş, sarılıp bağlanmıştı serene. Akşam bir poyrazın ölü dalgaları tekneye kıç tarafından vuruyor, gidişini kolaylaştırıyordu.

Birinci kürekte Zeynel vardı, ikinci kürekte Bekir'le Halil... Kocaman adam olmuştu Bekir. Halil'den hiç de aşağı kalır yanı yoktu artık. Köyde pazarcı kayıklarında çalıştığı için sağlam bir kürekçi olup çıkmıştı şimdi. Duyulur duyulmaz bir sesle:

"Haydi uşaklar!" dedi Halime Kaptan, "Asılın biraz daha geç kalmayalım."

Tam üç saattir, dur durak bilmeden kürek çekiyorlardı. Sandal odun yüklüydü. İstanbul'a boş tekneyle sokulmanın kuşku uyandıracağı düşünülmüş, bir iki ton odun atılmıştı am-

bara. Yerine göre de safra olarak yararlanılacaktı bu odunlardan.

Zeynel, ikide bir geri dönüp bakıyordu, sandalın bumundan doğru. Bir çift balıkçı teknesiydi Şile üzerine doğru gelmesi beklenen. Bir gecikme olursa Boğaz'a kadar sokulacaklar, eğer aradıklarına rastlayamazlarsa Kefken'e dönüp ertesi gece gene sabaha doğru kıyı kıyı yola düzüleceklerdi. Boğaz'dan Karadeniz'e balığa çıkılacak bir mevsimde olduklarından her şey ona göre hesaplanmıştı.

Halime Kaptan Kefken üstünden Doğu'ya doğru baktı. Tanyeri ağarmaya yüz tutmuştu. Leke leke olan alacakaranlığın içinde kopuk kopuk sis yumaklarının parçalarının uçtuğu görülüyordu.

"Çok kötü!" dedi duyulur duyulmaz bir sesle, "Sis inecek suyun üstüne."

Akla gelecek olan en kötü olay ancak sis olabilirdi. Eğer gerçekten sis inerse yollarını da göremezlerdi. Boğaz'dan geçip balığa çıkacak o iki sandalı da... Bu sandallarda ağların altındaki silahları yükleyip dönmek için gelmişlerdi ta İnebolu kıyılarından.

Planın en ince ayrıntılarını kaptandan sonra yalnız Zeynel biliyordu. Parolayı bile ne olur ne olmaz diye ezberletmişti ona kaptan. Her şey vardı hesapta. Boğaz'ın ağzı en tehlikeli bölgeydi Kuvayı Milliyeciler için. Vızır vızır İstanbul Hükümetinin gambotları, motörleri dolaşırdı bu kesimde.

Gözü kulağı kirişte olan Zeynel:

"Kaptan'ım!" dedi, "Sisten ortalık görünmez oldu. Beş metre ilerisi görünmüyor!"

"Sen sandalın başına geç! Çıkar kürekleri de..."

İki tek küreğe kalmıştı sandalın hızı. Bir bakıma daha tedbirli bir işti tehlike karşısında. Çarpışmanın önüne daha da kolay geçilebilirdi. Yalnız yavaş gitmenin başka bir sakıncası vardı. Kıyılar görünmediği için yönü değişebilirdi yavaş giden

sandalın. Zeynel'in uyanıklığı kendini göstermişti çok geçmeden:

"Sandalın başı karaya döndü gibi geliyor bana," dedi, "Bu gidişle baştan kara edeceğiz. Ya Karakiraz, ya Kayacık'a

"Kelpe'yi bari tuttursak!"

İki üç metre ilerisini görmedikleri halde ölü poyraz dalgalarından anlamışlardı karaya yaklaştıklarını. Yolsuz tekneyi dalgalar kendine uydurmayı başarmışlar, sandalı dümen almaz hale getirmişlerdi. Hemen açığa verdi sandalın burnunu Halime Kaptan:

"Biraz diri çekin kürekleri!" dedi.

Her zaman dalgaları çekinerek kollayan gemiciler, şimdi poyraz dalgalarına gözlerini dikmişler, belirli biçimde kabarmasını bekliyorlardı. Gidecekleri yönü bu dalgalara göre ölçüp biçerek bir süre Boğaz'a doğru yol aldılar. Sis daha yoğunlaşmış, kurşun geçmez bir hal almıştı. Şafak çoktan atmış olmalıydı. Geceden bir farkı yoktu ortalığın. Şile'yi çoktan geçmiş olduklarından Boğaz'ın karşılıklı ışıkları bulundukları yerden rahatça görünmesi gerekirdi. Ne boğaz fenerleri, ne de doğması gereken güneşin ışıkları, hiçbir aydınlık seçilmiyordu bu yoğun sisin içinde.

Zeynel, başüstünde çarmıklara tutunarak ayağa kalkmış, daha ilerisini görebilmek için sandalın bordasına basıp topuklarını kaldırarak yükselmişti. Çıkacak tehlikeyi bir an önce görebilmek için başını sandalın burnundan da ileriye uzatarak üzerlerine gelmesi gereken bir karaltı arıyordu bu yoğun sisin içinde.

Gittikçe hızını yitiren poyraz dalgalarını inceliyordu:

"Uyuyorsun sen!" dedi Halime Kaptan, "Rüzgâr çoktan lodosa çevirdi. Bir bak, kaldı mı ölü dalgalar."

Ütülenmiş gibiydi deniz. Dışarı rüzgârı gibi başlayan esinti hızını arttıra arttıra sakaroklarını dökmüştü denize. Hemen hemen sandalın burnundan esmesi gereken lodos yollarını

kesmişti. Oldukları yerde demirli gibiydiler. Belki kıçın kıçın da gidiyorlardı. Hızlarını ölçecek, duran bir şey görünmüyordu ki durumlarını anlayabilsinler.

Bir karış bile ilerleyemedikleri ortadaydı ama, bundan bir zararları da yoktu. Yol alsalar da Boğaz'dan içeri girmeyeceklerdi ki. Güneşin yükselmesini, yükselip de sisleri dağıtmasını beklemekten başka yapacak işleri kalmamıştı. Bu da tabak gibi ortaya çıkmalarıyla sonuçlanacak çok kötü bir durum yaratabilirdi. Küçük toplarla mitralyözlerle donanmış Gambotlar kendilerini durduracak, ufak bir aramadan sonra neyin nesi olduklarını ortaya çıkarıvereceklerdi.

Onlara karşı yapılacak hiçbir iş yoktu. İster istemez buyur edecekler sandallarına, dipten direğe kadar aramalarına göz yumacaklardı.

Zeynel, gökyüzüne kaldırdığı başını Halime Kaptan'a çevirip üzüntüyle:

"Kaptan'ım," dedi, "Hava tüm kapalı, bir yağmur da patlayabilir."

Güldü Halime Kaptan:

"Bunu görmeyen var mı?" dedi, "Bu kör dumanın tümü sisten çıkmadığı meydanda. Yağmur da çıkar, bora da!"

"Güneş kurtulamadı bulutlan demek istiyorum. Kurtulsaydı sis bu kadar sürmezdi. Dağılırdı bu saate kadar."

"Sus bakalım," dedi Kaptan, "Sus da dinle! Ne duyuyorsun?"

"Bir motor sesi..."

"Siz de dinleyin, uşaklar! Ses ne taraftan geliyor?"

Kaptan tekrar sordu:

"İyi dinleyin! Ses yaklaşıyor mu, uzaklaşıyor mu?"

Bir süre dinlediler. Hemen hepsi birden:

"Üzerimize doğru geliyor," diye bağırdı.

"Tamam!" dedi Halime Kaptan, "Zeynel, sen de geç küreğe! Alın diri diri!"

Sandal birden fırlamıştı yerinden. Lodosa karşı giderlerse hızları kesilecekti. Sandalın başını açıp sesten uzaklaşmaktan başka çıkar yol yoktu. Ya yakalanırlarsa...

Halime Kaptan son aylarda dümene geçtiği günler başına sardığı laz başlığını fırlatıp attı kıçaltına. Omuzları düğmeli kara gömleğini de sıyırdı. Kıçaltından uzanıp aldığı bir yazmayı doladı başına. Zıpkasını sıyırsa da olurdu, sıyırmasa da... Nasıl olsa kolay kolay yerinden kalkacak değildi.

"Gel oğlum Bekir!" dedi, "Geç dümene!"

Zembilini kaptığı gibi düzgün kesilmiş odunların üstünde, uygun bir yer buldu kendisine. Saf bir köylü kadın rahatlığıyla oturdu. Zembilden çıkardığı yedi sekiz el bombasını, elinin uzanabileceği bir yere, odunların arasına yerleştirdi:

"Çocuklar!" dedi, "Biz Ağva'dan geliyoruz. Kasımpaşa'da Hacı Tahsin'in fırınına odun götürüyoruz, anladınız mı? Ben Zeynep, Ağva'dan bindim. Hacı Tahsin'in hizmetçisiyim. Köyüme izinli gitmiştim dönüyorum... Söyle şimdi Bekir, ben kimim?"

"Hizmetçi Halime Abla."

"Ben ne Halime'yim, ne ablayım. Kaptan da değilim. Hizmetçiyim. Adımı bilmesen de olur."

"Kimin hizmetçisiyim?"

"Hacı... Tahsin miydi?"

"Hacı Tahsin... Aman çocuklar, sakın yanlış olmasın. Böyle bir adam var Kasımpaşa'da... İş sarpa sararsa beni ona teslim edeceklerdir sonunda."

"Olmaz öyle şey abla!"

Başka zaman olsaydı bu "abla" sözüne çok kızardı ama, şimdi aldırmadı. Zaten olmak istediği de "Zeynep Abla"dan başka bir şey değildi.

Bir süre susup motörün sesini dinlediler. Sandal çok hızlanmıştı ama gene de motörün sesi onlara oldukça yaklaşmıştı. Halime Kaptan:

"Oğlum!" dedi Bekir'e, "Dümeni biraz daha sağa kır bakalım. Bizi görmeden üstümüzden geçecekler mi?"

Zeynel:

"Ses solumuzdan geliyor. Gerilerden. Bence, dümeni sağa kırarsak kurtulacağız!"

"Çocuklar. Aklınızda olsun. Mavzerler başaltında eski yerinde; hemen hepsi de dolu! Çadır bezlerine sarılı. Fişek sandıkları kıçaltında. Ben emir verir vermez Bekir dümeni bırakıp sandıkları direk dibine götürecek. Zeynel mavzerleri... Bekir sen de benim mavzerime yapışacaksın. Her attığını vuramazsan hiç sürme elini, anladın mı?"

"Hiç merak etme abla. Eğer abiler bana canlı birini bırakırlarsa, hiç elimden kurtulamaz."

"Tamam! Göründüler."

Halime Kaptan:

"Hadi Zeynel, kaptan sensin!" dedi, "Dümene geç! Onlarla sen konuşacaksın, göreyim seni!"

Zeynel dümene oturur oturmaz açık mavi boyalı bir motor, sandalın kıç tarafından bodoslamasını gösterdi. Halime Kaptan içindekileri gözden geçirmeye başlamıştı. Motorun bandırası ilişti gözüne. İngiliz sahil muhafaza motorlarına benziyordu. Makinist, eğer içerde işinin başında ise onunla beş kişi olmaları gerekirdi. Görünürde dört asker vardı. Biri yaşlıca bir kaptandı.

Bütün bunları göz açıp kapayıncaya kadar görmüştü Halime Kaptan. İngiliz motoru tam bordolarına yaklaştığı zaman Halime Kaptan motorun arkasına bağlı iki balıkçı teknesi görmüştü. Hemen anlamıştı işin sarpa sardığını. Kıyı kıyı aradıkları silah yüklü kayıklar bunlardı işte. Her ikisi de ayrı ayrı halatlarla bağlanmıştı motora... Her kayığın kıçında da elleri filintalı birer asker ateşe hazır bekliyordu. Kayıkçılar başüstünde bir arada oturuyorlar, sanki filintadan çıkacak kurşunları korkuyla bekliyorlardı.

Motorun suratsız kaptanı bütün bunlara kalın sis perdesi altında daha umut kırıcı, daha sinir bozucu bir görünüm katıyordu. Kaptanın gıdaklamayı andıran bir konuşmasıyla bir sivile seslendiği duyuldu. Tercüman olacaktı herhalde bu sivil, ya da İstanbul Hükümeti'nin dil bilen bir temsilcisi... Aldığı buyrultu sanki kendinden çıkıyormuş gibi sordu yüksek sesle Zeynel'e:

"Heey, Kaptan!... Nerden geliyorsun?"

"Ağva'dan!" diye cevap verdi Zeynel, hiç kılı kıpırdamadan.

"Bu odunların altında ne var?"

"Hiçbir şey yok!"

"Nereye gidiyor bu odunlar? Kime gidiyor yani?"

"Kasımpaşa'ya... Şeye... Hacı Tahsin'e!... Kasımpaşa'da fırıncı."

"Yalan söylüyorsun!"

"Yalanım yok! Doğru söylüyorum!"

"Peki neden Boğaz'a çevirmedin sandalı da, başını almış gidiyorsun?"

"Sisten Boğaz'ın ışıklarını göremedim de ondan."

"Nasıl göremezsin!"

Kayıkların başında toplu halde oturan kayıkçılar durumu anlamışa benziyorlardı. Ama, direk dibinde oturan bu başı yazmalı kadın da kim oluyordu? Silah kaçırma işlerine katılan sandallar çoğu zaman odun yüklü olurdu. Gerektiği zaman denize atması kolay olsun diye...

Sivil tercüman biraz da umursamazlıkla konuştuklarını İngilizce olarak kaptana anlatıyordu. Motordan iki er filintalarını sandala çevirmiş dümendeki komutanlarından gelecek emri bekliyorlardı. Tercüman her ne kadar bu oduncu teknesinden hiç işkillenmişe benzemiyordu ama, komutan hiç de öyle görünmüyordu. Şu iki balıkçı kayığında, ağların altındaki silahlar ve cephane sandıkları Karadeniz'den gelecek bir sandala, ya

da bir Karadeniz kotrasına aktarılması gerekirdi. Böyle bir sandal da olabilirdi alıp götürecek olan tekne, daha büyük bir taka da...

Ama belli olmazdı ki bu Kuvayi Milliyeci Karadenizliler. Bir iki aydır nelerle karşılaşmıştı şu sıralarda!...

İngiliz komutan vermişti kararını:

"Bağlayın bunu da şu teknelerin arkasına!"

Sivil yetkilinin emri burada bitmiyordu:

"Kaptan! Bu sandalı sen bağlayacaksın şu kayıkların kıçına. Geriye kalanlar hemen motöre geçecek!"

"Heeey, kadın!" dedi, "Sen de atla bizim motöre de burda konuşalım seninle. Bakalım sen nerden gelip nereye gidiyorsun?..."

Halime Kaptan, kadınlığından kuşkulanmamaları için yazmasını başından kaydırmış, gür, kumral saçlarını sağ kulağının üstüne dökmüştü. Bu yazmanın altında bir erkeğin gizlenmiş sanılması böyle bir zamanda hiç hoşuna gitmezdi.

Bütün güzelliği ve saflığıyla direk dibinde verilecek emri bekleyen bir kadın filintalı erlerden dümendeki komutana kadar hiç kimseyi kuşkulandırmamıştı. Bunu iyi bildiği için rahatça gözle kaşla emirlerini verebiliyordu gemicilerine:

"Zeynel!" demek istiyordu, "Geç baş tarafa. Gir başaltına tüfekleri çıkar! Ben başlıyorum işe!"

Zeynel kalkmış, sivil yetkilinin emrini yerine getirmek için baştarafa geçerken Halime Kaptan kucağına aldığı el bombalarından birine yapıştı, yayını çektiği gibi kaptanın ayaklarının dibine fırlattı. Bu kesimde makinistle filintayı Zeynel'e doğrultan er de vardı. Göz açıp kapayana kadar ikinci bombayı da ikinci filintalıya fırlatmıştı. Bunlar o kadar çabuk olmuştu ki, hemen el bombalarının ikisi de aynı zamanda patlamıştı. Sıra gelmişti kayıklardaki filintalara. Onlara bomba savurmak demek, gözünün bebeğinden çok esirgediği silahları, cephaneleri de uçurmak demekti. Koynundan çıkardığı toplu tabancaya el attığı sırada bir kurşun kulağının dibinden geçip direğe sap-

landı. İkinci kurşun yazmasını delip arkasındaki odunlara karışmıştı ki, tabancasının tetiğine dokunan Halime Kaptan ateş eden askerlerden birini olduğu yere yığıvermişti. Bombaların patlamasıyla havaya dağılan yıkıntılar olduğu gibi kayıklardan birinin üzerine dökülmüştü havadan. Arkadaşlarının devrildiğini gören ikinci kayıktaki filintalı tam Halime Kaptan'a nişan alıp tetiğe dokunduğu sırada, bu yıkıntılardan iri bir tahta parçası, omuzuna fırlamış, namlunun ucunu yukarı kaldırdığından kurşun hedefinden çok uzaklara gitmişti.

Toplu tabancadan çıkan ikinci kurşun tam hedefini bulduğu sırada kulağının dibinde bir mavzer patlamıştı. Zeynel, Halime Kaptan'ın her zaman içi dolu bulundurduğu mavzeri, daha başaltından çıkarır çıkarmaz omuzuna dayamış, kendisine en yakın yerde diklen filintalının alnına nişan alıp tetiğe dokunmuştu.

Bekir bu sırada kıçaltından bir cephane sandığı çıkarıp kapağını açmıştı bile. Zeynel başüstünde yattığı yerden nişan alacak canlı hedef arıyordu. Mavzerleri taşımak ister istemez Halil'e düşmüştü. Mavzerler doldurulmuş, namlular sandalın bordosuna uzatılmıştı. Baştan ve kıçtan iki bomba yarası alan motör su almaya başlamıştı. Geriye kalanlar, motörün güvertesinde yüzü koyun yatıyorlar, parçalanan kaptanlarının yerini tutması gereken birinden emir bekliyorlardı. Bu patırtıda sağ kalan sivil yetkili, bildiği İngilizce'yi çoktan unutmuştu. Yarı Rumca, yarı İngilizce:

"Vire ne duruyorsunuz?" diye bağırdı, "Kadına ateş!"

Kayıktakiler, ölenlerin elinden filintalarını almışlar, ilk iş olarak kayıklarını motöre bağlayan halatları kesip küreklere geçmişlerdi. Filintalı kayıkçılar ölenlerin fişekliklerini de söküp çoktan bağlamışlardı bellerine. İki kayığın da başüstüne uzanmışlar, nişan alacak bir canlı kişi arıyorlardı motörde. Sivil yetkili, eline bir filinta geçirmiş, yattığı yerden ilk kurşunu göndermişti.

Halime Kadın durumu anlamakta gecikmedi. Kayıklarda rütbeli bir subay vardı ama henüz toparlanacak vakit bulamadığı anlaşılıyordu. Sesini duyurabilmek için bağırdı yüksek perdeden:

"Bırakın motörü de, açılın!"

Üçüncü bombayı aldı, yayını çekip savurdu motörün direk dibine. Peşinden de dördüncü, beşinci bombaları... İpler, direk, tahta, demir parçaları yağmur gibi yağıyordu. Hızla su alıyordu motör. Takalar Halime Kaptan'ın emrini yerine getirirken boş durmuyorlar, motörün içinden gelişigüzel ateş eden birine durmadan kurşun yağdırıyorlardı.

Motör bordolarına kadar suya gömülmüş, erlerden biri kendini sulara bırakıvermişti. Yaralı olduğu, kulaç atışından belli oluyordu. Halil mavzerini ona çevirmişti ki Halime Kaptan:

"Dur!" diye bağırdı, "Ziyan etme kurşunu!"

"Geçin küreklere!" diye seslendi Halime Kaptan, "Açılın motörden."

Halil'le Bekir geçmişlerdi yerlerine.

"Zeynel!" diye bağırdı, "Sen de geç küreğe!"

Zeynel başüstünde hâlâ yatıyordu. Mavzeri karnının altında, sıçramaya hazır, bekliyor gibiydi. Onun yerine küreğe Halime Kaptan geçti hemen.

Sandalı,sulara gömülmekte olan motörün anaforundan uzaklaştırdıktan sonra hemen hepsi birden koştular Zeynel'in yanına başüstüne... Zeynel bu süre içinde başını sağdan sola döndürebilmiş, Halime Kaptan'a bakıyordu, mutlu gözlerle. Yanına koştuklarını görünce toplanıp oturmak istedi, toplanamadı. Bir eliyle karnını tutup kıvrıldığı için alnı güvertenin tahtalarına çarptı. Acıdan kendinden geçmiş gibiydi. Bir eliyle sıkı sıkı tüfeğini kavramış, bırakmıyordu. Halime Kaptan anlamıştı onun ağır yaralı olduğunu. İlk defa yaralıyla karşılaşıyordu:

"Açın karnını!" dedi, "Görelim önce!"

Kemerini gevşetip gömleğini sıyırdılar. Tam göbeğinin altından girmişti kurşun.

"Bir de sırtına bakın!" dedi.

Çevirmek için elini uzattı Halil çekti birden:

"Vıcık vıcık kan!" dedi, "Gömleğinin arkası kan, olduğu gibi!"

Demek kurşun içerde kalmamıştı. Bir kemiğe değmeden çıkıp gitmiş olmalıydı.

"Bir bakıma iyi olması gerek bunun!" diye düşündü Halime Kaptan.

Umutsuzlukla doğruldu çöktüğü yerden. Kayıklar bordolarına yanaşmış bekliyorlardı. Düzgünce giyinişli, yaşlıca biri sandala tutunmuş, Kaptan'la konuşmak için izin istiyor gibiydi. Sandalda bir yaralının bulunduğunu görünce seslenmek zorunda kalmıştı:

"Kaptan! Bir dakika!"

Halime Kaptan, üzüntülü bakışlarını çevirdi ondan yana:

"Buyur!" dedi, "Bir şey mi söyleyeceksin?"

"Kaptan'ı görmek istiyorum. İzin versin de geçeyim sandala."

"Buyur geç!"

Elindeki filintayı kayıktaki arkadaşlarına uzatan adam hâlâ bekliyordu:

"Atlasana, ne duruyorsun!" dedi.

"Kaptan..."

"Canım, kaptan benim, buyur sandala!"

Adam şaşkınlık içindeydi:

"Biz bir sandal bekliyorduk Şile açıklarında..." diye başlamak istedi.

"Biziz o beklediğiniz sandal!" dedi Halime Kaptan, "Parola mı istiyorsun, söyleyeyim!"

"Evet! Önce sizin söylemeniz gerekir parolayı ama biz bu-

na lüzûm bile görmüyoruz. Hazırız emanetleri size teslim etmeye. Ben Teğmen İhsan!"

"Ben de Halime Kaptan! Çok mu şaşırdınız? Halime'den kaptan olacağına sen de inanmıyorsun, öyle mi?"

"Ben Halime Kaptan'ı görmedim. Benim duyduğuma göre Halime Kaptan zıpkalı, laz başlıklı, çizmeli ya da mesli çapulalı..."

"Bu kıyafetle İngiliz motorunun üstüne gideyim de beni görür görmez alnımdan çivilesinler, öyle mi... Şimdi kardeş, ben aldığım emri yerine getireyim... İki balıkçı kayığı görünce kürek kaldırıp dur diyecek, sizden su isteyecektik, tamam mı?"

"Tamam!"

"Siz parola soracaktınız. Ben size cevap verecektim. Bu da tamam mı?"

"Tamam!"

"Öyle bir karşılaşma oldu ki ne kürek kaldırabildik, ne biz ayağa kalkabildik. Şimdi sorun bana parolayı!"

"Parola?"

"İnebolu. Oldu mu?"

"Oldu!"

"Şimdi siz söyleyin! Parolanız?"

"Kefken!"

"Tamam! Verin, silahlarla cephane sandıklarını!"

"O kadar güven verdiniz ki, parola sormadan da vermeye hazırdık..."

"Kime güvendiniz?"

"Bu sandala!... Dümendeki kaptana!... Size..."

"Sağ ol! Şimdi işe geçelim. Siz okumuş yazmış birine benziyorsunuz! Önce bizim bir yaralımız var. Onun başından ayrılmayın. Biz yükleme işini yapana kadar ne gerekirse yapın!"

"Hiç merak etmeyin! Anlarım o işlerden biraz. Sizinle gitmem için teşkilattan bir emrim de var. Yol boyunca da ayrılmam başından."

"Sağ ol!"

Genç adam kayıktakileri çenesiyle göstererek:

"Önce adamlarıma yükleme emri vereyim..." dedi.

Sandalın bordosuna kadar gitti. Sabırsızlıkla kendisini bekledikleri anlaşılan arkadaşlarına biraz da sandaldakilere duyurmak için:

"Arkadaşlar!" dedi, "Sandal, Kaptan'ın sandalıymış. O başörtülü kadın var ya... Bombaları atan..."

Kayıktakilerden biri dayanamadı:

"Zeki be!" dedi, "Demedim mi sana. Halime kaptan'dır o, diye!... Direğin dibinde uslu uslu oturduğunu gören Kurucaşile'den gelin gidiyor sanır Cide'ye! Ne kadınmış be!..."

Sandaldakilerden biri:

"Bizim Cide'den de böyle kadınlar çıkar işte!..." dedi, yüzü coşkudan al al olarak. Halime Kaptan'la görüşen genç adam:

"Uzatmayalım da boşaltalım kayıkları!" dedi. "Gevezeliği bırakın! Bir de ağır yaralımız var sandalda!"

Birden susuverdiler kayıktakiler. Balık ağlarını başüstüne derlenip toplamaya başlamışlardı. Geniş bir muşambanın üstüne sardalya istifler gibi dizilen mavzerler kucaklanıp taşındı sandala. Sandaldaki biçimli odunlarına arasına istif edildi. Üstleri örtüldü odunlarla. Cephane sandıkları, gizli görünme dolaplara, duvar örer gibi yerleştirildi. Odunların biçimsizleri atılmış, sandal tam savaş gemisi haline getirilmişti. Kayıktan en sonra getirilen iki mitralyöz, şeritleriyle birlikte yeri belli olsun diye direk dibine yerleştirildi.

Teslim kâğıdında işin bu yanı da belirtilmişti ayrıca.

Teslim işlemi bittikten sonra Teğmen İhsan:

"Kaptan'ım!" dedi, "Şimdi beni teslim almanızı rica edeceğim. Savaşmak üzere cepheye gönderiliyorum. Ben Teğmen İhsan! Size bu kadar silah, bu kadar cephane teslim eden birinden ister subay olsun, ister sivil, belge sormazsınız herhalde!"

Halime Kaptan işini başarmış kişilerin rahatlığıyla:

"Ben sormam ama..." dedi, "Belge soracak olanlara elimle teslim ederim sizi!"

"Sağ ol."

"Daha bitmedi..."

"Buyur Kaptan?"

"Teslim edene kadar da Zeynel'in bakımını üzerinize almanızı isteyeceğim ayrıca. Kabul mü?"

"Kabul!"

"Hemen ceket çıksın, kollar sıvansın!"

Teğmen İhsan, olanı biteni kendilerinden geçerek izleyen arkadaşlarına döndü:

"Yerime Dursun Efendi bakacak!" dedi, "Az işler başarmadık... Bu sefer de daha son sözümüzü söylememiştik. Halime Kaptan yetişti de iş kolaylaştı. Motöre atlayıp Kaptan'ın üzerine saldırmak için on dakika daha bekleyebilirdik. Nöbetçilerin ellerindeki filintalarını alıp onları suya atacak kadar çevik arkadaşlar yok değildi aramızda. Yüzde yüz başarırdık demiyorum; ama bizi kapatacakları kodese kuzu kuzu da gidecek değildik. Ne olursa olsun, başta Halime Kaptan olmak üzere sandaldaki arkadaşlara teşekkürler... Uzatmayayım! Bizi uğurlayın da girelim yola!"

Sandaldakiler Halime Kaptan'ın elini sıkıp askerce selamlayarak kıyılarına inerken Teğmen İhsan her biriyle ayrı ayrı kucaklaşıp öpüştü. Kayıktakiler de çıkıp arkadaşlarına katıldılar. Çok geçmeden iki balıkçı kayığı, hâlâ yoğunluğundan hiçbir şey yitirmeyen sisin içinde bir iki kürekte silinip gitti.

Bir süre suların akıntısından, hafiften artan lodosun yönünden yolunu bulup çıkaran Halime Kaptan, kollarını sıvayıp küreğe oturmaya kalkışan Teğmen İhsan'a:

"Sizi yormayalım!" dedi, "Nasıl olsa yelken basacağız. Haydi bizim uşaklar, yesa! Siz de İhsan Bey, yaralımızın yanına! Böyle zamanlar için Mithat Bey'in bize verdiği ilk yardım kutusunu hemen getiriyorum!"

Yelken basılmış, bir iki çarmık gevşetilmiş, rüzgâr alması için sandala gereken biçim verilmişti. Sandalın yol alması için Bekir'in iskata ipiyle yekeyi bırakmaması yeterdi.

Halime Kaptan, kıç altından eğilip aldığı kutuyla, Zeynel'in yanına gitti. Arkadaşları başının altına giysilerini koyduğu torbayı yastık olarak yerleştirmiş, üşümemesi için de üstüne bir muşamba örtmüşlerdi. Çok kan kaybettiği için gecenin çok hafif serinliği bile onu üşütüyordu.

Teğmen İhsan, yaralının başucuna eğilmiş, ona ne gibi yardımda bulunabileceğini düşünüyordu. Karnına giren kurşun herhalde barsaklarını delmiş olacaktı. En büyük tehlike peritonit olmasıydı. İçerdeki kan birikiminin yaralı için zararlı olacağından kuşkusu yoktu. Şu halde arada sırada hafifçe sağdan sola çevrilmesi gerekirdi. Kanama sürüp gidiyordu. Tuzla su verse, hem kanı koyultur, hem de barsaklardaki emilmeye hazır besini daha geç bozulur hale sokabilir miydi? Bütün bu düşündüklerinin yanlış olduğunu yaralının durmadan su istemesinden anlamıştı. Ya tuzlu suyu içirirse susuzluğu daha da artmayacak mıydı?...

İlk yapılacak iş, kurşunun hem girdiği, hem çıktığı yeri temiz tutmaktı. İlk yardım kutusunu açtı. Pamuktan bir parça koparıp tentürdiyot döktü üstüne. Pamuğun kurusuyle kanları temizledikten sonra öbür elindeki pamukla da yaraların çevresini tentürdiyotla sildi.

Halil, ona kendisini kimin yaraladığını sormuştu. Ağır yaralı olsa da bilincini kaybetmediği için, başüstündeki filintalının ateş ettiğini, bununla birlikte onun yaralayıp yaralamadığını bilmediğini söyledi. Konuşma daha da uzun sürecekti. Bunun kanamayı artırdığını sezinleyip Teğmen:

"Konuşturmasak iyi olacak."

Halime Kaptan, durumun ağır olduğunu düşünerek:

"İhsan Bey!" dedi, "Zeynel'i Akçakoca'ya bıraksak hiç de kötü olmayacak!"

İhsan Bey şaşırmıştı:

"Bizim bildiğimize göre," dedi, "İnebolu'ya kadar bütün kıyılar İstanbul Hükümeti'nin kontrolü altında..."

"Öyleydi... Yavaş yavaş bize geçiyor. Akçakoca'dan Ankara'ya bile gidilebilir artık. Orda bir Murat Bey var ki..."

"Buna çok sevindim. Gerekirse ben de ordan Ankara'ya geçer, giderken de bu yaralı arkadaşı iyi bir doktora bırakırım."

"Buna çok sevindim," dedi Halime Kaptan, "Yalnız denizlerde henüz bizim sözümüz geçmiyor. İngiliz gemileri, Yunan gemileri karşılaşınca topa tutuyor bizleri. Bir de çeteler... Kimin nesi, olduğu belli olmayan çeteler aldı yürüdü. Zoru görünce hepsi de Kuvayi Milliyeci. Benim bunlardan çektiğim... Neyse ben dümene geçiyorum, sis biraz açılır gibi oldu."

Görüş uzaklığı bir iki metreden on beş, yirmi metreye çıkmıştı ama, gene de kıyılar görünmediği gibi, karşılaşmalar henüz tehlikeli olmaktan çıkmış değildi. Kıçüstüne geçen Halime Kaptan:

"Haydi Bekir!" dedi, "Mavzerini kucağından bırakma, git, Halil'e yardım et. O iskele vardiyası olsun, sen sancak!"

Zembilden "Kıblename" dedikleri pusulayı aldıktan sonra, geçti dümene. Karadenizli kaptanlar güneyi gösteren bu alete kıblename adını vermişlerdi. Güneyi bulduktan sonra kuzeyi, doğuyu, batıyı bulmak işten bile değildi. Kıblenameye bakınca:

"Çok açılmış sandalın başı," diye düşündü. Ama yine de sevindi bu duruma. İlerde Kefken vardı. Hiç olmazsa bindirmezdi adanın dökün tülerine.

Aklına Kefken gelince kötü şeyler de düşünmekten kendini alamamıştı. Böyle havalarda Kefken Adası, Karadeniz korsanlarının yatağı olurdu. Bu evsiz, köysüz adada birkaç günlüğüne yerleşir, sis yüzünden, fırtına yüzünden rahatsız edilmeyeceklerini anlayınca yer, içer, vur patlasın yaşarlardı. Yaptıkları kepazelikler de sayısızdı.

Bütün bunları aklından geçiren Halime Kaptan farkında olmadan dümeni kırmıştı açıklara. Açıldıkça lodos yelkeni dol-

duruyor, sertleşen rüzgârın sakarcıklarını köpürterek sandalı daha da hızlandırıyordu.

Halime Kaptan nerden geldiğini, nereye gittiğini, sandalının paha biçilmez yükünü unutmuş, kotrasıyla yarışa çıkmış bir denizci coşkusuyla almış başını gidiyordu. Tam bir denizciydi Halime Kaptan şimdi. Sayılı kaptanlara yakışır bir ustalıkla rüzgârın esintisine göre yelken doldurup boşaltan bir denizci. Böyle ne kadar yol almıştı bilmiyordu.

Batırdıkları motörden ayrılırken kapaklı saatine bakmıştı. Geçen bir iki saat içinde sandalın ne kadar gideceğini hesaplamak da işten değildi. Şu sandal taş çatlasa üç dört milden fazla gidemezdi. Daha da açılmazdı. Yunan gemileri bir işkillendi mi salardı memiyi. En iyisi kıyı kıyı gitmekti. Gemiler göründü mü baştan kara eder, gene de kurtarırdı yükünü. Hele böyle sisli hava da bir geniye toslayıp da davranmaya vakit bulamadan teslim olmak zorunda kalırdı.

"İhsan Bey!" diye seslendi başüstüne, "Akçakoca'ya uğruyoruz değil mi?"

"Çok iyi olur."

"Öyleyse kıyı kıyı gideceğiz."

"Siz bilirsiniz kaptanım!"

"Fazla açılamayız. Yabancı gemiler kol geziyor."

"Motörün battığını haber alıp da peşimize takılırlar mı dersiniz?"

"Şimdilik tehlike yok! Haberi geç alırlar sis yüzünden. Bir bakıma işimize de yaradı bu sis."

Teğmen içini çekti:

"Bizim işimize yaramadı." dedi, "Düşüverdik kucaklarına. Bir de baktım ki beş filinta burnumuzun ucunda."

"Deniz bu. Hepsi var hesapta!... İyisi mi gene aynı tuzağa düşmeyelim. İki de mitralyözümüz var değil mi?"

"Evet kaptanım! Direk dibinde saklı!"

"Demek o da gözünden kaçmadı."

"Nasıl bastık da cephaneliği de kaçırdık. Size teslim etsem de aklım hep o iki mitralyözde... Piyade subayıyım ben."

"Bana da mitralyöz kullanan bir piyade subayı lâzımdı. Hemen birini hazırlayın, takım şeritini."

"Buna çok sevindim, kaptanım. Hep aklımdan geçiriyordum. Acaba şu kaçırdığım tüfeği bir gün kullanabilir miyim, diye..."

"Eğer yabancı bir gemiyle karşılaşırsak, elimizle teslim etmeyeceğiz sandalımızdakileri."

Teğmen mitralyözü çıkarmış, kullanılır hale getirivermişti birkaç dakikada.

"Tetiğe bir dokunsam da bir denesem... Fabrikasında denenmiştir ama, bir de ben elden geçirsem!"

Önce tüfeği yerleştirecek yer aradı. Kendisi de yattı gerisine. Öyle bir yer hazırlamıştı ki yarım dairelik bir alanı tarıyabilirdi. Dokundu tetiğe. Bir tıkırtıdır gitti. Dalgın yatan Zeynel kendine gelmiş, sıcak bir gülüşle teğmeni gözden geçiriyordu. Soluk benzine kan gelmişti sanki. O halsiz halinde bile inanmıştı emanetleri sağ selamet yerine ulaştıracağına.

"Güzel!" dedi Halime Kaptan, "Çok güzel!"

Teğmen tüfeğine daha da güzel bir yer arıyordu:

"İyi tüfektir bunlar, hiç tutukluk yapmaz. Çabuk da kızmaz namluları... Yedek namluları da vardır, kızsa bile..."

"İş oraya kalmasın!" dedi Halime Kaptan, "Yedek mitralyözümüz bile var, değil mi? Doğru!"

"Ona bir de yedek nişancı bulduk mu deniz savaşlarına bile katılınız Teğmenim. Nasıl, bana öğretebileceğinize aklınız yatıyor mu?"

"Ben okuma yazmayı yeni öğreniyorum. Sizin kadar çabuk öğreneceğimi sanmam!"

Yelken birden pırpırlanmaya başlayınca konuşma kesilmişti kendiliğinden. Halime Kaptan da şaşırmıştı. Ne olabilirdi? Suyun yüzü de rüzgâr da birden duruluvermişti.

"Tamam!" dedi, "Kefken'e geldik Esen sert lodosu ada gögüsleyince ortalık süt liman olmuştu.

"Mayna yelken."

Yelken mayna edilmişti.

"Bırakın yelken sarmayı!" dedi Kaptan, "Geçin küreklere. Siya."

Sandal dizginleri çekilmiş bir at gibi olduğu yerde durmuştu.

"Teğmenim," dedi, "geçin sandalın burnuna. Bindirmeyelim kayalara. Alın çocuklar kendinize, asılın yavaş yavaş!"

Teğmenin verdiği el işaretleri sağa sola yoluna koyuyordu sandalı... İki elini birden kaldırdı şaşkınlıkla. Kaptan:

"Siya çocuklar!" diye değerlendirdi bu işareti.

"Ne var?"

"Bir taka!"

"Taka mı?"

Değmezdi yol değiştirmeye.

"Peki!" dedi, "Asılın küreklere! Sen de tüfeğinin başına teğmenim. Kendine iyi bir yer seç!"

"Hiç merak etme!"

Halime Kaptan'ın yazması hâlâ başında duruyordu. Rüzgârda uçmasın diye başına dolamış, uçlarını da sıkıca düğümlemişti. Onu dümende gören bile Halime Kaptan olduğuna inanmaz, olsa olsa Pazar dönüşü kürekteki kocasına vekillik eden iyi huylu bir köylü kadın, derdi. Başında laz başlığı zıpkalı, elinde mavzer yoktu ama, birden yüzünde o zıpkalı, başlıklı günlerin sertliği belirivermişti:

"Teğmenim," dedi, "ben göremiyorum, adam var mı takada?"

"Var!"

"Kaç kişi?"

"Kalabalık!"

"Çete bunlar... Bizden de olabilirler... Uyanık olalım. Çocuklar, tüfeklerinizi alın elinize! Doldurun çabuk!"

"Dolu." dedi Halil.

Bekir beş fişek birden sürüp kapattı, mekanizmasını şakırdatmadan.

Nerden geldiği belli olmayan bir yaylım ateş, sandalın henüz bağlanmayan yelkenini taramıştı. Halime Kaptan, yalnız sandaldakilerin duyabileceği bir sesle:

"Teğmenim!" dedi, "Tara sen de takayı! Bırakın kürekleri, çocuklar. Ateş!..."

Herkes önceden hazırlanmış atış yerlerine yatıp takayı taramaya başlamışlardı.

Şeritin biri bitmişti. Tam şerit değiştirme arasında takadan beyaz bir mendil göründü. Teslim oluyorlardı görünüşe göre. İnanmalı mıydı?...

Halime Kaptan Teğmen'e seslendi:

"Söyleyin boşaltsınlar sandalı, kuma insinler!"

Emri olduğu gibi tekrarladı Teğmen:

"Benden gayrısı yaralı!" diye bağırdı beyaz mendili sallayan.

"Kimsin sen?"

"Neyine gerek kim olduğum?"

"Ateş!" diye seslendi Halime Kaptan. Bekir'le Halil beşer mermi yaktılar.

"Söyle adını şimdi!"

"Aranızda subay da var öyle mi? Ne sandınız kendinizi be! Salla Recep bombayı! Alın Kuvayi Miliye köpekleri!..."

İki bomba, iki iri portakal gibi, havada bir yay çizerek sandala doğru uçtu. Su kesimine yakın yerlerde denize düştüler. Peşinden sıkı bir yaylım ateş!...

Halime Kaptan,bombayı sallayanlardan birini olduğu yere çivilemişti, bir kurşunda. İkinciyi de Halil hakladı.

"Tara ambarı Teğmenim!"

Mitralyözün ateşi cevapsız kalmıştı. Halime Kaptan tanımıştı sandaldakileri, seslendi:

"Harun Reis! Sağ mısın, yaralı mı?"

"Yaralıyım!..." dedi, "Ya sen?"

Umutsuz bir ses:

"Kalleşlerin kurşunları değmez bana!"

"Tanıdım seni! Kadın kıyafetine girmişsin ama, Halime Kaptan'sın sen! Nerde zıpkanla başlığın!"

"Çık takadan dışarı! Teslim ol!"

Söz ver öldürmeyeceğine!"

"Ben katil değilim. İstiklâl Mahkemesi var sizin gibiler için! Ama silah kullanmaya kalkışırsan kendini elimle öldürürüm."

"Teslim!"

"Çıkar yaralılarını dışarı!"

"Kalmadı. Hepsi tamam!"

"Hele sen çık dışarı bakalım. Topun tüfeğin içerde kalsın!"

Taka kıçtan kara etmişti. Sandaldan, laz başlıklı, zıpkalı biri atladı kuma. Tanımıştı Halime Kaptan, oydu. Harun Reis'ti. İki üç adım atabildi. Topallıyordu. Elinde ne tüfek vardı, ne tabanca... Ancak iki üç adım atabildi, çöküverdi oracığa...

Gene de inanmamıştı Halime Kaptan. Ayrıca takadakilerin de öldüğünü ya da ağır yaralı olduklarına inanmıyordu. Harun Reis'in bir planı olabilirdi. Adamlarını yaralı da olsalar öylesine yerleştirirdi ki, sandalla üzerine gittiklerinde, az önce denedikleri gibi bir iki bomba savurabilirlerdi. En kötüsü bu bombalardan bir tanesi cephane sandıklarının bulunduğu bölmeye düşse tek parçaları kalmazdı. Ne iyi etmişti de onları su kesiminden aşağıdaki gizli bölmelere saklamıştı.

"Bekir!" dedi, "Geç küreğe! Sen de Halil! Teğmenim, sen de gel tüfeğinle yanıma! Hedef karşıdaki taka! Şu adamı gözden kaçırma!"

Sandal beş on metre gitmiş, kıyıya yanaşmıştı. Halime Kaptan:

"Al tüfeğini de atla!" dedi Halil'e.

"Başüstüne kaptanım!"

Sandal, kıyı taşlık olduğu için iyice yanaşamamıştı. Yanaş-

masını da bekleyemezdi Halil. Diz kapaklarına gelen suya atladı hemen.

"Al koltuğunun altına tüfeğini! Yürü!" dedi Halime Kaptan.

Suyun içinden yürümesi kolayına gidiyordu. Kaptan seslendi arkasından:

"Namlunun ucu kaptanda olsun. Takadan ateş başladı mı kaptanın alnına!"

İyi duymaları için tekrarladı yüksek sesle.

Halil, Dursun Reis'in yanına varmış, bir kımıldama olmamıştı. Yorgun bakışlarla Halil'i izliyordu adam:

"Teğmenim," dedi, "Hedef Harun Reis, takadan bir kıpırdanma olursa Reis'e ateş! Hadi Halil şimdi gir takaya!"

Halil irkilmişti durduğu yerde. Az önce bombaların, kurşunları yağdığı bir cephane deposuydu bu takanın içi. Duraklaması çok sürmedi Halil'in. Yürüdü namlunun ucunu çevirdiği takaya. Sıçrayıp girdi içeri. Sandaldakilerin gözü Halil'in üzerindeydi, namlularla birlikte.

Halil'in incelemesi çok sürmemişti. Çevik adımlarla kıçüstüne geldi:

"Tamam!" dedi, "Dördü de ölü!"

"Ne kadar silah, tabanca varsa topla!... Bombaları, fişekleri de topla, başüstüne!"

Bu iş de bitmişti.

"Geliyoruz," dedi Halime Kaptan, "Sen Reis'in başından ayrılma."

Halime Kaptan küreğe geçti. Bekir'le birlikte sandalı orsa, siya, takanın başına yanaşturdılar. İşe yarar ne varsa aktardılar sandala. Seslendi kaptan kıyıdaki Halil'e:

"Getir şu adamı da, görelim yarasını!"

Ayağındaydı yarası, durmadan kan kaybediyordu. Halil, sırtındı taşıdı sandala, Zeynel'in yanına uzattı. Tanımıştı Zeynel, gülüyordu sinsi sinsi. Takılmaktan da kendini alamadı:

"Bakalım," dedi, "hangimiz sağ kalacağız."

"Haydi!" dedi Halime Kaptan, "Açın sandalın başını, gidiyoruz!"

Halil, kıyıdaki takanın bodoslamasını iki eliyle itti. Sandalın başı açılmıştı.

"Hemen geç küreğe!"

"Başüstüne!"

"Haydi çocuklar! Bu işi de atlattık sağ selamet. İhsan Bey, sen de sağ ol. Çok iş varmış tüfeğinde."

"Ölüler?" dedi İhsan, "Ya takadaki ölüler?"

Buna hepsi de gülmüştü:

"Biz görüme işleriyle uğraşmıyoruz!" dedi Halime Kaptan, "Bir yaralımız var. Kendine iş arıyorsan sarıver yarasını! Çocuklar, çok vakit kaybettik. Ziyan edecek bir dakikamız yoktu ama, oldu bir kere. Cephedekiler silahla, cephane bekliyor."

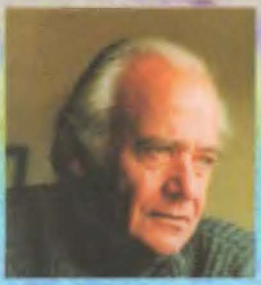
SON

KÜÇÜKÇEKMECE TEMMUZ 1972

Rıfat Ilgaz

Halime Kaptan

ROMAN

Kurtuluş Savaşı'nın cephanesi ya İstanbul'dan kaçırılıyor ya da Rusya'dan getiriliyordu. Şile ya da Sivastopol kıyılarından cephanenin teknelerle İnebolu'ya, oradan da kağnılarla Ankara'ya taşınış öyküsü acılarla ama kahramanlıklarla doludur. Öykünün kahramanları, erkeği cephede savaşan Kastamonu ve sahili kadınlarıdır. Şehit Şerife Bacılar, Halime Çavuşlar, Halime Kaptanlar...

Elinizdeki kitap, Cide'li bir kadın kaptanın, azgın fırtınalarla ve korsanlarla başederek İnebolu'ya cephane çekişinin romanı. Rıfat Ilgaz'ın çocukluğunda yakından tanıdığı Halime Kaptan'ın tarihte örneği çok az rastlanan gerçek kahramanlıkları... Türk kadınının yurdu için dalgalı denizlerdeki savaşımının ve Ulusal Kurtuluş Savaşı'na cephane kadar dalga dalga "umut" taşıyışının belgeseli...

www.cinaryayincilik.com.tr
cinar@cinaryayincilik.com.tr

ISBN 978-975-348-047-5
9 789753 480475